

9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32

9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 3

RMK. I.

66

RMK. I.

65

BASILIVS

CREDO

MAGYARÁZAT

FEJÉRVÁR

1578.

AZ APOSTOLI
 CREDONAC RÖVID
 Magyarazattya a szent

írásnac folyása szerint.

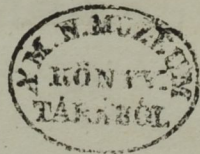
IRATOT A COLOSVARI
 Predikatorról Basilius Istuantól.

I. THES. V.

A Lelket meg ne olczátoc, az íras magyra-
 zálokat meg ne vtalljátoc, mindent meg pro-
 ballyátoc es a mi io aſt tarczátoc.

NYOMTATOT ERDELYBE
 Februarat, ennye cſtendőbe.

I 5 6 8.

178
AZ NAGYSAGOS VRNAC
Bekes Gasparnac, a Kiralyi felsegnect hű es
fő Komornikiágnac, kyan Istentől a Chri-
stus által, kegyelmet es békességet.

KIATATTYA AZ ISTEN AZ
ő népének Isaias Propheta által monduan. *Esaia. 40.*
Kiálcz est Minden hűs, az az, minden ember
ollyan mint a fű, es minden ő diczőségge ol-
lyan mint a mezsei virág. Meg a fűt a fű, es el-
hullt a virág, mert az Vrnac fele rá fűt. Bi-
zonyáual fű ez a nép, meg a fűt a fű, es az vi-
rag le hullt. DE AZ VRNAC BE-
S;EDE MEG MARAD ÓRÓCKE

Dragalátos mondas ez, mellyel gyakran el-
a sent iras, tudni mint Psal. 103. Eccles. 14. Iac.
1. 1. Pet. 1. Annakokaert illic reuideren er-
telmet esünkbe vennünk.

Két részre vagon ez mondasnac. Első rész-
rebe a tellyes emberi nemzetnek minden di-
czőségget, az az, hata l malságát, gazdagságát se-
gget es bölcselégget heuság alá veti, midőn az-
okat neuezi hűsnac, fűnec es viragnac. Mert
A II ezeknek

ezennél semmi erőtlenség nem lehet, és láttatja
naponként hogy mind ezec el múlt, mielőtt
hogy Istentől rothadás alá vettette. Másod-
szor pedig megasztalta az Vrnac befűdőt, mely-
nec tulajdonit örökre való meg maradt.

Ecclesi. 1. Kiczoda immar az az ember, a kinek Isten
valami est adta ki inkább nem kívánna az
örökre való az el mulandónak? De a mi ez vi-
lághoz az mind el mulando, miképpen a Predi-
kator könyve mondja. **O HEVSAG-
NAC HEVSAGA ES MINDEN
HEVSAG.**

1. Cor. 7. Szent Pál Apostolis ugyan ezent jelenté,
móduan. A ki ez vilaggal él vagy ellyen mint
ha nem élne véle. Mert el mulic ez világnak
abrázattja, visont kedig csak az Vrnac befű-
de örökre való. De mi módon? Nem csak ho-
gy a mit ő meg mondott Prophetai által. Ha
által, és az Apostoloc által be kel telyesedni,
hanem hogy a minemű mennyei iókat meg
ígért az Euangeliumba, azokat valóba meg
tekelli.

1. Pet. 1. Est ig magyarázza Peter Apostol, mikor
astiria az hű Keresztyenekről hog uionnan
születte

119
3
születte nem az halando magból, hanem az
halhatatlanból, az élő és örökre való Istennel
igekével általa. Ennek okaért, vagy mond hogy
mindé hű csak fű, és az embernek diczőségge
ollyan mint a mezei virág. Meg azért a fű és
az virág lehul, de az Vrnac befűde mind ő
örökre meg marad. Ez kedig a befűd, mely tő
hozzatoc iutot az Euangeliumnak általa. De
az Euangelium örök életet ígér mindennel
valaki hisen a Christusba és ő általa az Attya
mindenhato Istenbe, kiknek esmégretibe va-
gyon az örök élet. Ioan. 3. 6. 17.

Annak okért holot minden ez világi di-
czőség el mulando legyen, és csak az Vrnac
befűde maragyon meg ragazkodgyunc az
vrnac befűdéhez mely a szent Bibliába be fog
lalua vagyon mely az Istennel az emberek-
hez ki jelent akarattjának meg feithetetlen i-
gásága, és melybe az örök élet vagyon.
Ioan. 6. 8.

De mi okat hat hogy en mostan a Köny-
veczkébe az Apostoli Credot vöttem előm-
be hogy azt magyarázzam, ha nincz erről ta-
nubizonfag az Vrnac könyvebe hogy ő tölle

A iii ada

adatot volna, nagy az Apostoloc szerzetge vol-
na? Ne csodallya azt N. Mert minel hogy a
Keresztyenséggbe e Credonac finte oly melo-
saga vagy o egy közönleges itéletből es soká-
ból mint a Dergé fentirásnac, nem látratom,
finte oknékül czelekednem ennec magyara-
zattyába. Es vallom est io lelki esmerettel,
hogy en nem kisebb böcziletbe tartom az
Credot a fentirásnal, czac hogy aual egyyüt
járion es semmibe attol ne különbözzéc.

Sőt inkább hálat adoc az felséghe minden-
hato Istennec az o fent fíanc által, hogy
ennye soc hamis Credoc köst mellyeket az
Antichristus országaba költöttec az Püspök
attyá, ez az Apostoli Credo mely mind a töb-
binél regiebb, meg maradot. mert noha ehhe-
zis toldottac nemely ighéket, (mint a magya-
razatba meg mutatom es meg bizonyitom)
de meghis tistab es éppebb az a Credo az töb-
binél. Akartam azért Istennec felinditása-
ból az hű Keresztyéneknek eleigbe adnom
menyébe legyen igaz e Credo, es, menyébe
hamis az emberi vakmerőséghe hozzá a-
daláual.

Ertettem

120
1
Ertettem kedig hogy te Nagy örömmel vö-
te az Istennec mostan ki jelent igaságát,
mely az o igaz esmeretiről vagy on fent fia-
ual egyetembe: Mellyen ennékem nagy lelki
vigaságom volt es vagy on, ez vtannis mind
Végik lesen. Mert látom ebbe az Istennec
nagy gongya viselését az o igaz tudomaniá-
nac, es annac hirdetőinec otalmazalába, ki
mikeppen regen nem hatta az Prophetákat,
a dúhós es Istentelen nép ellen es kiralyok
ellen, azonkeppen mostis nem hagyta az o hű
solgait.

Hála kedig a kegyelmes Atya mindenha-
to Istennec, hogy a mi meg niomorodot Or-
szágunknac oly Feiedelmet adot, ki a fent Da-
uidnac mondását es példaiat követuén, az
Istentől ez egyet kéri, hogy az o Tem-
plumaba lakhasse tellyes életébe, hogy lát-
hassa az o gyönyörűséget, es latogassa az o
házát. Es hogy ez Feiedelem vtan oly Vra-
kat adot, kic nagy engedelmesseggel hoz-
za halgatnac es az Istennec igjét beczüllic es
seretettel halgattyac es tanullyac, Kic közöt
holot

Esaie. 27.

holot te N: eggie, valastam é Könyuetzke-
nec otalmára es conduilelőserete N: Mert
erre indulęc ezokbolis, hogy ez előt való idő
beis esmertem N: hozzam való feretit es io
akarattiát, mikor tanitanám N: nemes erköl-
cző őczeit Colosuari Scholamestersegembe,
midőn az Istenfelő Nagysagos Vrat Petroity
Petert hiuen szolgálád.

Vegye azert te N: io neuen es io keduel az
en ügykezetemet es munkamat, melyet ha-
ladatoságomert miueltem, de főkeppen akar-
tam szolgálom az Istennek egyházának az i-
gaz hitbe való gyarapodásába. Ezen örül-
lyön kedig kiualkeppen te N: hogy az Vr
mindenhato Isten ez üdőt atta ermed melybe
ötetigazan megatta esmerned az egyközbe
iáro sent fianac á Chistus Iesusnac általa.
Mely esmeretbenikeppen hogy örőc élet va-
gyon azonkeppen ašt az örőt életet kyua-
nom N: minden valastot fiaival egyetembe.
Amen. Colosuarat 1 5 6 8. estendőbe.

Te N. Istenbe es az ő szent fiaba
szegeny szolgálja.
Basilios Istuan.

122
6
Nemde az en befedé ollyatenoké mint a tűz,
aſt mongya az vr, es mint a pöröly mely a kő
ſiklat meg rontya? Haſonlittya az Iſten é mő
dasba az emberektől talalt tudomant az álő-
hoz es az Poliuához. mellyec az reményſégbe
meg czalliak az embereket. Tonábba paran- Deut. 18
czollya az Iſten Moíſesnec általa hogy azt a
Prophetat halgaſſuc mellyet el boczatna az
vtolſo ſűdőkbe. Melly propheta az ő ſent fia a
Chriſtus Ieſus, a mint magyarázzác az Apaſ-
talac. Act. 4. Heb. 1. es ő maga az atya me-
nyből-Matt. 3. 17. Mar. 1. Luc. 3. Es ſoc egyeb
mondaſoc vadnac a ſent irasba, mellyec kő-
telezik az embereket Iſtennec iggighez, es az
ő ſent ſiahoz. Azert valami vag Credoba vag
egéb emberi irásokba es magarázatokba talá-
latic Iſten iggie kiűl annag ellene valo do-
log aſt a Kereſtyé ember batran meg űtheti:
Maſodzor. Talalunc az Apaſtali Credoba
bizōios iggket mellyecnec hoza tētelet annag
közibe valo elegitēſet, mīd a ſ. irasbol, mīd az
regi doctrok nac vallastētelekből meg. bizō
ithatūc megis bizōitoc é kōniueczhēbe mikor
azocra iutoc. czac ezé kērlec a tēné ſűdneſſēged
re a ki olualni akarod é kōniueczket hog tarcz

1. Tess. 4.
1. Ioan. 4.

meg az Apostoloknak iutest, ne vtald meg
a magarazatokat ne olcz meg a lelket hanem
mindent probali meg es a mi io azt tarcz meg
Mellyet ha miuclse es ke nyorghesedet az ol-
uasasmelle adod, ketsegnelkul az Isten meg
vilagositja elmédet es meg lagyttya suuedet
Luc. 11. az u igasságának esmeretire.

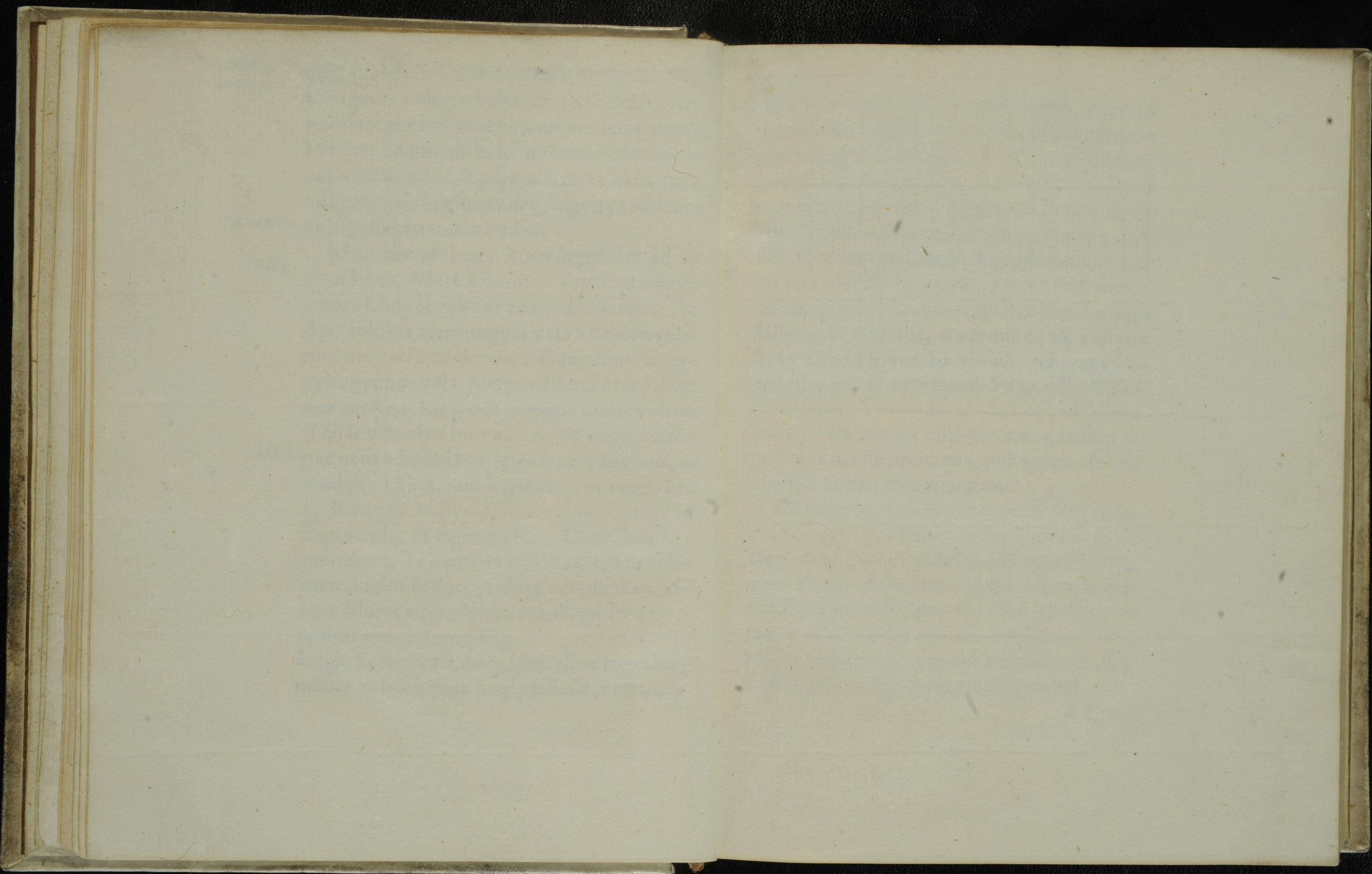
Act. 5.

Mondám azt hogy könyörgesedet ad az
oluasáshoz. Mert Christus Vranc mongya
hogy a könyörgőknek adatic a sent lelec. Az
Apostolok is azt mongyácvála a Papi fejedel-
meknek kic Ierusalembe a Conciliumba eg-
gybe gyultec vála, hogy az Isten a sent lelket
atta azoknak kic o neki engedelmesec voltac.

Act. 7.

Tchat visont tudni valo dolog hogy azok-
nak nem adatik a sent lelec (mely Istennec a-
iandeka) akik nem keric es nem engednec
az Istennec. Melyről feddi vála s. Istuánis a
Papi rendet es népnek eleit a Conciliumba,
monduan, Ti kemény nyacuac, es korniul-
metelketlen suuuec es siuec mindenkor el-
lene állotoc a sent leleknek miképpen a ti at-
tyaitoc azonképpen ties.

Effele kemény sű, mely Isten ellen rugodoz,
mikor az o leleknek intesene ellent tart, ieke

tiác a Credot Először három részre. Az vtan
tizenketőre, imillien módon. Előbe azt mon
gyachogy a Credo agya előnkbe az Istennéc
oly esmeretit, hogy ötet három személybe es
egy állatba esmeriük. Harom személybe ezért
mert külön külön vallást tésünk az atyáról, a
fiúrol, és a szent lélekről. Egy állatba ime két
okaért, először hogy mikor egy Istent neuc
zünk, mind az három személyt abba be fog
lallyuc, Másodszor, mert mikor azt vallyuc
hogy mind a haromba hisünk, tehát egy Ist
enségbe értjük őket lenni. Ez az első osztása a
Credónak. A második imiez, hogy osztás ti
zenkét izre auuagy tizckelyre, az tizenkét A
postoloknak néma szerint, miképpen ezt oda
alá nyíluabban meg mutatom.

De hogy ez osztásoknak eggye se legyen ig
az, az ő értelmec szerint, meg bizonyítom ez
vtan mind a szent írásból, mind egyeb nyíluan
valo okokból. Az vtan elődbe adom igazan
valo osztását, hogy igaz Credó lehessen, es
tudgyad kibe kellyen hinned skibe nem mit,
kellyen követned es mit eltauoztatnod, hog
a vakfágba ne legy mint eckédig voltal.

A Cre-

A CREDONAC ELSŐ OZ

talárol, á régi es mostani Doctörök

ferent.

HOLOT ást mongac es erre tanitanac mind á régi smind á mostani Doctörök, hog á Credo három semelybe adgya előnkbe az Istent es egy allatba, á honnag ostan költ es neuezet, hogy f. Háromság egy bizon Isten, ez semmiképpen nem igaz, mint meg mutat- tiac imez következendő okok.

Első oc. Mert az Istennec könyue, melly- et Bibliánac hiunk á Deak nyelüből, sohul ne künö oly Istent nem ád előnkbe ki neuezet- neg Háromság Istennec, akar kedig három semelybe es egy állatba valonac. Valami ke- dig az Vt könyuebe nincz, nem tartozunk annac el hitelére. Mert nagy keményen pa- ranczollya az Isten Mósesnec általa, hogy va- lamit ő paranczol czac ást czelekegyűc, se ne adgyuc valamit hozza, se el ne vegyűc ben- ne. Christus Vruc kedig ást mongya Isaias

Deut. 12.

Isa. 29,
Matt. 15.

Propheta irasából, hogy heába tistelic az Is- tent, tanituan az emberi tudományokát es pa- ranczo-

rancziolatokat. De az Háromság Istentről va- lo tanítás, emberi tudomány es paranczolat, azért nem kedues az igaz Istennel es auual nem tisteltetic. Ezt nem tagadhattyac az iga- ságnac ellene mondói, noha finlic az ő tquell- geseket es ást fogiac ebbe á dologba, hogy iol- lehet nem talállic á sent irasba berü ferint a sent Háromságac es három semelynec egy allatba valo neuezetit, de azért az értelmec bé- ne vagon. De ez nem vgy vagon hanem Pa- pac költöttéc.

Masodic ok, Mert á Credo nem adhat sem- ád más Istent előncbe, hanem azt ákit az ő Testamentumbeli sent attyac tisteltéc es segít- segre hittac, sőt ő maga mind az ő es vy Tes- tamentumnac feie á Christus Iesus kit tistelt es imadot, kinec hálat adot, es kinec esmęre- tire es benne valo bizodalomra intette az ő Tanituanit, á kire mutat az imadságnac mo- gyais mellybe ást monguc, Mi atyanc ki vag- menyekbe. Ez kedig nem egyeb annal á kit Christus vrunc ő attianac es Istennec mond mikor ást kialtya kęnsenedęsekoran. ęn Is- tenem ęn Istennem, mire hattal el engemet. Ist-

Matt. 6.

Matt. 27.

C

męt

Erstborn
funt
Lorenz

125
9
M

212

M

M

ol: 26.

Io: 8.

met mikor aſt mongya tanituaninac fel ta-
madáſa vtan, Fel megyec az en attyamhoz
es á ty atyátokhoz, az en Iſtenéhöz es á ti Iſte
ntekhez. Iſmet a kiről a Sidoknac imezt mő-
da. Vagon ennekem atyam áki engemet di-
czóit, kit ti mondotok ti Iſtenteknec lenni, de
azert nem eſmeritec őtet, en kedig eſmerem
őtet, Tehat, á Credo nem Haromſág Iſtent ad
előnkbe, auuagy egy Iſten neue alat három
ſemelyt, hanem vgyan czac egyet ki á Chriſ-
tus Ieſusnac kiuáltképpé valo attya es Iſtene,
nekűnc kedig ő általa Iſtenűnc es atyanc.

Harmadicoc. Mert ez Haromſág Iſtennec
mely három ſemelyben lenen egy állatba va-
gő, nem lehet nincz es közbeiaro fia ki által
hozza meheűnc, nincz ſ. lelkeis, hané ha az
az egy allatu harőſág kiuűl vettűnk negedic
es ötődicsēemelyt á mint valóba ezeket uettik
azoc kica Chriűt es a ſ. lelket a lathato abra-
zatokba külőmb ſemelyecnec mőgac á latha-
tatlá ſiu Iſtétűl Mert vgmőd akűllő (á mīr őc
ſolnac) ſemēliekbē külőmbec de azert vgan a
zonoc láthatatlá keppē Miczoda czauargo tu-
domani ez mely egſer külőmbnec maſor a-
zonnac

126
10
zōnac mőd valamit leni? De ezeket hátra hag-
uan mi oly Iſtent eſmeriűc es vallyűc kinectu-
laidon fia vagyon es nekűnc aſt űduűſſegűnc
re el boczáta, es ſent lelkeis vagyon, mellyel
minket ő fogadot ſiait magánac peczētel az
őrőc gletre

Negyedic ok. Mert a ſent Irasba nem tala-
lunc tőb igaz hitet hanem czac aſt mely vagő
az atya Iſtenbe, es az ő egiētlē egy fiaba a Ch-
riűtus Ieſusba. Laſd meg forgaſd fel az egēſ
Bibliat, ſohul nē találſ egeb hitet ennēl, mely
noha kettőre nēz, de azert egy hitnec monda-
tik, mint máſut meg mutatom. Immar vegűc
elő erről a ſent irasbeli tanubizonſágokat. Gen. 15.
Abrahamrol azt iria Moifes. Hűn Abraham
Iſtennek, es ő neki igaffágara tulaidonita-
tēc. Ezt meg magyarazza Pal Apaſtal nagy Rom. 4.
beűſſeggel de ſohul nē élití a Harőſág Iſtēt ha-
nē czac aſt a ki neki az igiretet tőtte monduā
A te magodba meg áldatnac mīd a ſeles föld- Gen. 22.
nec nēzetſégi. Szől kedig eg magrol mely a Ch-
riűs nē ſoc magokrol. Mi lehet e mődaſoknal Gal. 3.
nyluabā valo? De halliuc Chriűtus Vrunktol
mikeppen ſollyon ő az hitről: ſ. Ianoſ Euan-

C ij

geliumába imest mongya. Ez annak akara-
tja á ki engemet el küldöt az en atyame, hog
minden á ki á fut lattya es hisen ő benne, ő-
őc glete legyen, es en fel tamaftom ást az vto
10a. 14. lso napon. Ismet azt mongya. Hiszec az Isten-
be, higyetec en benemis. Ved a zert esedbe
magadat hiu keresztien es ne hig y többbe ha-
nem az egy atya Istenbe es az ő fiaba á Chri-
stus Iesusba Mert vgyan ezen hitről monda
Christus estis é befédet. Ebben f ug az ő őc g
10a. 17. let hogy meg esmerienec Attyam tegedet czac
egyedül igaz Istennec lenni, es akit el küldöt
tel á Iesus Christust. A sent lelekről oda ala
föloc,

Ötödik oc. Mert az egy Istennec neuezetit,
ki egyedül őmmagánac mondatik lenni, á ki
teremtő, es kitől vадnac mindenec, es ki min-
denec, felet vagyon, nem adgya sohul á sent
iras á Christusnac sem á sent leleknec, han-
em é tífteféget czac magánac tartotta es tar-
tya mindenkör az Atya Isten. A Christusnac
Mat. 1. atta mind Isteni mind Vri neuget, mert est tő
Ist. 7. 9. te vglunc valo Istene es mi vrunka. De á sent
Act. 2. lelekről egyc neuezetet, sem oluassuk. Azert
10: 10. nem

oda alá lasd
meg á bizo
sagokat.

127
11
nem vehettyuc á Credot az harom semelyü Icr. 2. 33.
Istenre.

Hatodik oc. Mert á Credo meg magyará-
za őmmagat kit grczen az eg Istenen, mikor
mindgyarást vtanna veti imez igeket. Min-
denhato Atyába menynec es földnec te-
remtőigbe. Ezec tulaidonlági az egy Istenn-
nek, mellyeket ha á Christusnac es á sent lelec
nec ádna a Credo vagy a sent Iras, tchat ha-
rom Istent támaftana őmmaga ellen, vagy
ezharmat eggyé tenné, es v g méltán harom
semely egy Istenségbe, (de még sem egy allat
ba) lehetne. Nem adgya kedig sem á Credo
sem á derécs sent iras é tulaidonsagokat á Ch-
ristusnac es á sent leleknec. Azert kőuetkezic
hogy á Credo egy Istennec neuc alat nem há-
rom semelyt ad előnkbe.

Hetedik es vtolso oc. Mert igazan folynac
á Credonac eckeppen rendelt igei. Hiszec egy
Istenbe, mindenhato atyába, menynec es föl-
dnec teremtőigbe. Es Iesus Christusba, ő eg-
gyetlén egy fiaba &c Hisem á sent lelket, á kő
zönfeges keresztieni sent gyülekezetet, bünőc
nec boczánattyat es á többit. De ha imigy

C iij

mon-

reſſre az Apaſtaloknakac neuemből.

Előſer ez okaert. Mert őmmagoc a regi Doctörök nem bizonioſoc benne ha az Apaſtaloc ſerzettęc vagy egyebec, mikęppen Cyprianus Marteli e Credonac magyarazattyan illyen ketſęggel ir felölle: Azt vallyac, vgymond, a mi eleinc hogy mikor az Apaſtaloc Vrunknac menbe fel meneiſe vtan a ſent lelket vöttec volna, minekutanna az reaioc ſalot volna tüzec nyeluek nec kepebe, vgy hogkülömb külömb nyeluekkel ſolnanac es midęfele pogā nézetekhez ſabadon mehetne nek: midön el akarnanac oſlani az elöt egbe gyüluęn ſent lelec inditaſabol hogy prędicallaſocnac egyenlő iele volna, vgy rendęlęc egybekiki mind a mit ęrt vala, es az hiueknek vgyadac ezeket regulaul eleikbe. Im latod hogy Cyprianus Doctör a regiecneczac nemine-mü velekedęſec ſeręntir felöle es ő mmagavalláſat nem teſi mellę.

Maſodzorimez okaert. Mert elſő a regi Doctörök közt a ki ez oſtaſrol emlekezic es ſabia azokat a tizenket Apaſtaloknakac neuembęz a Kelemen neuő Papa, a mint ötet ſamlalliac

Kelemen
Papa.

129
13
liac a Papacközibe Peter Apaſtal vtan, ki maſodiknac, ki negyediknec. Mert memellice Peter közt es Kelemē köſt ſamlalliac Linuſt es Cletuſt a Romai ſemtelen ſękbe hogy in-nęghis eſedbe vehed a Papai tudomannac czalardſagat. E Kelemen Papa kedig a mely könyueket es leueket irt, őmmagoc a Papaloc ſem veſic be a töb ſent Doctörök nac iraloc közibe, vgy hog valamit bizonitananac ő neuęuel az hit dolgaba. Ez okaert neuęzie az ő iralſit Apocryphuſoknakac, az az, bizontalanoknakac. Tehat bizontalan es ketſęghes a Credonakis tizenket darabra valo oſtaſa az Apaſtaloc neuęre.

Harmadſor, ha igazan akariuc ſamlalni minden czickelęt a Credonac az ő miuoltába mint regen volt ſemmit el nem vöuęn bellöle, tehat huſonket reſt találunc benne, mikęppen tennenmagad meg vetheted vyaydon. Nemckel azért aſt tizenket reſſre ſorítani a mikettő hean kettſer valo tizenkettő. De igy vontac a Papai Doctörök mind az ſent iralſit mind a Credor az ő ęrtelmekre.

Ezekből niluán vagy ő minden emberek-
D ręl a

nel a kie igaz itéletet akarnac tenni, hog az re
gyek nec tanitáso az Isten nec igaz esmereti
felől, nem igaz vton iárt, es hog az ő tudomá-
niokat az Haromság Isten felől nem a kőfik
lan, mely a Christus Iesus, epitettotec volt ha
nem a főugnyen, az az, emberi vélekedéseké,
Matt. 7. es ezokaert mikor az Isten nec igienec fápo-
ra le fáal es az lelki furdalásoknac folyouizei
előőnec, es az emberek kőft valo hankodáso
knac es vetekedések nec felei rea sunac, lőt
mind ezec egyferlmind rea rohannac akkor
lesen annac nagy romlása, mint im mostan
semeinkel lattiuc.

A CREDONAC IGA- zan valo ostarol, auagy igaz resen ol.

Ketkeppen ostrom enis a Credot, de vghog
külömbözzön a regiek nec ostarol. Eggye o-
staras derckeken valo lesen, Masic kiualtkep-
pen önne magaba valo.

Genel. 1.

A derec ostarasimillien modon vagon.

Mik eppen a sent iras leg előőforis emleke

kezic

130
14
kezic az eg Isten nec ki atyanac mondaic ki
ielengseröl, a teremtes nec, paranczolat adás-
nac, es igiet tetel nec altala. azonkeppen a Cre-
dois leg előőfor vallast tesen erröl az eg atya
mindenhato Istenről, menynec es föld nec te-
remtőgröl. Az vton mik eppen meg ielenti az Gen. 3.
iras emberek nec, meg sabadulások at az öröc
halálbol magnac altala melliet Isten affonyál-
latbol adna, mely meg rontaná a egyonac fe-
iet. azonkeppen a Credo is vallast tesen ma-
sod rendbe erröl, a magrol kit Iesus Christul-
nac neuez, es meg mondgya mind fogantatá-
sat, mind sületését, mind aldozattiat es vegre
győzedelmet. Harmadfor, mik eppen előakbe Gen. 4.
adgya az iras az Isten nec saiat nepe nec mely
az ő neuet segitsegre hitta birtokat. azonkep-
pen a Credo is vallast tesen az Isten nec egha-
zánac ez földön valo állapattyárol.
Rövidedé az első ostarat imig vedd esedbe, es
ig boly suma ferint felölle. Harom resen vagyó
a Credonac. Első, az üduesség nec fundamen- 1. Cor. 3.
tum vetőgröl, az Atya mindenhato Istenről. Eph. 2.
Masod, az üduesség nec fundamentumáról az 1. Timot. 3.
Iesus Christrol. Harmad, az hit nec hazánac
fel kebitsegröl, akar epületiröl.

Ha akard meg ennglis együgyűbben
meg ertend, harmadzor imillyen modon
folhacz felöle, Első része á Credonac vagyon
az egy Atya mindenható Istenbe való hitről.
Mialodic á Iesus Christusba ő egyyetlen eg fi-
a való hitről. Harmadic ezekbe való igaz
hitnec hasznáról auagereigről. Im előttd va-
gyon az első derék ostará á Credonac, mely
be semmi emberi főtől talalt tudomany nin-
zen. Köuethkezic a másic ostará.

KIVALKEPPEN VALO OSZ táfa az Credonac ez.

Ömagába való reszt a Credonac ha meg
tekintyűc vagyon az első reszenec négy ága.
Mert az Istenről ást valluc hogy Egy legyen
Atya legyen, Mindenható legyen, es meny-
nec földnec teremtoig legyen.

A masodiknac tizenket ága vagyon. Mert
a Christusrol é tizenket dolgot vallyuc tud-
ni illic, hogy Istennek egyetlen egy fia mi V-
runc, fogantatot sent lelektől: sületet süz Ma-
riától, kenizatot Pontius Pilatunac alata,
meg feszitötet, meg holt el temettötet, harmad-
napon halottaiból fel tamadot, mennyekbe
fel ment, ül atya mindenható Istennek iobia

felől, és önnag lesten el iouendó itilni eleuene-
ket es holtakat. Az harmadiknac őt ága va-
gyon, á mint tennen magad elő samlalhatod
vtolso reszt á Credonac ki vöuéc imez cickelt
belölle senteknec egyességet, mely ki vétel-
nec okát oda alá meg erted.

Ezec atyamfia Kereftyen az Apostoli Cre-
donac igazá való ostará, mellieket együgyűen
es forgalmatoson akartam elődbe adnom á
regi es mostani Doctörök nac teuelgelec ellé,
mely ostaráknac különbözésüel bizony né-
hiu diczősség her akartam vadafnom embe-
rektől, mint hogy euuel mutatnam magamat
nagyob esüenec lenni á nagy bölcz Tanitók-
nal mind regieknel s mind mostaniaknal: de
az igazságról kellett tanubizonlágot tenné, es I-
stentelé völtá volna ha az Istennek nallá való
kiczin aiandék at el reitettem volna. Touab-
ba nem magam nac tulaydonitom az első os-
tást, hanem en előttem vöttéc esekbe mostani
üdöbe való nemely bölcz ember ec k'c az i-
gaz hitnec vallasaert süllel budosnac idegen
orságokba.

De immar Istennek segítségével megyec á

D iij

Credo-

Serunda ps.
Sen dimisio.
Yr. s. Lohmke
1. credo p. p. p.
2. sanctum spiritum
3. remissionem peccatorum
4. vitam venturi saeculi
5. vitam eternam

prima ps. 2f.
Sen dimisio

De Deo

1. Afirmati.

1. unus deus sit,
2. quod pater sit,
3. quod omnis sit,
4. quod creator sit.

Serunda ps. Sen dimisio

2. Afirmati.

1. quod pater sit,

2. quod omnis sit,

3. quod creator sit,

4. quod pater sit,

5. quod omnis sit,

6. quod creator sit,

7. quod pater sit,

8. quod omnis sit,

9. quod creator sit,

10. quod pater sit,

11. quod omnis sit,

12. quod creator sit.

Credonac minden agaynacrend feregt valo
magyarazattyara, es kerem a keresztient ki ol
uassa az en irasomat hog czendef elmeuel le-
gyen, es az igazlagnac feretöie, s-nem patuar-
codoia.

A CREDONAC ELSŐ rezenec magyarazattya.

AZ HITROL VALO tanulssag.

HISZ EC) Mikor ast mondod keresztien e-
ber hog hisz, ne mond est czac nyelueddel eg
köz fok asbol, hanem vgyan fűuedből mond
es magadba tery gondolatoddal, meg sűlget-
nen ez iggnec terhes voltat, mert nagy dolgot
foglal be magába. Keuannya az Isten ember
nec mind fűuet mind nyeluet az űduessg nec
el vgtelgre. Azert mongya Pal Apostal. Szű-
uel his nec az igazlagra, es fűual lefe vallas az
űduessgre. Mert minden valaki Istenbe bi-
zic meg nem fegyenul. Ezokaert a fűuec bi-
zodalma elöl vegye a te nyelued nec vallásat,
hogy az Christus mondasu fedre ne fallyon
mellyet

132
16
mellyet a Phariseusoknac es iras tudoknac el^{Math. 15.}
lene vete Esaias Prophetabol, monduā E ngy^{Isaia 29.}
en hozam közelget fűiűual, es aiakiual tífel
engemet, de fűuöc tűuul vgyon en tölcm.

Söt meg az vtolsó naponnis sokakat nem^{Mat. 7.}
elmer a Christus azoc közzül kie most ast mő
dgyac ő neki Vram Vram, meg vgyan azoc
közzülis kie ő neugbe Prophetaltac es czodá
kat töttec. Mikeppen est őmmaga vrunc ne
czac mondasual hanem peldackalis ielenti,
mikor sol peldabesednec általa az őte es es
őrestelen fűzról, es az emberről ki menyeké
zöhöz illendő ruhat nem vöt volt rea, mikor
a Kiralyságnac menyekézöbe hiuattatot vol
na, mellyel meg ielentette hogy nem ighen be
czűlli a menyegző nec vrat. Mellieket ezert a
doc elödbe hog valoba meg gondold mit mő
das ate Credodba ez igeuel Hisec, hogy hea-
ba valo hittel meg ne czallyad magadar.

Hogy kedig a te igaz hited nec gyamola
leheszen az en intgsem es tanitásom, imez

harom

három dolgot ved esedbe az üdvezítő hitről.

Első, Minemű tulaydonfága legyen az hitnec.

Másodszor, Kitől adassék es kiké legyen.

Harmadszor, Mi haszna es ereie legyen.

Ezekről rendferegt foloc czac rövideden.

AZ ELSŐ RESZERŐL.

Rom. 4.
Gal. 3.

Gen. 22.

Joan. 8.

Pal Apostal az hitnec tulaydonfágát írja meg Abrahamba kit hitnec atyanac neuez, Ennec az Isté igiretet tót volt arról a magról kibe minden nemzetséget meg áldatnának. Mely magon bető feregt erte Abraham azt a magzatot melliet ő tölle adna az Isakot, de lelec feregt neze vala ez igiretbe az iöuendő meg szabadito Messiáfra, miképpen Christus vruncielenti ez igekbe mellicket monda a Siodoknac. Abraham a ti atyátoc öruendezet azon hog az en napomat látna, látá, es vigadara. De mikor az Isten ez igiretet ő neki tót te volt immar az ő teste vgy mint meg holt volt vensege miath midön közel fáz estendős volna es felelege Sara magatlan auagy meddő. Mind az ő által nem gondolá ezeket Abra

133
14
Abraham hanem hün az Istenec igiretinec es erős lön az hitbe meg aduan ő neki az üci czóseget mikor bizonnial hinne az ő igaz voltat es mindenhatóságát.

Im erte Abrahamnac minemű hűti volt az ő ockosága ellen, midön ragaszkodnec es tamaszkodnec czac az Isten igiretihez. Immar azert sabd tees a te hitedet ehhez, es gödold meg hog a mit Isten igert volt eleitől fogva az emberek nec valtságára, megis attá, a menniei mag volt, mert Istenec sent Lelketől fogan tatot es fűstől adatot, es ez a Iesus Christus, ki Ioan. 8.
1. Cor. 15.
ezokaert mondgya hog menyből iöt attiatól, kit sent Pal Apostalis ezen okert neuez Menniei vrnac. Ennel egyetembe higgyed hog bűnöd nec boczanattiat es az öröc halálból való meg szabadulasodat czac ez által veszed. Mert Act. 4.
ninczen egyebbe senkibe az üdveség, mert egh alat nem adatot ember ec közt mas neü, melybe üdnezülhetnec. Es erről mind a Pro Act. 10.
phetac tanubizonfágot tesnec, hog bűne nec boczanattiat vesi, minden valaki ő benne hisen.

Touábba ne nezd te az üdözitese nec ez
E modgyába

modgyába a Christusnac erőtlenséghet az ő
kénseuvedésbe es halálába, se kedig éktele
voltat halálánac. Mert az éberi okosság ezek
2. Cor. 1. ből botrankozic meg, mikeppen sent Pal ie-
lenti est, mikor ast mongya hog őc a meg fe-
sült Christust hirdetic, ki a Sidoknac botran-
kozás, es a Görögök nec, az az, a pogánepnec
bolondlág. hanem tekincz meg ebbe az Isten
nec akarattyát, ki ecképpen végheste volt az
emberi nemzetnec üduezitése, hogy fere-
terit ebbe mutatná meg ez világhoz hog sent
Ioann. 3. fiát adna grette, es egyetembe ved esedbe hog
valaki az Isten nec etanaczat es rendelése
meg veri ki rekestetic az örök bodoglágbol.
Oluald meg figyelmeztetéssel edologrol az
Corinthusbeliek nec első leuelenec első es ma-
Galat. 6. sodic reszt. A Galatiabeliek nec küldöt leue-
lgebeis dragalátos módas vagyon errolez igic
kel. Tanul legyen vgmond, en töllem hog en
diczek edgyem, hanem czac a mi vrunc Chri-
stus Iesusnac keresztaiába, az az, kénseuvede-
be es halálába, ki által ez világ ennékem meg
fésitetet, es en ez világnac.

A maso

A MASODIC RESZERÖL.

18
Miképpen az üdűességre valo valaszt tu-
laydonittya a sentiras az Isten nec, es est mő-
gya lenni ingyen czac az ő io voltabol es vé-
gezésből a Iesus Christusba ő egyetlen eg fi-
ába: azonképpen az hitetis czac ő neki tulay-
donittya. Ezokaert egybe foglallia Pal Apa- Ephes. 2.
stal az üdűösséget az hittel es mindeniket Istő
aiandekanac mongya lenni, mikor ecképpen
sól. Kegyelem által üdűezültetec az hitnec al-
tala, es ez nem titölletec vagyon hanem Isten
aiandoka, sem a czelekedetekből, hog valaki
ne diczek edgyec. A Romaiaknac küldöt leue Rom 2.
lgebeis ast mongya. A mint az Isten elostotta
külön külön az hitnec mereteket. A Philippi Pphilip. 4.
varosbeli knec meg est iria. Ti néktec ada-
tot a Christusert nem czac hog hidgyetec ő bé-
ne, hanem hog sentuegyetek is grette. Christus
ömmagais ast mondáa Sidoknac kic Capar- Ioann. 6.
naumba hozza mentec vala, Ez vgy mond, I-
stennec czelekedeti auag ő miue, hog higye-
tec abba a kit ő el boczátot Tőb effele mon-
dásoc előnkbe adgyac hog Istentől adas-
leg az hit, mely Istent ez okaert neuez sent
E ij lakab

Iacob. 1. Iakab Apastal vilagossagok nac es minden io
tökellertes aiandekoknac kut feignec.

Immar vgyan ezenből ki teczic hogy az
hit a valastottak az nagy azok kiket Isten az
öröc gletre öröktől fogva rendelt, mik eppen
Titum 1. Pal Apastal a Titusnac irt leuelgebe niluan ne
nezi valastottaknac hűrinec. Azon Apastal er
2. Corin. 13. re inti a Corintusbeliket hogy meg probal-
liac magokat ha az hitbe vadnac auagy nem,
es az vtan imest mondgya. Nemde esingrite-
ke hogy a Christus Iesus ti bennetec vagyon?
Hanemha valamibe meg vetteruen vattoc.
Az Apastalok nac czelekedetekről irt könybe
Aktor. 13. is ast mondgya sent Lukacz. Es hűnec vala-
menyen rendeltetec vala az öröc gletre.

De egyetembe vedd it esedbe hogy Isten-
nec bellő es külső eskőzi vadnac az hitnec a-
dasába. Mert külső keppen hirdetteti az ő igé-
igt az ő solgai által, belől kedig az emberek-
nec sűugbe czelekedic sent lelke által. A kül-
Roman. 13. ső eskőzről mongya sent Pal ez igéket a Ro-
majaknac küldöt leuelgebe. Mik eppen hiñec
annac a ki felől nem hallottac? Mik eppen hal-
lyack kedig az hirdetőnelkül? Mik eppen pre-
dikalliac

19 13
dikalliac kedig hogha nem küldetnec? Azért
vtanna veti mindgyarast ez igéket. Az hit, vgy
mond, hallásból vagyon, az hallas kedig Iste-
nec beszedből. Oluas ezenről, **Akt. 13.** Eph. 1.
2. Theff. 2. 1. Pet 1. es egyeb helyeken. A belső
eskőzről közönleggel az Apastaloc ast val-
liac hog Isten sent lelket adot az engedelme- **Aktor. 4.**
sek nec. Peter Apastal kedig a derge Synatba, **Aktor. 13.**
mely, lön Hierusalembe mind az telles Apo-
stoli es egyeb egyhazi rendből, illien vallast
egben a poganakról kie hitnec vala az ő predi-
kallásnac általa, mondu. Az Isten ki sűuók-
nec által latóia, tanubizonfagot tört felőlőc, a
duan nekic sent lelket mik eppen nekünkis,
es semmi valogarat nem tört mi köztűnc es ő
köztőc, holot hitteltitotta meg azoknac sű-
uóket.

Ezen sent lelkevel nyita fel az Vr a Ly- **Aktor. 16.**
dia neuó asonyen. bernac sűuóct hogy figye-
mezne azokra mellyeket Pal Apastal beszel
vala. Es Christus vrunc ez okaert igér sent **Muth. 12.**
lelket azoknac kie az ő attól ast kerie. Mel-
lyeket azért samlaloc elő hog a valastottac-
nac icleit eskünkpe vgyne az hitről, a sent le-
E iij lk-

leknek vételeről, az igazság külső halgata-
ból, ahhoz való engedőlemről és büntelen va-
ló ohaytásokról.

AZ HARMADIKRÓL.

Roma. 4. **H**asna az hitnek ez, hog igazságunkra tulai
Gen. 15. donitatic Istentől, mint az Abrahamról mon-
Galat. 3. gya az iras. Hűn Abraham az Istennel, es
Abac. 2. ő neki igazságra tulaidonitac. Abakne
Galat. 3. prophetais azt mongya. Az igaz hitből elendő
De erről az vy Testamentomba nagjoc tanu
bizonylagoc vadm tudni mint Io. 3. 6. 8. 9. 11.
Ro. 3. 10. Gal. 2. 3. Ioan. 4. 5. &c. E hasnát mas
nevel hiak Isten előtt való meg igazulásnac.
Ezen hasonból iő ki a bűnöknek boczánattia
a fogadot fuság es e fuságnac lelke mely pecze-
tul adatot az hiunek veggezetre az örök élet.
Mellyektől Pal Apostol ekcsen szól Rom. 8.
Hal. 3. 4. Eph. 1. 3.

Ereie az hitnek nem egféle hanem vgyan-
foc vagyon: Mert először poenitenciat, az az I-
stenhez bűnököl való ki terget nemz az em-
berekben, mint ez példae meg mutatyac, az
Niniue városbeliék, David kiraly, Zacheu
Act. 2. 12. Maria Magdalnac, es a kie Peter Apostol-
nac predikaciojara meg terget. Maso-

135 20
Masodszor, lelkébe meg nyugottia es ezen
desiri az embert, mint a bűt Palielenti ez igaz-
Rom. 8. kel. Meg igazuluan az hitből, bekeességün-
gyon az Istenhez a mi vrunc Iesus Christus-
nac általa. Harmadszor néz az hit bekeesség
turget az embernek bűnbe a remegség által,
mely az hittel együt jár es egymástól el nem
válnac, Erről azon helyen szól az Apostol.

Negyedszor czelekedic az hit a szeretetnek
által. Mert mint a nap az ő fenyengül, a tűz
a melegséggengül, az io fa az ő gyümölcsze-
ngül nem lehet, azonképpen az igaz hitis
az atyamsu szeretengül. Azért a mely hit-
nek nincze gyümölcze holt hitnek netezi azt
Iakab. 2. Vtolszor az hit vallástetelre indit.
Mint az Apostol ez igekbe előnkbe adgya 2. Cor. 4.
Davidnac mondalából. Hitem es ezokaert Ps. 115.
foltam, mies hisűnc es ezokaert szólunc.

Ezeket bűkség a Kereszten embernek fő-
képpen az üdvezítő hitről, hogy azt egy ne-
minemű bizonytalan velekedésből ne tar-
cza mint az Poganoc es az Romai keres-
tyenec, kiknek eleg ha az ő atyoknac hitek-
be fel neuekednec es meg halnac, mellyet
ezac egfokasbol tartanac es meg czalattatnac

Mert a Christus Iesusbeli hitnélkül nincs e-
gyéb örök karhozatnál.

EGY ISTENBE.

Mi módon legyen az egy Istenbe való
hitel.

Ezt a vallást igen jól eszbe kell venni a Keres-
tyen embernek, hogy igaz értelmű legyen fe-
lőle üdvösségének meg talalására. Mert Chri-
stus vrunc az örök életet az egy igaz Istennek
az ő atyának esmeretibe helyhezteri, de vgy
hogá kit az el bocsátot a Iesust meg esmeri
Christusnak lenni, mely annyit tesz mint
hogé legyen a Mészias az Istennek meg kenet-
tetet Királya es fia, kit embereknek valóságok-
ra meg igért volt, ez legyen az egyetlen egy
közbe iaro es főfőlo Isten közöt es emberce
közöt, mint ezt oda alá iobban meg magyará-
zom.

Az Istennek illien esmereti, mely a Iesus
Christusba fundaltat, azért ad embernek ő
rök életet, mert az üdvözítő hitet befoglallya
magába, es Christusba tartoztattya a fűvet,
vgy hogá láthatatlan es halhatatlan Istent ki
mi re-

mi reác meg haragut volt, ennek általa esmer-
iúc kegyes atyánkna lenni, miely hogy hoz-
zanc meg békelt az o egyfer való áldozattya
ual. Erről tön tanubizonfagot menybol mő-
duan. Ez az en ferelmes fia kibe en meg niu-
guttam auagy meg engedtettem. Mat. 3.17.

De megis lassuc meg több fent irasbeli cic-
keliekből es kiultkeppen Christus vrunk-
nac mondásból, miképpen kellyen az eg atia
Istét a Christusba es ő általa meg esmerni,
mielhogy az üdvösségnek dolga ebbe ál. Igy
fol azért vrunk effelől. A ki en bennem hisé,
nem en bennem hisen, hanem abba a ki en-
gemet el küldöt. Ismet. A ki égemet befogad,
ást fogadgya be a ki engemet el küldöt. Ismet,
En vagyoc vt, bizonyág es élet. Senki nem me-
het atyamhoz hané en általam. Ha engemet
meg esmertetec volna, bizony aual az en atyá-
matis meg esmertetec volna. Es most esmeri-
tec es lattatocót et, s-mind a többi. Az vtan
meg ast mongya Philepnec, Nem hisede hog
en az atyába vagyoc es az atia en bennem? A
mely beszédek en foloc tinéktec, nem en ma-
gamtol foló, az en Atiam ki en beinné lakic a
miueli czelekedeteket. Ioan. 12.
Ioan. 13.
Ioan. 14.

F Mind

Mind e monda sockal aſt akarta Chriſtus
jelenteni auagy erre tanítani az ő tanítuanit
hiueiuel egyetembe, hogy ő legyen az á kibe
a latathatlan Iſtent mint ég tükörbe vilago-
ſon meg látnác az ő beſedinec es czodatgeteli-
nek általa, mellyek ő felőlle tanubizonalgot
tennened hog attol boczatatot volna. De eſt
ved eſedbe hog nél lathatatlan ſiu Iſtenről ſól,
hanem őmmagarol ki á teſtbe az Apaſtaloc
előtal vala. Mert ő ſohul az atryanal egyebet
benne nem mutat, ſohul ſem emlekezie á ſiu
Iſtennec benne valo meg teſteſüleſéről auagy
annac benne valo czelekederi ről, hogy ne
eſmeried az Iſtent egyeb Chriſtus által hanem
czak e teſtbe valo által, ſe gondolcodgyal mas
Chriſtusról, mert hidged hog meg czalattatol.
AZ HAMIS ISTENI HITEL-
ról es vallafról.

közt. Mert á Christus az ő tudományaua
 őfue ez vilagnak vilagossága, de ő küüle
 csak sütetseg es teuelyges vagyon. Ást mon-
 gya kedig Pal Apostol hog az igasságnac sem-
 mi tarfalaga ninczen, a vilagosságnac á sötet-
 seggel semmi köz, á Christusnac á Beliall,
 semmi egyyessege, az hiu embenec az hite-
 tlennel semmi rese, az Isténec templumanac
 á baluanyokkal semmi illendőséghe. Tehat
 lassuc meg a hamissagotis es az vtan az igassa-
 got vessuc melleie.

184
bizonyfogat tessen Aét. 7. Pal Apostallal egye-
tembe Gal. 3. Ebr 1. Es ez niluan valo dolog
hog ez a nép Istentől ki választott volt az Iste-
nec igaz esmeretire, az igiretec által es az tör-
vény által, mint erről tanubizonyfogat tessen
Moises Deut. 7. Pal Apostalis Ro 9. De mind
azon által midőn a Christust meg nem esmer-
tęc a Moisesnec es a több Prophetaknac tanu-
bizonyfag tettelekből, euuel meg mutattác hog
az igaz Istennec esmeretitol eltávoztac.

185
Ioan. 5. Erről Christus vallast tessen mikor est mő-
gya az ő ideigbeli Sidoknac. Ne aliczátoc hog
ęn vadollialac titeket az ęn ariamnal, vagy ő
ki vadolon titeket az Moises kibe ti biztoc.
Mert ha Moisesnec hittetec volna, bizonyaua
hittetec volna ennekemis, Mert ő ęn felöllem
iri. Ha kedig az ő irasnac nem hisztec, hoghog
Ioann. 8. hinnetec enękem? Masuttis est hannya fe-
mekre. Vagyon enękem Atyam ki engemet
diczōit, kit ti mondatoc hog ti Istetec, de azért
né esmeritec őtet, ęn kedig esmerem őtet. Es
ha ast mondanom hog őtet nem esmerem,
hasonlatos hazug lennęc ti hozzátoc. De esme-
rem őtet es az ő beszēdę őrizem.

Ertyűc

138
23
Ertyűc a mondásokból hog noha el elein
az Istén ecigaz esmereti Sidóságba volt, mint
astent Davidis mongya hog nem ielente meg
az Istén az ő itiletit auag akarattiat egyeb nép-
pek nec vg mint az ő népęc nec, de mind azon
által Christus ideigbe el távozt volt tollóc
az az esmeret, mert a kibe akar ő meg esmer-
tetni azt nem akartak be fogadni. Ebből kő-
vetkezie hog ha ackör immar vakfagba vol-
tac a Sidoc, tehat mostan sockal nagtobb
vadtac minekutanna Istén telliesseggel meg
vakította őket az ű nagy haladatlanfagoc
miat.

II. A POGANOKNAC HŰTI es vallása.

Masod rendbe a Poganoc vadtac kic az I-
stent igazan nem esmeric, nem hisic es nem
valliact. Nem soloc kedig mostan a régi Poga-
nokrol kic niluan valo baluanyozásba ęltec,
hané a mi űduőnkbeliekről a kiket Törökőc
nek hiuunc, auag Mahumet hűtin valoknac.
Ezec minden népęc felet inkab diczeked nec
az Istennec esmeretibe, vgy annigra hog meg
az ő soc győzedelmeketis es minden elemen-
teket

F iij

Deut. 6.

Deut. 10.

teket ezvilag szerent az ő hűtők nec tulajdo-
nittyac. De ezec felet hannyac vetic aſt hogy
a Moifes törüenyet őc tartyac meg igazan es
őc az Iſtennec valaſtot nepei. Mert templo-
mocbais e ket mōdas Moifes könyueiből fel
vagyon irua, Hald meg Iſraél, A mi Vruc
Iſtenűnc egy Iſten, auagy éckeppen. Ninczen
tōb egy Iſtennel. Oſtan. Ninczen ſenki oly
erős mint az Iſten. Sőt az ő Papiokis eſt kial-
tya a Toronybol. Az igaz Iſten egy.

De meg nagyobbbat mondoc felöllőc. Czu
follyac es ſidalmazza a Kereſtyen neu alat
valo nepeket, kiket Papafoknac hiunc, hogy
ezek nec három Iſtenec vagyon menybe,
mert ezeket három ſemelynec neuezic, es
hiiac Atya Iſtennec, ſiu Iſtennec es ſent lelec
Iſtennec, es iriak ſaragiac őket ven ember
kepbé, iſiu ember kepbé es madar kepbé Eze-
k nec feléte valamenye ſaragot kepec vagyon
mīd annya Iſtēt tiſtelnec es imadāc. Am ezec
menczec ōmāgokat a Pogāoc ellen ha lehet,
en iō lelki eſmerettel Iſten elōt es az ő ſent ſia
elōt, mīd Angyeli elōt es éſeles vilag elōt val
laſt teſec rolla hog nē mentherem őket hanē
igaznac

netes halalt tolloc bennedni. De azért ved
eſedbe hogy ōmmagāba mint az igik nec
iarāſa vagyon az egy Iſtennec eſmereti felől
nem karhozatando az ő vallaſoc, mert nīcz
az Irask uuūl hanem inkab ōnneg vetetet.
A menybe kedig nem eſmeric az egy Iſtent
es nem vallyac a Chriſtus által, vgy hogy az
attya legyen es csak ez legyen egy kōzbeiaro
es engeſtelő az Iſtennel, egy út, egy igazſag,
egy elet es fel tāmadas, annyeből meg kel
vetni az ő hűtőket es vallaſokat Meltan azért
verhettyuc ő ellenec a Chrūs mondāſat mel-
lyet ő ſola a Samariābeli aſſōnac Iacob patri-
archanac kōta felet. Ti imadgyatoc aſt a mit
nem tuttoc, mi aſt imadgyuc a mit tudunc,
mert az ū ueſſeg a Sido nep kōzul vagon, az
az e kōzzul adatot a Meſſias.

Hogy kedig ōban meg erczed miért nē igaz

Ioannis. 4.

102n. 14. ^{est} hidgyük a mit mód a mi feiűnc a Christus
hogy valaki ő benne hisen es az ő attiaba az
az ő őc üdűesség, es ninczen az Istennec esme
reti hanem czac ő benne es ő általa.

Veghezetre a mit őka Mahumetről hisnec
es vállanae hogest a Christus gyanant tartiac
Istennec előtte ki által hozza mchessenec, ez
finte oly baluany imadas mint az Antichristu
sz a Papasagba, melybe a Christus heliet foc
közbe iarokat valasztottac magoknae az em
berek, tudni mint közönseggel az Angyalo
kat, a Patriarchakat, vrunc annyat a szűz Ma
riat, a tizenket Apostalokat, a töb segítő fen
teckel Marteliocckal es Confessorockal egye
gyetembe, kiualtkeppen kedig a szerzetes Ba
ratoc Ferenczet, Damakost, Agostont, Bene
deket es

25 140
es a többit. Mert vgyanis eggiűt tamadot őket
Istételen sereg a Chrűsellen, (mint a ket ne
uezet a Prophetanal meg ielėti, meli gog Ma
gog) es egyic minemű másic meg olyan.

Ezech: 38.
Apoc: 20.

III. A ROMAI KERESZTYE
nek nec auagy Papasoknac hűti
es vallása.

Harmad rendbe kicigazan az Istent nem
esmeric nem hisic es nem vallyac a Romai
Keresztenec vadnac kiket köz neuezettel az
otualo Papáktol Papasoknac hiűnc. Eze az
Anyasen regyháznac Titulussal fel fuual
kottac es el hittec magokba hog semmikeppē
nem teuelyeghet nec mert az Apostali szek a
Romai Pűspökökre állot es ő raitoc fűdalta
a Christus az ő egyházat. De ez mindtellyes
hazugság, es effele semfeny vesző költöt ha
mílagokkal bolóditottac volt ele feles vilagot

Vifont halluac mit iőuendöllöt az Isten
Daniel Prophetának általa az Antichristu
snac el iűueseről, mint irtta meg en nec erköl
czet es hatalmat az Antiochus Kiraly pelda
iába. Est módgia azert Danielnel az Angial.
A Kiraly az ő akaratty a ferent czelekedic, es
G fel

Dan: 11.

fel emelkedic es magasztaltat minden Isten-
ellen. Es az Istenek nec Istene ellen nagi d ol-
gokat fol es elg o megien dolgaba meglen be-
tellyec haraggal, mert veghezeti vagion. Es
az o atyainac Istent nem beczolli sem gyo-
nyorkedik az affonyiallatoknac keuanfaga-
ba egi Istennel sem gondol, mert mindenek
ellen tamad. A Maozim Istent kedig, az az,
amely Istet o meg erossit auagi erosssegbe tart
az o helien tiszteli, es a mely Istent nem tuttac
az o atyay ast arannnyal, ezustel, draga
kruvel es egieb draga ruhakkal tiszteli.

a: Tefia.

Hogi ez eiouendo mondas az Antichri-
stusfra vetetessge nylyuan meg mutattia Pal
Apastal a Thessalonicabeliek nec masodiele-
uelgebe, monduan. Nem io el az vr az itiletre
addgg meg az el facadas el nem io, es meg
meg nem ielenic ama gonossaggal meg tolt
ember, a ucsedelemnec fia, ki ellenszeg es fel-
emelkedic minden ellen a ki Istennec auagi
Istensegnec mondatic, vgy annygra hogy
Istennec templumaba ul es mutogattia magat
istennec lenni. Im erted ez ighgbbol hog az
Apastal nylyuan az Antichristusac eiouelere
magyarazza

magyarazza a Daniel Prophetalásat es anac
fel emelkedeséről fol az Istenseg ellen, mely
dolog mikkeppélőt rövideden elődbe adom

Mikor irnának Chriſtus vrunc sületge vi² Niezbeli
harom szaz es huszon negi auag huszon niolcz Cöcilium
estendőbe, es a nagy gazdaglag miat es loc Anno: D.
vetekedes miat, a romai pispek öc igefel neue³²⁴.
ketek volna az üdőbe Roāba Papalkodnā
a Syluester, o akarattyabol auagi tanaczabol
tetete a nag Constantinus Czaſar egy közon
seghes Cöciliumot az Arrius Eretneec ellen
Bithynia tartományba a Nicæa városba. O-
da gyuluen midé felől a Püspö-köc, szerzenec
egy Credot mellyet nagy Patremnac hinac-
es hogimar euuel az Apastali credot erossite-
nec de ast erütlene töuec es hatra vetek Mert
az egy Atya Isté helygebe ki menyneec földéc
teremtőie harom semelyü Istét költge nec es
harom teremtot, mellyet neuezenec harolag
Istennec, de hog ne lattatnanak harom Istét,
vallani, gödolac emmelle az egálatnac iggiert

Azökeppen el hagyuan az Apastali Cre-
donac masodik reset ast a Iesus Christust, ky

Gü

Istennec

Isténec egyetlen ég fia azert módatic hog
a fent lelektől es Isteni erőből fogantatott es
szűztől születet mas fiut költenec ki örök idő-
kről Istennec állattya boldságot volna es ki
idő szerent a szűz nec mehebe szállot volna es
meg testesult volna, kit fia Istennec neue-
zenec.

A fent lelektől is a fent költenec hogi az Istén-
gebe harmadic személy volna es egy állatu az
Atya Isténel es a fia Isténel, egyenlő hatalmu
es diczőségű es egyenlő keppen imadando
Mellekről a fent iras tohul egy ighuel sem
emlekezie mıtoda ala nyluában meg erted

Ekkeppen támad a fent Haromsag
egy Isten, ki három személybe es egy állattia-
ba Es így tellyesedec be az Angyalnac mon-
dása Daniel Prophetánal, hogi ez orczatlan
Kiraly ki fel emelkedet minden Istennec az az
fejedelmek felet, az Istennek nec Istene ellenis
melly az egy bizony Isté, nagy dolgokat gon-
dol es elmentel eszen es meg veti az ő attia-
inak is Isténge mely Istent a reghi fent atyak
imadrak, es mellyet őmmaga Chrīus vrunk
hirdetet es tisztelt.

Ennec

142 24
Ennec bizonylagaul veti az Angyal a többi
leket melyec közt ime kettő fő egyic hog az
ő Maozim Isténge mellyet minden erősséggel
otalmaz es nagy téplomokat rakat neki aran-
nyal, ezüsttel, draga kővekkel es fűszerekkel
tiszteli, mint ez nyiluan vagyon az haromsag
Istennek tisztetibe. Masik hogi nem győ-
nyörködic az aszonyemberek nec szeretibe
az az, meg vially a az Istennec rendelset az
hazaságot. Mikeppen est azon Nicæabeli
cōtiliumba el inditac, es annyera vittek vala
a dolgot, hog ha elég alab valo es fellep pap
ellene nem szolt volna, közönseggel el vege-
stec volna hog minden egyhazi ember el bo-
czassa tölle az ő feleséghez es senki többé meg
ne hazasullyon azon renden valo sei fia.

Tegy immar itéletet ezekből keresztyen
ember, es lásd meg ha Isténge lelke volt abba
a gynlekezetebe auag ő ördögnec lelke. Hát
a fent mondod meghis hog Isténge volt en a fent
mondom hogi nem Isténge hanem ördöghge
volt. Mondom kedic est nagy batorlaggal,
Először Chrīus vrunknac ime mondasából. Mat. 12.

A ki ninczen en velem, ellenem vagyon es

Gij

a ki

a ki nem gyűt egyűt en velem, tēkozol. De
 e Contilium az ő feietel az Antichristussal
 egyetembe nem volt a Christussal sem gyűtot
 ő velle egyűt. Azert Chrūs ellene volt es
 tēcozlotta az ő inhait. Masodczor s. Palnac
 imez igheibol mikor czalard lelkűeknec es
 őrdőghi tudományuaknac mondgia azokat
 kic az hazaslagot meg tiltyac es az eledeleket
 mellyeket Istēhala adāfra terētet az hieknec
 Ha ezen czodalcozol hoghogi lehetet ez
 hogy az Isten enye záz estendőtől fogua el
 hatta volna az ő egyházat, erre megfelel ne-
 ked pal Apastal midōn aſt iria, hogi azokba
 volt hathato az hamissagnac meg czalasa a
 kic el veltet, ennec okaert mert nem vōttgē
 he az bizonsagnac ſeretetit anegre hog ūdue
 zūlgnec es azert boczatot Isten meg czufo-
 lāſnac ereietō reaioc hogi az hazugsagnac
 hidgyenec. Annakokaert ēstēnec igaz iteleti
 volt eckedig ez vilagon, mostan kedig irgal-
 massagāt mutatātia hozzanc az ő ſēt igheienec
 meg vilagositasaba. De immar ſolok a ne-
 gyedik rendbeli emberekről kik nel ninczen
 meg az Istenec igaz esmereti.

A luther-

143 24
 Luid. Steph. Basilis auct. hujus operis de Luthero senſerit
 IIII. A LVTHERESEKNEK,
 az az felig meg vilagosult Keresztyencknek
 hūti es vallása.

Senkine alicza hogy valakinek bossusa-
 gára glec a Luthernek neuezetiuel. Mert
 esmerem es uallom aſt a ferfiut Istenec igē
 nagi draga edenyenec es vgyan vtolſo Illyes
 prophetanac lenni, kit Isten az ő ſent fiának
 vtolſo el boczataſa elōt tamaſtot volt fel az
 ő lelkenel. De ſūcsēg atta tennem hogy azo-
 cat az ő neuen neueznem, a kic meg ſoc do-
 logba kēſetik az Antichristus tudományat
 mellyet tellyeſſeggel Luther Marton el nem
 rontot volt. Mert nem egy emberbe adgya
 az Isten minden aiandek at, ſem egyre ſokot
 minden dolgot bizni, hanem reſ ſerent oſtia
 az hitnec mereteket mīt akaria es a meniet
 akar, es egyre egy dolgot biz maſtra maſt,
 ūgi mint ő ſatarira. Igen tenelyegnec azert
 azoc kic egi ſemelyre es egy ūdōre ſorittyac
 az Isten aiandekit es czelekedetit.

Mit vallyunc tehat azoknac Isteni esme-
 retokről, hitekről es vallasokrol, kic meg a
 reſ ſerēt vilagosodtat meg az Euēgeliumbat
 Igaza nah

143 24
 Luid. Steph. Basilis auct. hujus operis de Luthero senſerit
 IIII. A LVTHERESEKNEK,
 az az felig meg vilagosult Keresztyencknek
 hūti es vallása.

Apoc:16.

Igazan nem mondhatunc egyebet. hanem mint hogy soc egieb dolgokba azonkeppen e cziekelbeis nem vetették meg le homlokokrol a bestyenecek bellyeghet haem imadgiac annac kepet, melyrolvgyan ezen ighekkal sol s. Ianos mennei latafáról irt konyugbe. Azertmeg a Papas Kereftyenekkel egyetem be oly Istent hisneckit nem hirdettec a Prophetac, sem Chr űs sem az Apostaloc. Mert sohul nem emlitic az Haromság Istent ki egy volna állattyaba es három femelygebe.

Ioan:5.

De immar holot ennye hamis vellekedesec es valla soc vadnac az egy Isten felől, mit kel miuelnunc hagi annacigaz esmeretire iussunc? Ast miuellyuc a mit a mi feiunc a Chr űs Iesus paranczolt nekunc, tudni illic hogy forgassuc az irasokat. Touabba halgassuc a Christust kit menybol Doctorul aian la a tellyes emberi nemzetnec az atya Isten. Ha est miuellyuc meg nem czalatunc hanc az igyenes vton iarunc. Erre azert a Kereftyeneknec im modot es peldat adoc az Istennec nallam valo kiczin aiandeka ferent.

Szent

144 23
SZENT IRASBELI MON-
DASOC, MELLYEC KI MVTAT-
tyac az egy igaz Isten.

I. CZAK EGY AZ I- sten.

Tudgyad hogy az vr ű az Isten es ninczen egyeb ű nallanal, Menybol hallatá az űsauat &c. Vgyan ottan. Tudgyad azert ma, es vedesebbe hogy az vr ű az Isten menybe otfen, es alat a földön, es ninczen mas. Deut:4:

Hald meg Israel. A mi vrunc Istenuinc egy Isten oluass tob effele mondatokat ez helyeken. 1.Sam.2. 1.Par.17. Iudit.8. Isa.43. 44. 45. Baruch.3. Dan.3. Mal.2. Ps.86. Sap.12. Deut:6:

Ate vradat Istenedet imadgyad es czac űtet tistellyed. Mire mondas engemet ionak. Matt:4:
Mar:19:
Nincz tob io egyne, tudni illic az Istennel.

A diczosseget meli czac az Istentol farma Ioan:5:
zic nem keresitek.

Ez az örök élet hogy meg esmerienek Ioan:17:
Atyam) czac tegedetigaz Istennec lenni es a kit el kuldottel a Iesus Christust.

H

Mert

Roma: 8: Mert egy az Isten ki üdvezíti a kőniülme-
telkedést az hitből, és a Kőniülmetéletlen
seget az hit által.

1 Cor. 8: Noha vадnac mind menybe mind földön
kie Isteneccé mondatnac, mikeppen
hogy soe vrac és Isteneccé vадnac, de Nékünk
egy az Isten, ki amaz atya kitől vадnac min-
denecc és mi abba.

Gal. 3: A közbejáró nem eggye, de az Isten egy.

1 Cor. 2: Mert egy az Isten, egy az engesztelőis Is-
ten között és éberéccé között, az éber Iesus Chrűs

Iac. 2: Hissedg te hogy egy az Isten? Iol téssed.

Iac. 4: Egy átorueny ki ado, ki meg tarthat elis
vésthet auagy üdvezithet elis karhoztathat.

II. EZEN ISTEN LEG FEL- segesb, auagy mindeneknél magasagosb.

Gene: 14: Melchisedec papia vala a Leg felségesb

Deu: 34: Istennéccé mikoron a Leg felségesb el os-

Psa: 93: tia vala a nemzetsegeket. Mert te vr leg fel-
segesb vagy mind a tellyes földön fel magaz-
taltatal minden Isteneccé felet.

Eccle: 1: Auagy a Syrach fia könyveccé első részébe.
Egy

145 30
Egy az mindenéccé felet való, ki mindenek-
néccé teremőie és hatalmas kiraly.

Azon könyveccé, 24. re: az Isteneccé bölczeséccé
esté mongya. En a leg felségesb fiaiból iót-
tem ki. Mely mondat a régi és mostani Do-
ct oroc fia Istentől szoktat magyarázni, ma-
ga lélec férint mondat a Christusról ki ne-
künk bölczeséccé rendeltet auagy lőt az
Istentől mint Pal Apostol mongya, 1 Cor: 1.
és ezen Christusba reitette el az Isteneccé
bölcseséccé és tudományának minden el-
tűt kinczet. Touabba az Isten fia az ő ve-
gezeti férant való igireti Gen. 3. 15. 22.

A fent lélec te read fál, és a leg felségesb-
néccé ereie meg arniekoz tégedet. Ismét. Este
gyerméccé a leg felségesbnéccé prophetaianéccé
hiuattatol.

Es léstec a leg felségesbnéccé fia.

De a leg felségesb nem lakik a kőből ra-
kot templumba. Lu: 6
Act: 7

III. EZEN ISTEN MENYNEK és földnéccé teremőie, vra és Istene.

Kezdetbeteremte az Isté menyec és földet. Gen: 1

H ij

Ismét

Ismt. Monda az Isten, le világoſág
es lón.

Ismt. Es lata az Isten hogy io volna es
monda.

Gen: 24: Monda Abraham az ő ſolgaianac. Ted
à te kezedet az en temporom alá hogy meg
eskeſſelec te gedet à meny nec es föld nec Iſte-
nere. Ismt. A meny nec es föld nec vra bo-
czáttya el az ő Angyalat te előtte.

Pſal: 33: Vrnac ſauánal az egec meg erőſített nec,
es az ő ſaiánac lelkeuel azoknac minden ſe-
reghec.

Pſal: 135: Mindeneket à mellyeket akart az vr meg
czelekette à mennyen es földön, à tengerbe
es annac melleggebe.

Pſal: 136: Ki az egeket az ő bölczefſeggeuel czinallia
Ki à földet megerőſítette à uizekben.

Eſa: 45: En czinaltam à földet es az embert azon
teremtetem.

En es az en kezeim terieſtettęc ki az ege-
ket, es paranczoltam minden ſeregenec.

Matt. 11. Halar adoc te nek ed atyam, meny nec es
föld nec vra.

Matt. 19. Nem oluaſtatokęc hogy az à ki teremtett
kezde-

14631
kezdetűl, fogua, ferfiat es aſſonyiallatot te-
remte:

A tanitványoc egyenlőkeppen fel emel- Aſo: 4:
ven ſauokat az Iſtenhez mondánac. Vr te
vagy az Iſten ki à mennyet es földet czinál-
tad, à tengert es mindeneket mellyec azok-
ba vadnac.

Act: 17: Pál Apaſtal így ſól az Athenasbeliek nec.
Az Iſten ki ez vilagot czinalta es mindene-
ket mellyec azokba vadnac. Ez holot meny
nec es föld nec vra legyen.

IIII: E Z E N I S T E N mindenek nec atya.

N E M de nem őęc à te atyád, ki te gedet Deu: 32:
hordozot, czinalt es teremtet?

Mert te vagy à mi Atyanc, es Abraham Eſa: 63:
nem tudot minket, Iſraél ſem eſmert min-
ket.

Auuagy nem miniaiunknac egy Attya Mſa: 2:
vagyona?

Nemde nem egy Iſten teremtette minket?

Kitől minden atyai rokónſág ncueztenik Eph: 3:
H iij mind

Eph. 4.

mind menyen mind földön,

Egy az Isten es mindeneknek atya, ki mindenec felet vagyon es mindentekbe.

V. E Z E N I S T E N K V L Ö N

valo az ő valasztot fiainac.

1er. 3:2C 6

En hozzam véglec titeket, es legbec Atyátóc gánāt tinektec, es ti legbec ennekem fiaim es leánim helyet azt mōga ā mindēhato Vr.

Matt. 5.

En azt mondom tynektec, vgmōnd Christus vrunc Szeressgetec ā ty ellensegtek et, iot keuannyātók azoknac kic fīdalnāznac titeket iol tegyetec azockal ā kik gyūlīnec titeket, imatkozzatoc azokaert ā kik meg sērt-nec es haborgatnac tyteket hogy ā ty mennyei atyātók nac fia legyetec. ki ā napot fel hagyakelni āiokra es ā gonosokra, es elōt boczat ala mind az igazakra es az hamisakra. Ismēt azon helien, Legyetec annakokaert ties tek elletesec mikēppen ā ty atyātók is tek elletes ki menybe vagyon.

Matt. 6:

Annakokaert ty eckēppen imatkozatoc. Mi atyanc ki vagy mennyekbe, Ha egy atyanc vagyon menybe ā kihez Christus igazit,

zit, tehát nem harimat fōlitunc egyfersmind imatlagunkba.

Menyēuel inkab ā ty mennyei Atyátoc ^{Matt. 7:} ad fēnt lelket ā kērōknek.

Nem ty vatoc azoc ā fōloc, hanem ā ty ^{Matt. 10.} atyātók nac lelke ki ti bennetec fōl. Vgyan ot ašt mongya Christus hogy egy verēb nem esic ā földre ā mi Atyanc ēgedelmēnkül.

Egy ā ty atyátoc ā ki menybe vagyon, mi ^{Matt. 24:} kēppen egy ā ty mestertek is ā Christus.

Ō kedig az Isten ā mi Atyanc es ā mi V- ^{1 Tese 3.} runc Iesus Chrūs igazgassa ā mi vtunkatt ty hozatoc. Ismēt. Az Istē elōt es ā mi atyanc elōt

Az Istennec kedig es az mi atyānk nac ^{Phil. 2.} mind örōkōn örōke diczōség. Amen.

VI. E Z E N I S T E N T V L A I -
don es kiua ltkēppen valo atya ā mi
Vrunc Christus nac.

Mī nec elōtte elē fāmlalnam errōl valo tanubizonfagokat, annac elōtte ved esed-be imezintest. A f. iras három kēppen agya elōnkbe

előnkbe az Istennec Atyai voltat.

Először, az ő végezése es választása szerint.

Másodszor, az ő igireti szerint.

Harmadszor, ezeknek be tellyesítése szerint,

A negyediket nem talállyuc hogy Istennec

Alattából mindé őröknek előtt fogantat-
uan születet volna, Vigyáz rea tehát a követe-
kező mondasokra.

Psal. 2:

Hirdettem a végezést mellyet az vr mon-
dot ennékem, En fiam vagy te, En ma külte-
lec tegedet, Keuannyad én tőlem, auuagy,
kerijkerőt, es en tenéked örökül adom az
poganokat, es birodalmul a földnek határir.
Pál Apostol ez igét Ma, magyarázza a Chri-
stusnak fel támasztására, mellyel az Isten meg
bizonyította hogy e Iesus ki meg fészteret
volt ő fia legyen, mert be tellyesítette az ő i-
ghiretét fiának fel támasztásával, es iobiára
valo ültetésevel. Olvasd meg e magyaráza-
tot imez helyeken. Act. 13. Ro. 1. Heb. 1. 2.

Psa. 110.

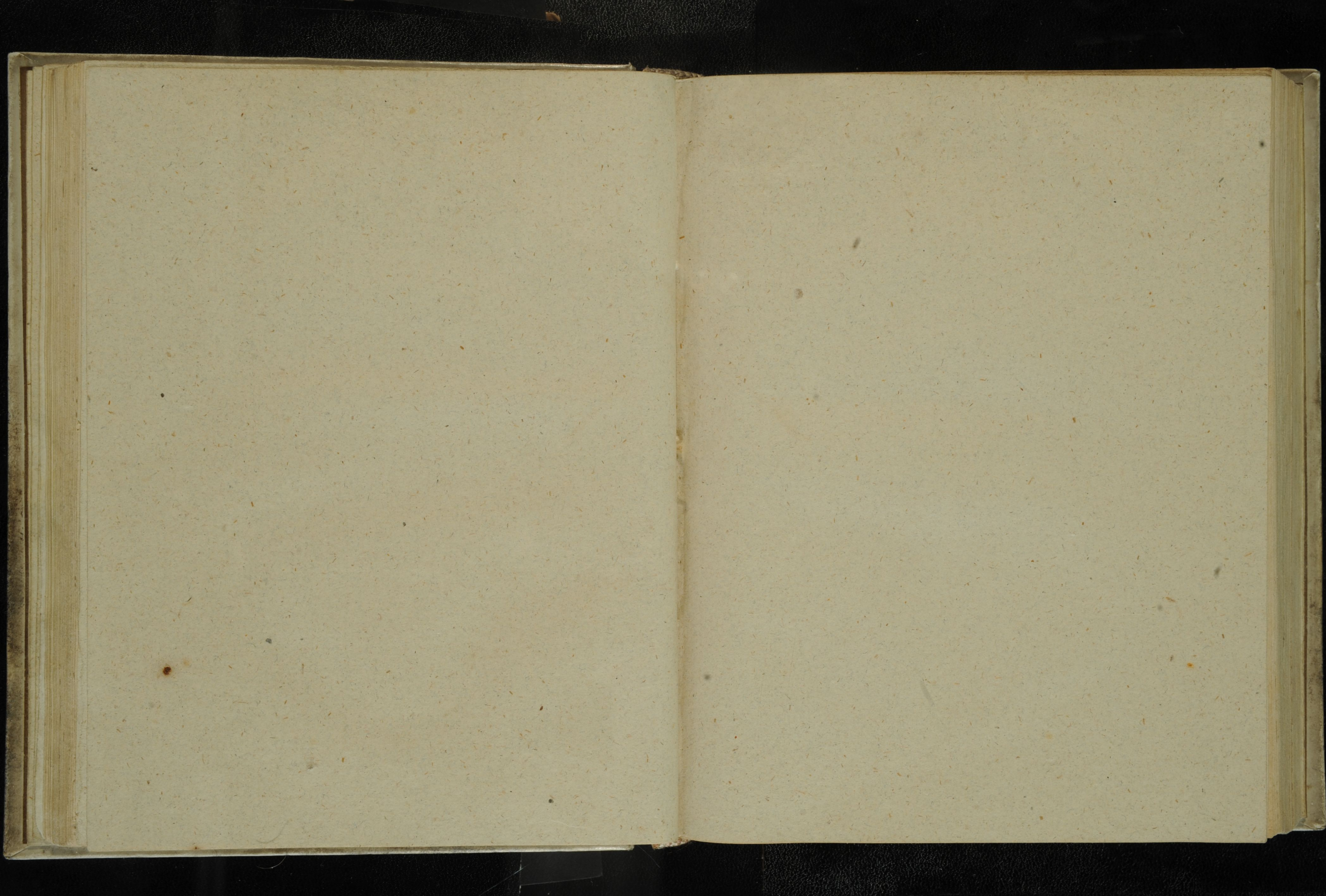
Az en méhemből kültelec tegedet az hai-
nal czillag előtt.

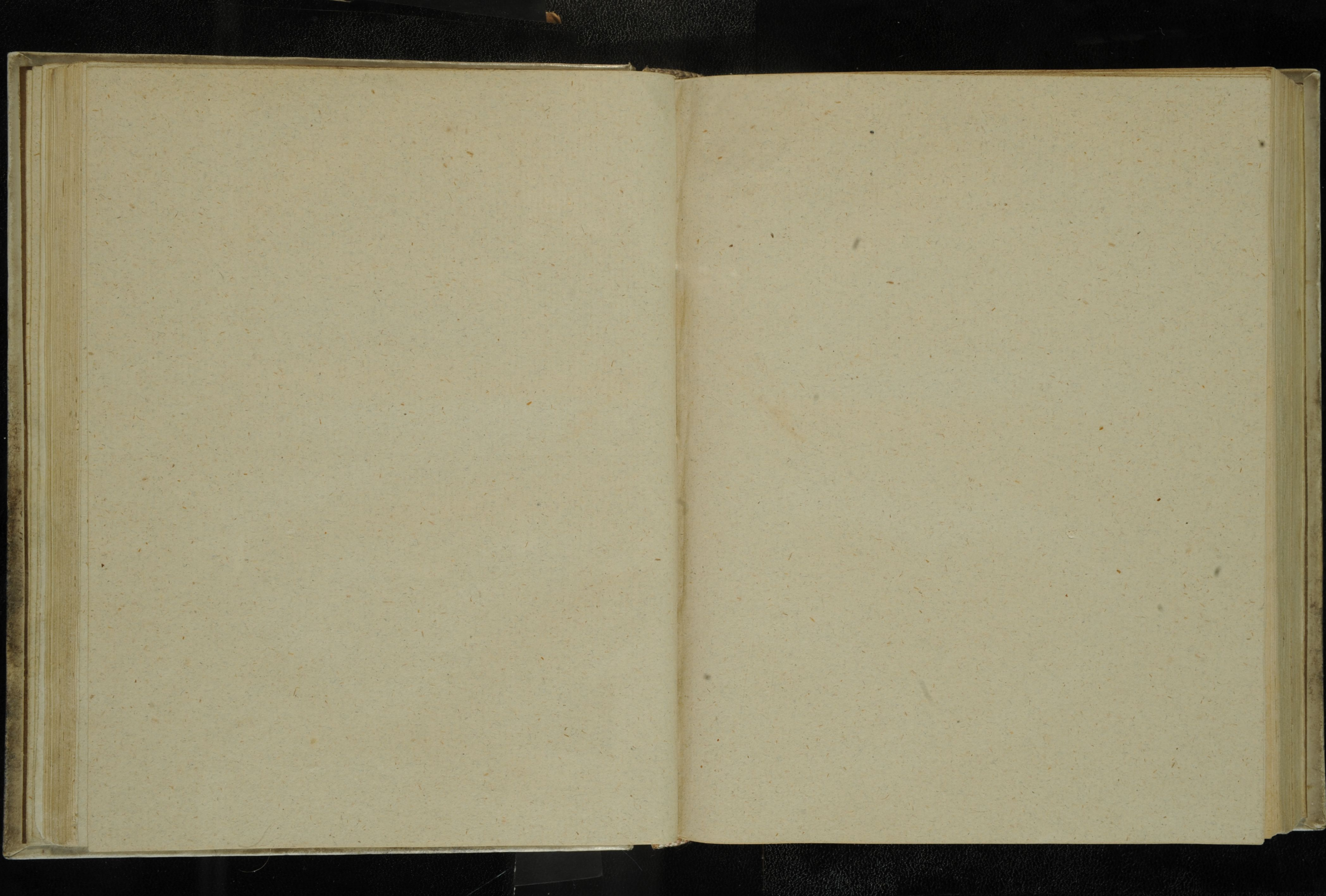
Ieronimus Doctor így tolmalczolta a Deac
nyelven a szent David zenekét, de hamissan
mike-

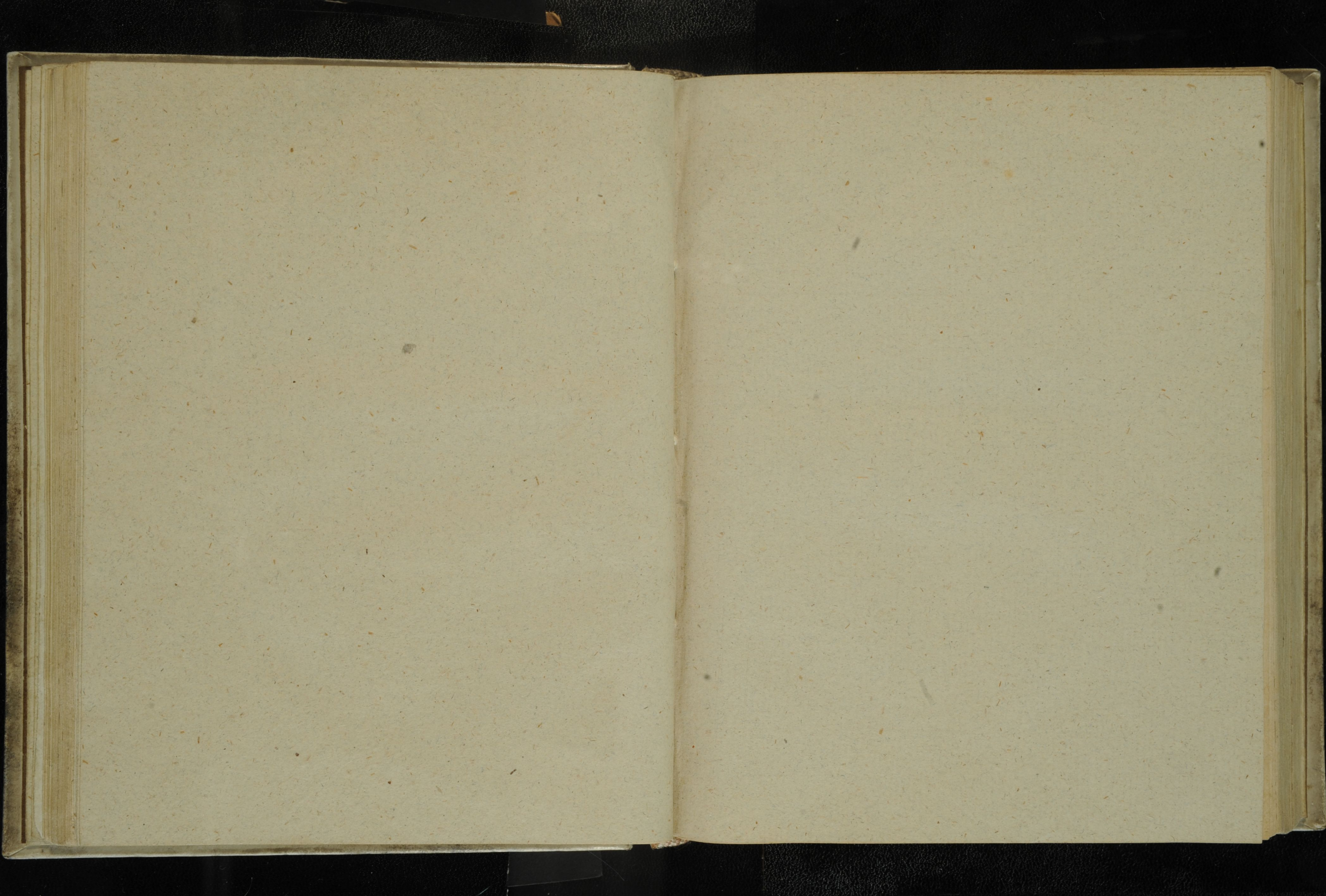
149

021

150

Ius Chrīstnac meg ieleneseigle mellyet az ő ű
deiekoran meg Thadēus Judas az ő leucle-
be. Be iőrtet, vgymond alatomba nemely I
stentelen emberet kic az előt be iartac volt
az iteletre, kic a mi Istenünknek kegyelmēt
buiasagara forditiac, es az Istent ki czac ő
mmaga a gazda es a mi vrūc Ies: Ch: ragagac.

Elő fāmlaltam ekkedig az egy igaz Isten-
nek bizonyos ieleinek tanubizósagit, mellick-
ből nyulā meg mutatatic hāisnac lēni a Harō
sag Istēnek költsē. De hog valaki aſt ne itelic
hog en it mind elő fāmlaltam volna az iele-
ket annagy tulajdonlagokat mellyel meg va-
valastatic ez az Isten a kirol a f. iras fol atōb
Istenektől es vraktol, ennekokaert megis
egynehaniat elő hozoc azokba mellyeket
el hatam volt ezec kedig azok.

Békeſſeg türesnec es vigasztalasnac Istene Rom. 15. Phil. 4.
Remenſegnec es békeſſegnec Istene. Ro. 15.

Irgalmaſſagocnac attya es minden vigas-
talosoknac Istene 2. Co. 1.

Szeretēnec es békeſſegnec Istene. 2 Cor. 13. 1 Tess. 5.

Dicsőſſegenec attya es Istene. Eph. 1. Act. 7.

Világosſagoknac attya. Iac. 1.

Min-

Rom. I.
1 Cor. I.
2 Cor. 2.
Eph. I.
Col. I.
1 Pet. I.

Mind ezec felet esedbe ve d a sent Pal A-
pastalnac leueleinc el kezdget illien kőfő-
nettel. Kegyelem tinektec es bekeség a mi a-
tyanktol az Istentől es az vr Iesus Christus-
tul. Ismet az Istennec illien diczeretit es hala-
adátat. Aldot az Isten es a mi vrunc Iesus
Christusnac attya.

Halát adoc az Istennec es a mi vrunc Ie-
sus Christusnac attyánac Kőveti a sent Pal
Peter Apostalis első leuelenec kezdetibe.
Mit kételkedünk tehát enniesoctanu bizon-
sagoc vtan az egy igaz Istennek a Christus
Iesusnac attyánac esmeretibe es vallasaba? Ie-
lesben holot lattyuchogy a mi Credonc ega-
rantiar a sent irassal. Mert nem mondgiuc
annac kezdetibe hogy Hisec a sent három-
sag Istenbe ki eg allattyaba es három szemel-
licbe, hanem Hisec egy Istenbe ki a mindé-
hato attya, mennec es földnec teremtoie. De
sükleg hogy immar meg magyarázam az
Credonac kővetkező igeit.

MINDEN-

152 34
MINDENHATO ATIABA)

MENNEC ES FÖLDNEC
teremtőiebe)

A Credonac két ága az egy Istent magy-
arazza meg ki legyen. Tulaidonit annac há-
rom bizonyos ielt a sent irasnac tanitasa se-
rint. Először neuezi Mindenhatonac, mely
neuezet meg valasrya ötet minden egeb ha-
talmassagoktul es vrasagoktul mellyec meg
hataroztattac, es mindeneknec menyen es
földön czac anniera vagyon hatalmassagoc,
menyere az egy Isten atta es engette. Az ő fi-
anac kedig a Christus Iesusnac ezec közt a-
dot leg felieb valo birodalmat, minec vtan-
na az ő iobiara őltette őtet, az az, egyenlő
hatalmat adot, ő neki mely meg mutatgc az
ő fel tamastasanac általa midőn az Apostalo-
kat el boczatuan ő feles világra ast monda
nekik: Minden hatalom adatot ennekem Matt: 28:
menybe es földön, annakokaert el menuen
taniczatoc minden nepeket, Es cz hatalma 1 Cor. 15:
akor tellesedic be mikor az vtolsó ellenség
az halál el töröltetic. Mert az Isten mindene

K

ket

az ő labai alá vetet.

Masodszor neuezi az egy Istent atyanac, mely atyafaga három keppen adatic előnkbe a fent irasba, tudni illic, Először teremtesből es gond viselésből Masodszor az örök életre való választásból mellyet el vegezött az ő egyetlen egy fiaba a Christus Iesusba, minden üdöknek előtte, ingyen, io akarrattyából hogy az emberi nemzethez való szeretett meg ie lenten Vtolsó az ő fent fiának meg adasából: Azért az első atyafaga néz atelies vilagra es minden benne valókra, A masodic néz czac az üduezölendőre, a kic híse nec a Christus Iesusba. Az harmadie néz czac a Christusra, mindenic ezek nec neueli á Keresztyé éber nec hűrit, de akét vtolsó kiualkeppé az örök életre, a első kedig é világó való el taplalasara, es meg őriselere.

Harmadzor neuezi Menynec es földnek teremtoignec, mely teremtesnec általa nem czac meg választatic ő a teremtet állatoktól vgy mint teremto az teremtetektől, hanem megis bizonitatic mindenhatófaga. De egytembe ezis jelentetic hogy ez világnac kezdeti

153
38
deti vagyon, es nem volt őmmagatol öröktől fogva, mint a Poganoknak bölczei Aristoteles es Plato itelték. A fent iras kedig nyilván hirdeti es meg mutatya qreditit ez világnac, mikor Moises által kezdetit ez világnac meg irattya az Isten.

Ezek nec értelmebe es meg gondolafaba hogy a mi Istenbe való bizodalunkat naponként gyakorlyhassuc, vegyűnc két auagy három példat előnkbe, miképpen az Isten nec hiuei az ő kőniörgésekbe tapláltac hűtőket vgyan ezenecbe való elmélkedések nec általa. Elő pelda legyen ama nagy fent ember a Moises, kihez mikor az vr le szállot volna a Sina hegyre a felyhőbe midőn masedzer ki adna paranczolatit a két kő táblán, el kezdé Moises az vrnac neugnec segítségül való hiuasat es monda ortzaiara leboruluan.

M O I S E S N E K

V R A L kodo vr Isten, irgalmas es ke- Mat. m.
gyelmes túró es nagy kőniörületesege, es i-
K ij gaz

igaz, ki meg őrized az irgalmasságot ezerig-
len, ki el vészed az hamisságot, és a gonosz cze-
lekedeteket és bűnőket és senki ninczen őm
magába te előtted ártatlan, ki meg látogatod
az atyáknak hamisságot a fiakba és az vno-
kakba harmad és negyed iziglen.

Vram ha találtam kedvet te előtted, kerlek
hogyiary mi velünk, mert ez kemény nya-
kunép, hogy el ved a mi hamisságinkat és
bűncinket és birij minket.

Másodica példa legyen a sent Ezechias Ki-
rallye ki ellen mikor az Asyriabeli. Kiraly-
nak Sennacheribnec kővette a Rapsaces
nagy Isteni karomlasokat és Hierusalem el-
len való feniegethesékerh tőth, volna és
leuelbe be küldötte volna Hierusalembe E-
zechiasnac, ez el mēne mindgyarast az vr-
nac templumaba, és ki teriešte az levelet az
vr elöt, és kezde imatkozni monduan.

EZECHIAS KIRAL
imatfága.

SEREGEKNEC vram, Israhelnec Iste-
ne

Isa. 37.

39 154
ne ki ülz a Cherubimoc felet. Czac te vagy
minden ez földi Kiralyoknak Istene, te czi-
náltad a menniet és a földet. Haitz meg v-
ram a te fűledet és haly, nisd fel a te femeidet
és lás, és hald meg Sennacheribnac minden
bešedet mellyeket küldöt az élő Istennek ka-
romlasára. Mert bizoniaual vram el pušti-
tottac az Asyriabeli Kiralyoc azoknac föld-
ket és tartomaniokat, és azoknac Istene cti-
zzel emēstettgc meg mert nem valanac Iste-
nec, hanē emberek nec kezec munkaiok, sa
es kő es meg rontottac őket. Es mosten ő mi
vrunc Istennunc sabadicz meg minket az ő
kezeből, hogy meg esmeriec minden orša-
goc, mert czac te egyedül vagy a mi vrunc Is-
tenunc.

Adgyucé kőniörgēsec melle Christus V-
runknac ime rōuid halá adásat, melybe meg
ielenti hogy őis bōczüllí az ő attyat és biztat
tya őmmagat azon attyanac hatalmaual.

CHRISTVS VRVNC

HAL A T adoc tenēked atyam, meny-
K iij nec

Iud. 9.

nec es földnec vra, hog ezeket el reitetted az
bölcszektől es az csefektől, es meg ielenteted
azokata kildedeknec. Bizenjauat atyam,
eckeppen volt a te io akaratod.

Az Apostaloknak kőniörgesec azonkeppen
folyamic az egy teremő Istenhez
ilyen fonal.

A Z A P O S T O L O K N A C
kőniörgesec.

Acto. 4. **V**R te vagy az Isten, ki á mennyet es föl-
det ezinaltad, a tengeert es mindeneket mel-
lyec azokba vadnak, ki mondorad a te fol-
gadnac Danidnac saia által. Miert dühüt
tec a poganok, es á nepec miert gondoltac
hensagos, dolgokat? Ez földnec Kyráli fel ta-
mattac, es az feiedelmec egybe gyűltec az vr
ellen es az ő Chrístusa ellen. Mert bizonia-
nal egybe gyűltec á te fiadnac a Iesusnac el-
lene kit meg kentel vala.

Nem tūrhetem hogy vtol elő ne hozzam
a sent Iudith affonakis ő kőniörgeset, hogy
ebbőlis

40
ebbőlis meg erczűc mely fep egarant foly az
vrnac kőnyugbe a senteknec imatlagok. An-
nakokaert Iudith affony imatlaganac vgg-
be eckeppen fola.

I V D I T H A S Z O N N A K Ind. 1.
imatlaga.

MEN nyeknec Istene, vizeknek terem-
tőie es a tellyesteremített allatnac Vra, hal-
gas meg engemet nyauallyas kőnyörgőt es
ki bizonm te irgalmasságodba. Emlekezzel
meg Vram a te Testamentumodról, es agy
fot az en famba, es erősicz meg a tanaczot
az en fūnembe hogy megmaragyon a te ha-
zad a te sentsegedbe, es minden Poganok
meg esmeriek mert te vagy az Isten es nin-
czen egyeb te naladnal.

E kőniörgeseknec peldait főkeppen az
ert iram é magyarazat kőzibe, mert bizon-
ságot tesnec az egy Istenről, kit menynec es
földnek es mind a benne valoknac terétőc-
nec neueznec. De egyetembe modot adnac

minden

Eddeg elſő reſſet magyaraztam az Apaſ-
tali Credonac, immar megyec a maſodik re-
ſnec magyarazattyara Iſten nec ſegit leggucl.

Es Iesus Christusba ő egyetlenny fiaba mi
Vrunkba.

Es)
VG Yteczik az első rövid igiczké mely
 csak két betűből vagon hogy hasonlan
 a Credoba, de ha creiet csűnkbe vessűc, et
 től

Bizony a valjóttegec az embereknek jelle-
lien nagy Isten telen vakmerő segeckről hog-
est a mondaít mely feddi a Sidoknac Isten-
ről való elszakadásokat, es küllő emberi erő-
be való bizodalnokokat Isten tiltasa ellen, vő
fac erővel az vr Iesus Christusra, kit az atya
Isten felakart emelni es magáštalni minde-
nekelet, kibe az embereknek úduessege-
geket rekeztette, es kit paranczolt hogy
mindenec halgassanac, őtet vrallyac, űtölle
jugienec mert ő neki adot minden huson
valo

valo birodalmat es itilletet hogy mindenec
tisztellyec ötet mint az atyat, miképpen effe
le mondasockal rakua az iras, de kiualkép
pen **s.** Iancs Euangeliumanac ötödik es ti-
zenhetedic része, es a **s.** Palnac levelei.

No annak okagrt lasuc es érczuc meg az
okat mellyec kenferitnec minket az Chri-
stus Iesusba valo bizodalomra. Mert ez nyi-
nan valo dolog hogy az atya Istenbe kel hin-
nunc önne magacrt. de a Christusba his-
tunc valakire valo tekintetegrt.

1. Első oka a Christus Iesusba valo bizodal-
munknac az atya mindenható Isten akarattya
es paranczolatya. Melyről imest mon-
Jo. 4. ga önmaga Christus. Ez annac akarattya a
ki engemet elküldöt, hogy minden a ki lat-
tya a fiut es hisen abba, öröc elcete legyen. Is-
met vgan ot ást mongya. Minden a ki az at-
Jo. 3. yatol tanult es hallot en hozzam iő. **s.** Iancs
első leuelenec harmadic részbenis est oluaf-
suc. Ez vgymond, az Istenec paranczolat-
tya, hogy higytunc az ő fiának a Christus Ie-
susnac neugbe es hogy szeressuc egymast az
amint paranczolatot adot nekunc.

Masod

Masodic oka, Mert Istenec rendeléseből **2.**
csak ő benne es ő általa vagyon az üdve-
ség. Ezt elenti Christus mikor ezt mongya
Miképpen a Moises fel emelte a kegyot **103. 1. Num. 13.**
pusztába, azonképpen kel az embernek fia-
nakis fel emeltetni, hogy minden a ki ő ben-
ne hisen el ne vessen, hanem öröc cete le-
gyen oluaf meg a többiis vtanna. Erről
Peter Apostol ilyen tanubizonfagot tön az
fő Papoknak Conciliumaba Hierusalembe
monduan. Ninczen senkibe egyebe az üdve **Acto 4.**
fleg mert nem adator egh alat egyeb neu em-
berec közt, melybe üdvezulnunc kellene.
Vgyan ezen dolognac bizonitására é Cerné **Acto. 10.**
lus szazados elöt be hozza Predicatioiba
mind a Prophetaknac tanubizonfagokatis,
a mint oda fel ezenről emlékeztem.

Harmadic oka, Mert az Isten est a Iesus **3.**
kit a Sidoc meg ferítettge vrrá es Christusa **Acto. 2. Psal. 110.**
tötte, miképpen David Kiraly lelekbe föll-
ot rola est monduan, Monda az vr azen v-
ramnac, uly az en iobbom felöl meglen az
te ellenlegideth sámolyul vetthem az te
labaidnac. Immar aze th ez ferent seie az
L ij Christus

Christus nem ezac minden teremtet allatok
nac, hanem kiualkeppen az ő egyhazanac
mely ő teste es ő telles volta, ki mindeneket
mindenekbe be tellesit, mint ezekről bőn-
segesen irt a s. Pal. 2 Col: 1. es a több helyeken.

Col. 2.

Negyedik oka, Mert e volt kedue es így
tetőt az atya Istenec, hogy az Christusba
laknec minden ő telles volta, es hogy ő al-
tala engedestessenec meg mindenec ő hoza
ia meg bekeluen ő velle ennec ken fenue-
desenec altala valami vagy földön vagy mé-
be vagy on, Sőt a Christusba lakic az Isten-
segnectelless mi volta test szerent, az az, nem
arangkól mint regen az ő Törvénybe. An-
nakokagrt az Istent. a Christusba kel keres
nunc es emernunc. mint Philepnec monga
vala Philep a ki engemet latot, latta az en at-
yamatis. Tehat meltan bizunc a Christusba
mint igaz Istenbe. Mert a telles Istenseg ő
benne lakozic.

10r. 14.

Hozhatnck több okokatis elő de a rövid-
segert el hagyom Imerre intlec hogy ved e-
sedbe az Antichristus tudományat, mely ar-
ra tanit hogy a Christusba hinni kel az ő fia
Isten

Sanctus Benedictus

157
43
Istensegert mely egyenlő az atya Istennel,
mert annagy egy allatba vagy on, es ezoka-
ert egy hatalomba es Istensegbe ő velle Aft
vallya azért hogy ez a fia Isten lakot az em-
ber Iesus Christusba, es atol vót ez a szűz
Marianac magva Istent neuet, vgy hogy egy
semelybe mind Isten Imind ember legyen,
de azért nem kettő hanem egy, foghatatlan
keppen.

Ha en est a vallast valahol a sent irasba
latnam altalan fogva hog vakmerő es Isten
telen volnecha ki nem ielentenem. De nem
latom sem oluasom, hanem ha a papa Bibli-
aiat a Decretum könyvet es az Lombardus
nac toldozot foldozot irasit vessem clömbe.
Ezekbe tudom hogy meg talalom, mert ele-
ghe busult sem ezeknec oluasalába, midőn
foha nem tuttam vegere mennem az ő Ha-
romlag Istene nec mint legyen egy es há-
rom, nem harom azért hanem egy, mint sű-
leteresec a fia Isten az atya Istentől es nem az
sent lelekől maga egy allatba yadnac mind
harmian, es a sent lelec mint farmazzgc az
attyától es az fiutól es őmmagától nem far-
maz-

L ij

mazzec, a fia Isten sem sületteſſec ōmmaga
tol ha egy allatnac ōc ketten az atya Isten-
nel. Tőnabba hogy hogy teſteſült meg az
fia Isten, es az Atya Isten es ſent lelec Isten
nem teſteſültec meg, mikeppen boczatatot
el a fia Isten es a ſent lelec Isten, de az atya
Isten nem boczattatot hanem ōmmaga ma-
radot menybe.

Mitt. 5.
a Col. 2.
O Kereſtyen ember kęrlec a te ūdneſſe-
gedęrt, hogy ved eſedbe magadot es tegy i-
gaz itiletet, hogyha nem ſobeli iatekę effe-
verſengő es kęt fino beſed? Mit mond Ch-
riſtus vrunc a ſ. Mate Euangeliumaba? A ti
beſedetek legyen vgy, vgy, nem, nem. A mi
effelet hozza adaric, a gonofitol az az, az ōr-
dōgtól ſarmazic. Bizoniaual minden tudo-
mania a Papanac vgy, ſnem vgy, De a Ieſus
Chrifuſtol valo predicallas az Apoſtoloc al-
tal czac vgy vagyon. Mert Iſtennec valame-
nie igireti vадnac ō altala vgy vadnac es ō al-
tala Amenec Iſtennec diczōſſegęre.

Vęgezetre gondold meg magadba ha nę
effele hűttől valo elſakadaſtol ſolte az A-
paſtal

158 44
paſtal, mikor a Thimotheuſnac illyenkep-
pen ir es erre inti őtet monduan. O Timot- 1. Tim. 6,
heus ōrizd meg a nalad le tőtt ſállagot, el ta-
uoztatuan a ſoknac idegen heuſagir es az ha-
mis neuezerő tudomannac vetekedeſit, mel-
lyet nekie ualuan el revelyettec az hittől. Im
hallod hogy hittol valo eltauozaſnac hiia a
Pal Apoſtol a ſoknac idegenſęget es azok-
bol tamadot tudomanyac verſengęſęt. Nę-
de ez volte, a papalagba, midőn arrel diſpu-
taltac, mikeppen legyen az Isten egy allat-
tyaba es harom ſemelyębe, mikeppen ſüle-
tet a fia Isten az attia Iſtennec gondolattya-
bol, es a ſent lelec nıint ſarmazzec mind az
kettőtől azęrt egye a maſiknal kiſſeb ne le-
gyen ſmind a többi? De ez illyen haſonta-
lan kerdeſeket hatra hagyuan, megyec az
Credonac igheinec magyarazattyára:

I E S V S C H R I S T V S B A)

E cickel nec magayrazattyaba illyen ren-
det tartoc.

Előő

Először, okat adom miért ragasztattac ez
ket igec őne.

Mosdör, aſt mutatni meg ki volt az
a kinec e neuezetec adattac, es mi időbe a-
dattac neki

Harmadör, Azt ielentem meg mit iegy
ezzenec e neuezetec, auuagy mi értelmec le-
gyen.

Az előről. Iesus neugn valo ferfiakatta-
lalunk mind az ő smind az vyi Testamen-
tumba, tudni illie az ő testamentumba
ez helyeken. Ios. 1. 1. Par. 24. 2 Par. 31. Zach.
3. es többeken az vyi Testamentumba ke-
dig Col. 4. Annakokaert holot ez az neue-
zet koz volt a Sido nép közt, az iras bizony-
yos ieleckel ki mutattya a Messias Kiralyt,
ki eleitől fogva meg ígherue volt az Isten-
től embereknek valtságokra es az őrdög or-
szágának megrontására. A ielec közt ez fő
volt es igen közensleges, hogy sido nyeluen
hittac Messiasnac az az, meg kenettetnec,
mely anniet tésen mint Istennek valasztot
kiralya. Görög nyeluen ez iget, Messias, tol

mat

159 45
ezollyac a Christus neuel. Innet vött azért
az vr Iesus vezetec neugt kinalikeppen az vi
testamentumba hogy Christusnak mondat-
nec, mint nagy soc helyen az Euangelistac
nyiluan ielentic, vgy annyera hogy meg az
őrdögök is kiket emberekből ő kiüz vala, es
azoc vtan Caiphas es Pilatusis e vezetec ne-
ueuel neueznec őtet. E neu kedig, Iesus, tu-
laidon neue vala, mellyet az Angyal kö-
vetleg által von Mat. 1. Luc. 1.

A Masodikról A kinec e neuec adattac, Iſa. 53.
Iesus Christus, aſt az iras gyakor helyen fer
fiuac neuezi, es hazaiatis meg mongya ho-
lot a Iosephnec es Marianac lako heliec volt
mert Nazaretbeli Iesusnac hija, miképpen
ez hazaiatol valo vezetec neugt Isten rende-
leséből Pilatusis meg tarta a Keresztan. To-
uabba őmmaga a Christus mind vntalan re-
uezi magát ébernec es ébernec fiinak. Az A-
postolok is az ő predicationobais nem csak
egyser mongyachogy Isten az ő igireti se-
ent ele hozta, fel tamaftotta David magua-
bol a Iesust Gabriel Angyal által kedig meg-
izeni Isten az ő fogantatasát a szűnec mehe-
M mehe

Luc. 2.

hőbe, es mikor ez vilagra születie est hirdet-
tiaz vrnac Angyal az Paſtoroknac, Ma ſü-
letet ti nektec az üdülőzito ki az vr Chriſtus
Dauidnac varolaba, es annac bizonios ie-
lget agya. El hozza az vran niolczad napra a
templomba Hierufalemba es körnöl meg-
lic, es ot adyac reia a Ieſus neuet. Gyermec
ſeggrül vgyan otan az Euangelista azt iria
hogy neuekedet, es lelecek el erőſödöt tellye
fedec bölczefſége es Iſtennec kedue volt raj-
ta: It el hagyta ſ. lucacz a több Euangelista-
kal egyetembe a Ieſusnac életene hiftoriá-
iat: mert nem vala ſükſég üdülőſégünkre, ha
nem el kezdi az ő tſübe valo eliará át har-
mincz eftendőſ koraba, es vgy viſt vgre
mí d addég meg menybe fel ment es Iſtēne
iobiara űlt.

Math. 16.

Acto. 2.

Acto. 10.

Mire hozam ezeket ily ſoc beſéddel elc a
Ieſus Chriſtusnac neuezetiről? mellyekről
meg illyen ielek etis adnac az Apaſtaloc mi-
kor így ſolnac? Te vagama Chriſtus Iſten-
nec fia, Iſmet, Ezt a Ieſust tamafotta fel az I-
ſten, Es e Ieſust kit ty fel feſitetget az Iſten
vrra es Chriſtus a törtte Iſmet. E Ieſust fel ta-
maſtota

100
44
maſtotta az Iſten harmad napon Es, en-
nec mind a Prophetac tanubizonlágot tſe-
nec Minemü ſele mondasoc ſokac vadnac a
ſent irasba, mellyec a lathato es teſtbe valo
Ieſus Chriſtust mutattyac. De mi az oka
mind ezek nec elő hozalának?

Hald meg ennec okát nem az en ſemtől
gondolat, hanem a mellyet Pal Apaſtal ad
előnkbe mikor a Corintusbeliek necimeſti-
ria . En nem itelttem hogy ty köztetec va-
lamit egyebet tuttam volna, hanem czac az
Ieſus Chriſtust, es ezt vgyan a meg feſített
Iſmet tonab. Senki, vgymond mas funda-
mentumot nem vethet, hanem a mi vetet-
tűn vagyón mely a Ieſus Chriſtus. Enneko-
kaert iria mas helyen azon Corintusbeliek
nec, mely nagy ſelelme es ſorgalmatoſſága
legyen felölőc, hogy a Chriſtushoz valo e-
gygyűſégtől el ne vonattac volna mint re-
gen a kegy o meg czala Euath az ő rau-
aſlagauat. Merth vgy mond, ha az acki
iő mas Ieſust predical mellyet mi nem
predicalottunc, auagy mas lelketh vſe-
tec mellyeth nem vőthetec volt, auagy mas

M iij

Euan

Euangeliumot vöttetge mellyet nem vöttet-
te volt, melten el fennedtetee volna aſt.

Gal. 3.

E mondasokba nylyan ielenti az Apaltal
hogy ninczen mas Iesus Christus hanem
czac az a ki meg feſitettet volt, es egyeb fun-
damentum ſincz az űdueſſegre ennel, mas
Euangelium ſincz mely mas Ieſuſt hirderte
es mas lelket adna hanem vgyan czac azon
egy Euangelium vagyon, egy Iesus es egy le-
lec. Ezokaert Galatiabelieknek küldöt leue-
lebe atoknac mongya aſt két verſbe, vagy ő
magavolna vagy Angyal menyből valaki
mas Euangeliumot predicallana annal a
mellyet ő tölle vöttetge volt.

Tehat mindenie ſoc mondasokból ved eſ-
edbe, hogy ualaki ez egy meg feſült Iesus
Christus küüül mas Christuſt hirdet, az az,
ebben lakozot a ki nem fennedet mert fen-
nedhetetlen ſöt vgyan lathatatlanis, ez ill-
ien ember az űdueſſegeneé mas fundamen-
tumát veti mellyet Iſten nem veter volt, es
mas Euangeliumot hirdet mely külbööz
az Apoſtoloke töl es mas lelket ad nem aſt
mellyet a Christus aiandekozot nekűnc. E
felec

44
felec Kedig azoc kic a teſtbe valo Christus
előt es á küül hirdetnee mas öröcke, valo ſu-
Iſtent ki Iſtennél egyenlő es maſodic ſeme-
ly az Iſtenſegbe es meg teſteſedet az ſűznec
mehébe űdő ſerint. Emmellet kic iſmet azt
hirdetie hogy ſent lelec Iſten vagyon ki egy-
enlő az attyaual es a ſuaual es harmadik ſe-
mely az Iſtenſegbe, ki nem bennünk lakie
hanem menybe űl es ott imattatic egyenlő-
képpen az attyaual es ſuaual, mely dolgokrol
ſohul egy czoppet nem emlékezie az Iſten-
nek könyue a ſent Biblia.

Legyen vege valaha a teuelygéſnec a ke-
reſtyen nép közt, es nyſſac meg inmar ſem-
eket a Christus iuhai a hamis tudomannac
meg eſmeréſere,

Az harmadikrol. Ezighe, I E S V S, an-
nietéſen mint ſabadito annagy űduezítő
E neuezetet kedig az Iſten ada Angyala al-
tal az ő ſiara a lelki ſabadulaſnac iegezéſe-
ert, miképpen ez igeckbe ielenti az Angyal,
monduan Iosephnac, Fiat ſűl es azt Ieſuſnac
neueſed. Mert ő meg ſabadittia az ő nepet
bűneitől. Vgyan ezen űduezitéſt iegyzi ua-
la

M iij

Isa. 7.

Emanuel

la a masie nevezetis mellyet Isaias propheta
irasabol az helyen elg hoz az Euangelista
mikor ast mongya. Ime a sziz terhes es fiat
sul es hiuod az o neuet E M A N V E L N E C,
mellyet ha meg tolmaczolj annyet tgsen
mint velunc valo Isten.

Uduezi-
to Isten.

E ket nevezetec peldaztattac eleitől fog-
na a sent Patriarchaktól, valahol az Istent u-
duezitőik nec nevezte anag emlittetec az o
üdueffeg szerzőit a iönendő Mesiast. Mint
ime mondásokból ki tezik. Gene. 49. az
Iacob testamentom tételgebe ime so monda-
tic a Dan fia felől. Várom Vram a te üduezi-
tődet Sz David gyacor helyen nevezzi az Is-
tent o üduezitőgnec anuagy szabadítóianac.
Psal. 17. Fel magasztaltassge az en üdueffeg-
m nec Istene. Psal. 23. Ez vgsen aldaft az vr-
tól, es irgalmassagot az o üduezitő Istentől.
Isaiasnal azonkeppen socsor talallyuc e ne-
vezetec. Isa. 12. Isa. 12. Ime az üduezitő Isten,
bizom es nem fglec. Isa. 25. Es est mongyac
azon a napon. Ime ez a mi Istenuñc, variuc
ötet es meg szabadit minket. Ez az vr a kit va-
rtunc, es vigadunc es örüendezunc az o ü-
duezitőgebe, es az Vrnac keze e legyen niug-

162 48
nemeg. Isa. 43. En vagyoc a te Istened, Isra-
elnec senti, a te üduezitőd akar szabaditod.
Mich. 7. En kedig
az Vrra nczec, es varom az Istent en üduo-
zitómet. Abacuc prophetais így sol (Aba. 3)
En kedig az vrba örüendec, es vigadoc az I-
stenbe en üduezitőmbec,

A regghi senteket köuettge az Vyi Testa-
mentumbeli hinc. Zacharias pap midön e Luc. 1.
nekgebe emliti az üdueffegnec akar szabadu-
lalnac faruat es azon üdueffegnec tudoman
nyat a bünök nec boczan iryanac általa. Az
faz Maria mikor ezt gnekli, Magasztallya
az vr at az en gletem Es vigadot az en lel- Luca
kem az en üduezitő Istennembe,

Erről mongya vala-z Angyalis az Pastro-
rok nac. Ma saletet ringkrec az üduezitő. A- Luc 3.
zont magyaraza Lukacz Euangelista a Ke-
restelő Iancsnac Predicallásánac ideigről
melyről hozza elg az Isaiasnal tanubizonla-
gat, es annac vgggebe est mongya. Minden-
hus meg lattyá az Vrnac üduezitőt, akar ü-
dueffeggt Mindennie loc sent irasbeli mon-
dakból nylyan vagy on a Iesus neunec er-
telne. E

Acto. 2. E Iesus neuróles arrola kire adatot ez a
 neu mongya vala Peter (mint többzör is ho-
 zam elec mondasokat) hogy ninczen egh a-
 lat több neu adatuan emberrec közt melybe
 Acto 10. erről tanubizonlgor tés nec hog bűne nec
 boezanattyat ves en nec neue által valaki hi-
 end ő benne. Pal Apostol kedig sent lelek-
 nec czelekedet nec tulaidoninya az vr Iesus
 1 Cor. 12. nac neuezet, est iruan a Corinthusbeliek-
 nec. Tudastokra adom ti nektechogy senki
 a Iesus atoknac nem mongya a ki sent lelec
 által sol, es senki nem monthattya az vr Ie-
 1 Cor. 16. sus hanem sent lelec által. Ezen Iesusrol
 meg ast iria nekic. Ha ki nem fereti az vr Ie-
 sus Christus atoc legyen, Isten iteleti sallyo
 reia, Mert az otualo ige Maranata anniet
 tessen mint az vr eliot auuagy közel vagyon
 erced az iteletre.

Christus A Christus neuenec ertelmet oda fel az el-
 sorzbe e magyarazatnac roudeden meg
 ielentem hogy Görög ige ez egy a Messia-
 nac igei quel mely sido ige es mindenic an-
 yet tessen mint meg keneit, az az, Kiraly
 de

16349
 de oly kit Isten valastot kiralyagra. Innet
 vagyon hogy az Isten a Cyrus kiralt ki Babi lsa 45.
 lonianac kirala vala, "neuezi o Christusanac
 fot meg Israel Istennekis ezokaert hogy o al-
 tala sabaditya vala ki nepet az Babilonai
 foglagnbol. Ezenkeppen David Saul Kiralt
 vrnac Christusanac neuezi est monduan o se 1 Reg. 24.
 lollé foglagnac. Az vr vegye az en femet a-
 tolhogon meg olnem az en vramat az vrnac
 Christulat, nem vetem az en kezemet o rea,
 mert az vrnac Christus.

Ommagatis David Kiraly vrnac Christus
 anac, az az, valastot Kiralyanac neuezi nag
 foc helyen a soltar könybe.

Pf. 2. Miert dühött a pogánoc es a nepce
 miert gondoltach eu fagos dolgokat? Ez föl-
 di kiralioc fel tamattac es a feiedelmec egybe
 gyült az vr ellen es az o Christus ellen.
 Mely mondas az Apostoloc lelki ertelem se-
 rent magyaraznac a mi vrunc Christus Iesus
 ra imest monduan. Bizonyau al egybe gyül Act. 4.
 tte a te sent fiad ellen a Iesus ellen kit te meg
 kentel vala. Pl. 17. Fel magastalod a te Kiral-
 yodnac meg sabadulasit es irgalmaslagot tte

N

ate

Í Christufoddal Dauiddal es az ő magua-
nal öröcke Pl. 19. Most esmertem meg hogy
meg oltalma az vr az ő Christusat.

Dan. 9.

Daniel propheta iöuendöt monduan az
Mesias Kiralyrol illyen ighéckel ír felölle.
Meg kenettetie a fentek nec fente Tudgyad a
zért (az Angyal föl a Prophetaknac) es ved
esedbee sonac ki mészertül fogua meg Ierusalé
ismet megepiterie a Chrúshadnag, het het es
62. lefő es ismet meg epül az vczá es a kőfaloc
az üdönec rövidségébe ez az 62. het viā meg
öletie a Chrús, de né őmaganac, az az né az
őmaga bűnert fő őmaga hafnaert hané az
atyafiaiert, mint est Isaias magyaraza Isa: 53
1. Pal Ro. 4. 2 Co. 5. es Pacer Apostol 1. Pet. 2.

Isaias propheta egynehany hellyen meg
iria a mi vrunc Iesusnac meg kenettetést au-
uag lelki Kiralysagra es papsagra valo valas-
tását az Istentől, mert a meg keses ebelső o-
lailal, az az, Istenneo lelkeuel mind a két fe-
le tistit ie gyzi miuel hogy az ő Testamentum
ba mind a két fele rend Peldaia vala az i-
gaz Christus Kiralynac es fő papnac Így
föl azért Isaias tizen egyedic részébe. Meg niu
g sic

164
50
sic ő raita az vrnac lelke, a bölcseség nec es
ertelem nec lelke &c. Negyuenkettödik részébe. ^{Isa. 42.}
be. O rea attam auuagy ballítottam az én lel-
kem, itilletet hirdet a Poganoknac. &c Hat-
uaneggyedic részébe. Vrnac lelke en raitam ^{Isa. 62.}
azért hogy meg kent engemet, es ezért köl-
döt engemet a filigyek nec öröm mondaft hir-
deff ec es meg gyógyczam a törödelmes bűn-
ket es az foglyoknac meg szabadulást hirdeff-
lec &c: Mely mondaft Christus Vrnac mint
magyarazon őmmagára oluaf meg Luc. 4

De mire hozoc a Christus neunec ertel-
me re ennye Irasbeli mondaft elg? Mert az e-
gész Vy Testamentum mind erre mutat hogy
Iesus legyen a Christus, az az, Istenneo va-
lasított kiralya, egyetlen egy fia es engesztelőie
Peter Apostol a több tanítványoknac képebe er-
ről tön vallást Caesarea város hataraba, mon-
duan. Te vagy ama Christus az elő Istén-
nec fia, mely vallást attyanac jelenté senectu-
laidonit vrunc. Masuttis ezen vallást uyittia
mikor kérde Iesus tőlőc közönséggel ha ők-
is el akariaké őthed hadni esimesth feleli ^{Io. 6.}
Vram kihez mennyűnc, őróc élet nec be-

N ij

fedi

bedi vadnac nallad, es mi hisűc es meg esme-
rtőc hogy te vagy a Christus az elő Istennec
fia.

10. 17.

Ez vallasba hogy a Iesus legyen a Chris-
tus örőc élet vagyon, mikēppen e mondasá-
ual vruncielenti monduan. Ez az örőc élet
hogy meg esmerienec tegedet egy bizony Is-
tennec, es a kit el küldöttel a Iesust Christu-
nac lenni. mert ez igaz értelme ennec a mon-
dasnac, S. Ianos Euangelista az ő Euangelin
manacsummaiat ez igēcbe foglallya be es eu-
uel vegezi el ez könyűeth monduan. E-

10. 20.

zecz arra irattak meg hogy hidgyetec mert a
Iesus ama Christus az Istennec fia, es hogy
hiuen örőc életetec legyen az ő neue által. El-
ső leuelebeis est iria, Minden a ki hisűi hogy a
Iesus Christus legyen Istentől születet. Est a
mondaft meg magyarazza mindgarást vtan-
na est monduan. Kiczoda a ki meg győzte e
vilagot, hanem czac az a ki hisűi hogy a Iesus
Istennec fia, Eleg legyen eckedig valo maga-
razatba. Mert sietec a többinec magyarazat-
tyára.

Immar tegy iteletet ezekből az Antichris-
tus

16551
tus tudományáról, amely nem est veti az űd-
uellegnec fundamentőaul hogy hidgyuc a Ie-
sust lenni Christuśnac, az az, igaz Mesiasnac,
Istennec fianac, egy közbeiaronknac es saba-
ditonknac, hanem imēst, hogy hidgyuc az Is-
tent egy allatba lenni es harom személybe, es
hogy a Iesus Christus Isten allattyabol szű-
letet örőc űdőc előt a menyéből fu Isten es
hogy a sētlelec e kettőtől sarmazik nem vő
mint aiandec hanem mint Isten. Mely dol-
gokról soha nem soltac sem a, prophetac sem
Christus sem az Apostoloc, hōg nyľuan meg-
esmerd az Istennec igaz tudományat az em-
berektől kőltőt hamis es czalard tudomani-
atol.

Ő EGYETLEN

egy fiaba)

EZ A cickel es az utanna valo meg ma-
gyarazza ki legyen a Iesus Christus es mi-
okaert kellyen benne hinni: Mert ha czak
puszta ember vőlna mint eggye a bűnős em-

N iij

berce

1642.

berce között nem méltan hinnenk benne,
fő a magasságbeli Istennel tisztessége ellen vgt
kezngoc, ki az ő diczőségget mának nem a-
adgya. De miuelt hogy ez a Iesus Christus e-
gyetlő fia es mi vrunka tetetet hínünk kel
ő béne mit az atyaba, mit meg erlyúe ez vta

Ket reffe yagyon kedig ennec a cikelnec.
Egye az hogy ki fia legyen a Iesus Christus,
Masic minemű fia legyen. Mind a kettőről
igaz erelmét kel vennünk a sent irasbol.

2Rcz. 7.

Az elsőről. Ez a betű Ő, mutat az egy Is-
tenre ki mindenható atya, mennec es föld
nec teremtoie. Ennec fia a Iesus Christus, mi
keppen ez oda fel elő famlalt mondasok-
bol nylyan vagon. Mert igere Davidnac az
Isten Nathan propheta által hogy a mely fiat
az ő meheből elő hozna, es kinec orfagath
meg erősítene öröcke, annac ő lenne atya
es az ő fia lenne. Ezt magarazza vala Peter
Apastal pünköst napian Hierusalébe a s. lele
knec verele vtan móduá David Kiralyrol,
Midőn Propheta volna, es tudna hog az Istē
elküügn meg elkút volna neki hogiőuendő
re ez lenne, hog a Chrūs az ő réporanac agc-
cabol

ada

cabol tamadna a test ferét es az ő sekinülne. Matt. 17.
Mar. 1
Luc. 2

Erről tün az atya mindenható Isten val-
last menyből monduan. Ez az en ferelmes
fiam kibe en magamba meg nyugottam an-
uag io kedűg löttem az emberi nemzethez
Mellyről azon Peter Apastal ilyen dragala-
latostanubizosagot hagyot 2. Pe. 1. Nem mes-
terseggel költöt meseket követuen tutotokra
attuc ti nektec a mi vrunc Iesus Christusnac
ereiet es el iőuget hanem kievgian semeinc
kel lattuc az ő tessleges voltat. mert vott vala
az atya Istentől tistességet es diczőséget, mi-
dön ilyen fő ő hozza alahozatot volna a na-
gyagos diczőségűl. Ez amaz en ferelmes fi-
am kibe en meg engedtettem. Es mi est a
fot hallotuc hogy menyből adatot midőn ő
velle egyút volnanc a sent hegyen.

Ertyúe azért ezekből ki fia legyen az
Iesus Christus mellyről fantalan tanubizon-
sagoc vadnac a sent irasba mint oda fel egy-
nehant elő famlaltam béne. Ha immar egy
volt, az ő atya az Isten, akinec ő minden-
kor meg atya az ő tistességet es neki kőniör-
göt neki adot hálát, őtet diczőitete es magaf
talta, te-

tehat miért mongyac a mi atyánk fia es so-
gatarfainc kic tudomant fidalmazzac es T
örök hitnec huiac, hogy nem az egy atya I-
sten fia a Christus Iesus hanem a sent három-
sage! Mert vgyan sem monthatnanac egyeb-
et holot egy alaba helyheztessec az három se-
meliü, Istent Hogy kedig ez vallas ouec le-
gyen egy cickelt ide iroc a könyből mellyet
Debreceembe nyomtattac.

Az iras emberseget es lelket a Christushac
ast mongya hogy nem az egből hozta, mint
sóc eretnekec hazuttac, hanem a mariatol for-
malta a sent lelec, a s. háromság ereieuel. Te-
stet a Maria hufabol, testeből Eb, 2. Lelket a-
zon Mari a lelkeből, es az egész emberseget a
ki formaltatot. sent lelektől vötte fel az I-
sten Christus. Ezt Melius Peter nyomtatta.

Vallast tesec Isten előtt es az ő sent fia előtt
ki az ő verqueu minket meg valtót, es min-
den emberec előtt. hogy egynehanyfór res-
kettem valamikor oluastam est az irast, es
mastis mikor ide irnam, a nagy rettenetes es
iszonyu Isteni karomlas es nagy hámisság mi-
at, hogy e mondasba őt Istent czinal es bato-
dik

167 53
dik az ember Iesus Christust. Mert ezt fo-
gantattia a sent lelektől a sent háromság ere-
ieuel, es ostan külön veti az Isten Christust
Kiczoda az ember a ki Istentől fel es az ő tis-
telgenec otalmat szereti. a ki nem retegne il-
lyen sörniü igeiktől mellyekben tellyességgel
el bürítatic sőt földhez tapottatic az egy atya
Istennec az ő esmereti, es a Christus Iesusnac
Igaz fiasága es aldozatyra való érdemeq Fuf-
latoc Kereftye nec effele Isteni karomlasok-
tol, es ne veseltetec lelketeket Mert meg a pap-
ságba sem hallattac sem olvastattac illyen sör-
De est miueli az emberekbe az atkozot vő-
tekedelnec, tisteleq keuanasnac es bosu allás-
nac nagy üzqse, mellyec nem az atyától vad-
nac onnag fellüül, hanem efföldieq, lelkes em-
berectől valoc, sőt ördög atyától sarmaztas-
Iac. 3.

Amasodikrol. nem mond a sent iras sem-
kit egyebet Istennec egyetlen egy fiasnac ha-
nem czac a Iesus Christust, a ki lathato es fo-
ghato volt. Ezt az egyetlen egy fiasnac neue-
zetit czac a sent lanosnac Euangeliumaba ta-
lallyuc, a töb Euangelistac, es Apostoloc né-
le-

168 54
eltet sohul velle. meg ielenti kedig ő maga
az Euangelista miért neveze annac, es kiczo
10.1. da legyen az: Mert aki Istennel valo ige es I
sten volt: az az, a mint ázvitan mongya, kit ez
vilag meg nem esmert, es az ő tulajdon ne-
peis be nem fogadot vgyan nylyan volt az
Istennel az ő vgezege es igirethi ferent, es é
bereknek üdvességére rendeltetett Isten volt,
hő ezeknek Istene es vra lenne az hatalmas
ellőség ellen, tudni illic a bűn ellő őrdög el-
len a törű ellő halales őrdőke karhozat ellő.
Egyetlen egy fia Egyetlen egynek nevezi e
Christust, két okat mellyeket ez ige kel-
ielent meg. Először hogy atyatul valonac mő-
gya, Másodszor hogy kebelébe mutatya az
atyanac. Ki nem látja inmar hogy mind a
két oc a Christushoz illic? Az ő atya az Isten
es senki nem iőt több menyből a Christusnal,
mert czac ő fogantator az ő sent lelketől, ez o-
kaert senki nem esmeri több az atyat ő nalla-
nal hanem a kinek ő meg ielenti. Azonkép-
pen ő vagyon az atya kebelébe, mert őt ki-
valkeppen fereti az atya, ebbe vagyon mő-
dökedue, ebbe czendefedet meg az ő harag-
ia mel

ia mely volt az emberi nemzet ellen, ez látia
mellyet az az, minden gondolattyat es aka-
rattyat az atya Istennel. Eze kedig mind
emberi hasonlatosság ferent mondatnac az
Isten felől, mert szabia az Isten minden sola-
sanac rendibe az emberekhez omagat, hogy
valamimodon az ő dolgait meg foghassuc.

Hogy e legyen ez ige nec iegzege meg mu-
tattyac ime mondasoc. Abrahamnac mon-
da az Isten meg kęseruen őtet. Vetsel a te e-
getlő egfiadat a kit feretz az Isaacot, es meny
a latalnac földre es aldozd meg enneké Za-
charias a Sidoknac meg teręsecröl főkā, mi-
koron Isten ki őnti reaiok a kegelemnec es
kőniörgęsnec lelket, azt monga hő ezec fir-
nac a Mesiāson kit meg őltęc volt mint az eg-
etlen egy fiunac firalman, es somorkodnac
mint az ellő fületnec halalan. Mely mondas
ba meg példaztatit mind az egyetlen egy fū-
letnec smind az ellő fületnec iegzege. Mert
az emberek legfellyeb feretic az ő egyetlen
egy magzatokat es ellő fūletteket. Ez az
Istenis mindenec felet ferete az ő egyetlen eg-
yet a Christus Iesust, vgyanniera hogy el va-
lastotta az hiueket ő benne meg ez vilag-

Gen. 22.

Zach. 12.

Eph. 1.

nafteremtse elöt es meg aldotta az ő io ked
ugból mellyel szerette őket az ő szerelmes fia-
aba, kinec tellyes voltából vöttunc minai-
ian keduet keduegrt.

Ro.8. Tulaidon fia Az egyetlen egy fiuac
neuezetit Pal Apastal tulaidon fiui neuel ne-
uezi, mellyet a fogadot fufaggal ellenébe vet
Ezt iria azért a Romaiaknac köldöt levele-
be. A törvé a mit meg né szerzhette a rezből
mennyeből erőten való a husnac általa,
az Isten azt meg szerze el külduen az ő tulai-
don fiat a bűnös testnec hasonlatossagaba, es
a bűnt karhozatta bűnnel, az az bűnert va-
lo áldozattal. Ismét azon hellyen. Mit mon-
gyúc ezekre? Ha Isten vagyon mi érttunc
ki vagyon ellenőnc? Ki az ő tulaidon fiat
nem kemellete, hanem minniaiunkert
atta azt, hogy lehetséges az hogy vgyan ő ve-
lle mindeneket nekőnc nem aiandekozna?
Az kedig az aiandekozas nem egyeb hanem
az örökség mely vagon a Christusba, mert
Istennec örökéfi vagyunc a Christus által.

Ezeket a menyébe lelete rövideden hoz-
am elő a Christus Iesusnac mind fufagarol
smind

169
55
smind egyetlen egy fia voltarol, noha több bi-
zonlagokat hozhattam volna elő. Azert im-
mar megyec a következő czickelyre.

M F U R V N C B A)

MELTAN Kerti Iesus a Phariseu- Matt:23
usokat ki fia volna a Christus? Kic mikoron
vgy feleltec volna e kérdésre hog David fia,
monda nekic. Mikeppen hia tehat David
lelekbe Vranak est monduan? Monda az
vr az en vramnac, úgy az en iobbomra, me-
glen a te ellenégidet labaid ala sámolyul ve-
tem.&c. Itt hallyuc hogy David lelekbe mő-
dotta a Christust, es azért nagyobnac esmer-
te Ömmaganal. A lelekbe valo mondason-
erti Christus a lelki indulatot mely Davidba
sent lelec által uolt, az az, az hitet mellyel
nézet David az ő meg szabadu lasara az ör-
ök halaltol es karhozattol az iöuendő mag-
nac általa, es egyetembe értette hogy annac
sarmazasa Istentől lenne es Istennec fianac
hiuattatnqc.

O iij

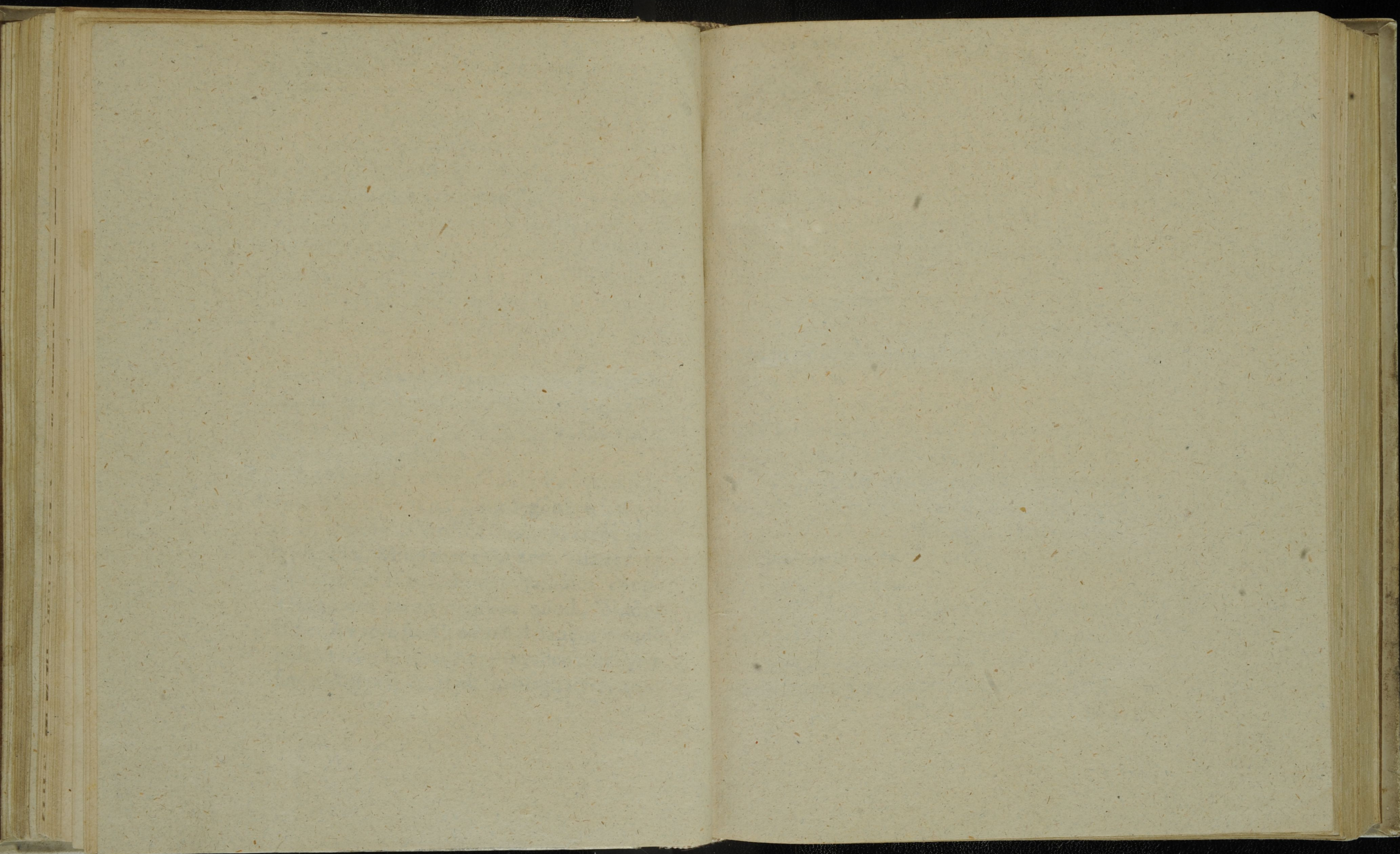
Az

10.20:

Rom:II

Az Vy Testamentumban azon leleckel mő
da az ielen valo Iesus Christustol Tamas A-
postol ez iggket. En vrā es en Istenem. Merth
senki nem monthattya az vr Iesust hanem ſ.
Igelec által. 1. Co. 12. Annakokagrt ved cſed-
be hogy gyakrabban a ſent Palvrnac neuezi
a Christust es meg valaſtja az attya Iſtentől
monduan, kegyelem es bękeſſeg az Iſtentől
es a mi attyanktol es az Vr Iesus Christustol.
Iſmet. Nękőnc kedig egy az Iſten ki amaz at-
tya, es egy vr Iesus Iſmet Az aiandękoknac
oſtaſi vadrnak de egy a Igelek, es a ſolgalatok
nac oſtaſi vadrnac de azon az Iſten ki mind-
ent mindenekbe czelekedic, Iſmet. Eg az Vr
egy az hit. egy a Kereſtſeg, egy az Iſten min-
denecc nec attya. &c.

Ez Vraſagnac okat cſőnkbe ke lvennőnc
es meg tanullyuc ha űduęſſegőnkre haſnat
akariuc venni, Christus őmmaga erről illyę
igęckel ſol. Mindenec enękem adattac az
ęn atyamtól. Iſmet Minden hatalom enę-
kem adatot mind menyen mind, földön:
Iſmet. Az atya ſenkit nem itęl hanem mindę
iteletet adot a ſunac, hogy minden tiſtellye a
ſut mikęppen az Atyát lmatſagbais cſt mon

57.
a Maria tudakoznec mogyarol a foganasnac
felele est az Angyal o neki, A sent lelek te
read fal, es az leg felszgesbnec creie meg ar-
niekoz tegedet, Annakokaert a sent mely te
tolled suletic Istennec fianac hiuattatic, E fa-
nat kedig az Angyal meg erofiti ket keppen
elofor e czodaural hogy Ersebet asfony az o
rokona fogadot az o venszegebe es magtalan
sagaba, masodzor, az Istennec mindenható-
sagaua, Mert vgy mond, ninczen semmi lehe-
tetlen az Istennel valamit o meg mond, au-
nagy valamit akar czelekedni.

Nem oknelkul iram ide mind a ket Euan-
gelistanac hoszu beszedet a mi vrunc Chris-
tusnac fogantatafa felol, Mert az Antichristus
el vonta volt ez uilagot ectol a fogantatastol
masra mellyet koltottec volt a puspc atyac
nagy ordogi vakmerossseggel, mikor az o Cre-
diokba mellyet Nicxa neuo varalba ferze-
nec imest mondac

Hiscnc egy Vr Christus Iesusba Istennec <sup>A Nicebes
eli Credo</sup>
fiaba, attyatul egyetlen egy suletetbe, az az, az
atyanac allattyabol, Istent Istentbol, vilagos-
got vilagosagbol, bizony Istent bizon Istent-
bol,
P. b.

ből, született nem teremtetet, egy allatua
az atyaua. Ez igék nec miczoda hasonlato-
saga vagon az Apaltali Credoual? Semmi bi-
zonyaua nincz ama magyarázattól fogua
ahol aſt mongyac, az az, Latod azért hogy
költöt fia Iſtenc vagon a Papafagnac mely
Iſten allattya-ból öröctől fogua fületet, es egy
allatu az atyaua.

Nem eckeppen ſol vala az Angyal a ſűz
Marianac es a Iosephnec. de Iſaias propheta
ſem eckeppen mondot uala iöuendöt a Me-
ſiaſnac, fogantataſarol, hanem ilyen ighec-
kel, monduan, Ime a ſűz terheſ leſen es fiat
fűl es annac neuet hűiac Emanuelnec az az
velűnc valo Iſtennec, Ezen ſut maſut neue-
zi, czodallatos tanacznac, es erös Iſtennec. az
öröc életnec attyanac es a bekeſég ſeiedelme-
nec, de kinec vallan az ő birodalma es Da-
uidnac ſekin űl hogy aſt öröke meg erőſicze
Nem halloditt a ſiu Iſtennec emlekezett, ha
nem a fogantatot es fületet gyermeknec czo-
dalatos eredetit az Iſtentől es ennec Iſteni ne-
uel valo neueztetetſet az öröcke valo birod-
omert mellyet Iſten ő neki rendelt es ador-
vala

172
58
vala mellyről Gabriel Angyalis emlekezteti
vala a ſűz Mariat monduan. Ez nagy leſen
eshiuatatic a Mindenek felet való Iſtennec
fiának, es neki adgya az Vr Iſten az ő atya-
nac Dauidnac ſekit, es Vralkodic Iacobnac
házán, es az ű orſagaſnac vege nem leſen.

Elegedűnc meg azért az egy ſiuual a Ch-
riſtus leſuffal, kinec fogantataſarol a ſent le-
lectől es Iſte nereiéről nyűlan értűnc hog az
irastanubizonſagottetſen, de a maſic ſiunac
fogantataſat es fületetſet Iſtennec allattya-
ból ſohul nem emliti, es őnnag meg terccik
hogy emberektől költöt ſiu az a kit az atya
Iſten nem aſanlot nekűnc es nem boczarot
cz vilagra meg kentűen aſt az ő ſentlelkűel
Hogy kedig iobban meg erced, mikēppen
adatot az igaz egyetlen egy ſiu cz vilagra, es
ki legyen az, ved eſedbe az kőnetkező cikel-
nec magyarázattat.

S Z Ű L E T E T
(ſűz Mariatol)

Mikēppen a meg ſabaditonac iſtentől kel-
let eredni es az ő ſentlelketől fogantatni az ő
kez

Heb. 2:

keppen az ő fületesnécsűz edénitől kelleth
lenni, vgy hogy e fületet mag külömbezne
mindeu bünüs emberektől, Mert f. Palnac
mondasa feregt illyennec kellett lenni hogy
Isten felő fő pap volna, artatlan. fertelemnél
köl valo, külön valo abünőföktől, es fellyeb
magastaltatot az egecnel. Azokaert vgyan
ottan vgy iria meg ez egeš Papot az Apostol
Melchisedec fő papnac abrazattyaba, hogy e f
meretlen atyától es anyától vgyon kinec se
eredetienec sem vegenece napia ninczen. Mert
ezec mind el fedezue ualanac emberenec se
mei elől, midőn nem tudnac hogy a Chris-
tus Istennec sent lelketől fogantatot volna es
fűz annyától fületet volna. Azert mondgyac
vala ő fellőle Honnag vgyon enec bölcze
sege es ereie: Nemde eze az Acznac fia? nem
de Marianac neveztetike az ő anyja? es ne-
de az ő atyafiai es hugai mind nallunc
laknak? es meg botrankoznanc vala ő
benne.

Mate 23.
Lia. 17.

De lasuc mas felől mit mondott vala az Is-
ten Isaias prophetanac altala az ő fületesnéce
modgyarol. Elő hozza e mondasť f. Mate E
uan-

angeliumanac első részbe monduan. Mind
ezek lőnec hogy be tellyesednec a mi az Vr-
tol meg vala mondatuan a propheta által ki
eckeppen fól. Ime a fűz terhbe esic es fiat fűl
es hiiac az ő neuet Emanuelnac, meli annyec
tesen ha meg tolmaczolod mint velűnc valo
Isten. Hogy kedig meg erced minemu fűz
ról folyon a propheta meg kel a Sido igeth
fűlgetnűnc es fűac iegyzešet esűnkbe kel ven
nűnc az iras magyarazo Doctorocbol.

Isaias a fűzet neuezi Almahnac, mely oly
leanšot iegzi, a ki feregl vgyon iegybe akar
egyűt lakiec az ő ferienel akar külön. Mely
iegysešnek értelme imešt hasnallya, Előššör
hogy meg ercziűc miért neuezi az Iras a Ma
riat fűznekis, Ioseph feleségnekis. Mert no
ha felesége volt menyegbe iegybe volt ő nalla,
de azert meg maradot fűzešegebe. Masod-
zor, hogy a tób sent irasbeli helyekeris meg
ercziűc. Mert az első igheretibe a Christus aš
soniallatnac maguanac neueztetic, es Pal A
pastalis azon Iget tart meg, monduan. El
küldé az Isten az ő fiat ki ašsoniallattól lőt
ittis az iras ert oly ašsonyallatot a ki iegybe
P ii j volt

Almah

Mate

Gen 3:

volt ferhunal noha füzefége meg nem bán-
tator.

Melto ezarant esünkben vennőnc az
Istennec tanaczat az első igiretibe, melly be a
főnyallatol adando magrol emlekezic. Az
ördög kinec irigységből iőnc be az halál e
vilagra, az erőtlén edénit valasztá magának a
keletégre, es Euar czala meg előb, az vran ő
altala az ferhut. De az Isténis vete az ő hatal-
ma ellen az affonyallatnac maguat, nem va-
lami anyali erő által akara őt meg ronta-
ni. Es ecképpen czelekedet az Istén eleitől
fogva az ő fent fíanc lelki orfaganac építé-
sebe miképpé minden dolgai meg mutattiac
hoggy erőtlén edényeket es kisdedeket valas-
tot az ő ereienec ki ielentéscere.

S Z E N V E D E T H

Pontius Pilatusnac allatta)

E B be a czikelbe es az kőncikezőkbe mel-
lyec folnac a Christusrol, előnkbe adatic has

na

na az ő ez vilagra való fűletélenec. Mert en-
nekokaert igirtetet vala az el eset emberi né-
zetnechogy meg rontana a kegyo feiet az az ^{Gen. 3.}
az őrdögöt. Mellyet Christus őmmaga czi-
ggekkel magyarázza meg halalanac előtte. ^{101. 12.}
Mostan ez vilagnac ileti vagyón. Most ez
vilagnac feiedelme ki vettetic. Es ez igec v-
tan mindgyarast meg monga halalanac nem-
etis. Ha en vgymond a földről fel magasztal-
tatom, mindent en hozzam vonfec. Az ő fe-
relmes tanituanya Ianosis ezent magyaráz-
za első leuelebe monduan. Ennekokaert ie-
lent meg az Istennec fia hogy el rontana az
ördögnecc építéset auagy czelekedetit, mell-
yec a bűn, az halál, Istennec haragia es az ő ^{10. 8.}
rők karhozat. ^{Sap. 2}

Erről fol Isaias propheta tellyes őtűc har-
madic resébe, melybe a több beszédi közt il-
lyen draga fokat, fol. Bizoniaual a mi bet-
egséginket ő vifelte, es a mi faldalmunkat ő
hordozta. Ismet ő sebhett meg a mi alnak-
aginkert, meg törtett a mi gonos czeleke-
sdetinkert. Am mi bekeségünknecc fenieteke
ő raita es az ő géyetégguel gogultuc meg. Mi
mind-

mindniaiā mint az iuhoc el tvedtūnc, ki ki
mind az ő utara valt, es az Vr ő rea vettette
10a. minniaiunknac alnaklagat, smind az többi.
Vgyan ezen fēnuedēfert Kerefalō Ianos uy
iaual mutatuan a Christust neuuez őtet I-
tennec barannyanac ki ez vilagnac bűneiet
viselne.

2Cor. 5. E fēnuedesnec hasnat Pal Apaſtalis illien
igeckel atta elōnkbe Isten vala vgymond az
Christusba ez vilagot meg engeſteluen ōm-
maganac, nem tulaidonituan nekūnc a mi
bűneinket es belēnchelyhezette a meg en-
geſtelēsnec igeet Meg vtanna veti ez igeke-
t. Mert aſt a ki bűnt nem tud, mi erettūnc bű-
ne tōtte, az az bōnert valo aldozatta, hogy
mi ő altala Iſtennec igaffaganal lennenc. Ma-
10b. ſutis eſt iria. El adatot a mi bűneinkert. Iſ-
met Atta ő magat valſagnac arraul minde-
nekert. Ez azert fō dolog a mit meg kel gon-
dolnunc a mi Vrunc Christusnac kē fēnue-
11a. deſebe. Mert vgyan ezen Apaſtal a Timote-
us Pūſpōk elūt eſt forgattyā vāla fōkeppen
monduan, Bizonios beſed es mēlto mēllyet
mindenkeppen be vegyūnc, hogy az Ieſus
Christus

175
61
Christus ez vilagra iōt a bűnölōket ūduezi-
teni, De az ūduezites czac e kē fēnuedes-
nec altala lōt.

Minckutanna e fō hasnat vrunc fēnuedē
ſenec meg tanultuc, a maſikatis elē vegyūnc
mely pēlda adas minden ő tagainac elōſſōr
az haborusagoknac fēnuedēſebe mēllyec az
Christusfert reanc kōuetkeznec, maſodzor
a bēkeſeg tūreſbe, harmadzor, az erōtlen a-
tyancſiainac fel vetelebe. Az elſō pēldarol ſol-
11b. vrunc eſt monduan. Ha ki akar en vtan-
nam iōni meg tagagya magat es vegye fel az
ő kereſit es kōueſſen engemet. Errōl Pal
Apaſtalis aſt mongya. Ha ő vele egyūt ſen-
12a. vedūnc, tehat egyūt diczōitēūnc meghis, A
myſodikrol Peter Apaſtal eſt iria. Erre vat-
12b. roch ſiataloſoc, mert a Christus fēnuedet mi
eretūnc, pēldat hagyuan nekūnc hogy kōuet
nōc az ő nyomdokir, ki bűnt nem tōit vala
es alnaklag nem talaltatot az ő ſaiaba ki mi-
dō ſidalmaztatnēc nem mondotta viſſa a
ſidalmat, midōn nyomorgattatnēc nem ſenie-
get vala, hanem arra hatta a bōſu allat a ki
igazan irēl. Az harmadicrol int ſ Pal, a Ro-
maiaknac

maiaknac küldöt leuelenec tizen ötödie reše
be loc befeddel.

De mire valo a Pontius Pilatusnac emle-
kezeti itte senuedg mellett? Erre valo hogy
meg bizonyitassac az igaz Mesiasnac semelye.
Mert minel hogy a tellyes sient iras ionendö-
keppen meg mondoti hog senuedni kellett a
Mesias kiralnac, ennekokaert fukseg volt bi-
zonfaginac lenni ennec e dolognac. Annak-
okaert Christus vrunkis regen halala elöth
prophetalt vala az ö tanituaninac erröl hogy
a poganok kezbe adatnec es meg czufoltat-
nec meg pögdöstetnec, üggre fel fészitene-
Melyről Peter Apostolis ez igheketh mondá
Pünköst napian a Hierusalembeliek nec. Ezt
a Nazaretbeli Iesust, ky Istennec el vegezeth
tanaczabol es elein valo meg tudasabol kez-
be adatot volt, midön thy el vöttece volna,
meg öltetec fel fészitetuen ötet az alnakoknac
az az a poganoknac ke zec által, Nincz azért
töb Mesias ez egy Iesus Christusnal.

MEG FESZITETETI
ER

Mat. 26.

Act. 2.

Ez a czickel ielenti meg modgyat az Chris-
tusnac kensenuedelenec, Mert noha gyö-
trettetec fel fészitelenec előtteis a fő papoknac
hazaba es az vram a Pilatusgaba, de főkeppen
kenia lön a magas keresztfan.

Ez ö keenyanac kedig es halalanac modgya
tol az Isten ionendöt mondatot vala prophe-
tainac alsala illyenkeppen, David Christus
kepebe így folt vala. Az ebec körniül vöttge
engemet es a gonosztönök nec gyülekezethék
meg környeköztec engemet. Meg furtac az
en kezeimet es labaimat. Minden czontai-
mat meg samlalhattam volna, de öc engemet
négztec es czodalnac. El östöttac ön köztöc az
en öltözetimet es az en ruhamon nyilat von-
tac. Ezeccedig mind meg löttet Christus v-
runkon mint az Euangelistac meg irrac. Isa-
ias prophetais a töb keenyia közt imezt mon-
dotta felöle. Es az alnakoc közibe samlalta-
tot melybe tekiesedg mikoron a két tolnai
közze fészitete. Moisesnec általa oly parancz
olatot adot vala Iste az ö népenecc hoga fel a-
kastot ébert ciela fan nehadnac hané napö
el temetnec, es ez paranczolatnac imez oka-
agya

Q ij

PL 2.

Is. 53.

Deu. 21.

1 Gr. 3.

Col. 2.

Gen. 2.

egy. Mert, vgymond, atkozot Istentul aza
ki fan fug. E paranczolatnac vegget magya-
razza Pal Apostol a Christusra monduan. A
Christus meg valtolt minket a törüennec at-
katol, midun mi eretunc atoclön. Mert meg
vagyon irua. Minden atkozot valaki fan fug
Ezen dolgot magyarázza Colossebeliec-
nec itt letelebeis, mikor ast mongya, hogy el
töröltte a Christus a mi ellenunc valo kezi
irast, melly ellenunc volt a decretumoc al-
tal (mellyen a törüentert) es ast közböl (az
az a törüeny közzül es mi közzül lönc) el-
kaszta a keresifához segeste. &c. farol c-
lekezie Peter Apostalis. 1. Per. 2.

Erre mutatot a paradiczomnac két kiual
keppen valo gyümölcs faiais, mellyek nec I-
sten külön külön neuet adot vala, nem az-
ert hogy bennec olyan erő nagy tulaidon-
sig volna hog Adamnac es Euanac attac vo-
lna vagy értelmere ioknac es gonofoknac
tudasara vag kedig eletet hanem hogy a rai-
toc leendő dolgok peldaztatnanac. Az egye-
fan azért meg lön az eset es Adam az ő tele-
segeuel iokat es gonofokat tuda, de a masic
fához

63
fához nem boczatatnanac hanem inkább ki-
zerenec paradiczombolis es őriző Angyal
allata az Isten anac a fanac vtara langalo seg-
uerrel hogy senki nem meherne ahoz a fa-
hoz. Miért minele est az Isten? mert a ma-
sic Adamba a Christus Iesusba es annac fan
valo ken sennuedesbe akara az őrdöke valo
clete lele hozni. Es ennem as paradiczomot
serze az ő őrdökös tarsaiual egyetem be, tud-
ni illic, a mennyei hailekot. 2. Co. 5.

Elhagyom itt a többi Testamētibeli tanu-
bifölágokat melyec imezec volnanac, a Noe
barkaja melbe az őzöő viz veszedelmétől a
czalad meg tartatge, az Isten hatara vetetet al-
dozatra valo fa, es a pusztaba a Moistól fel-
fögeft teretkez kegyo, mely peldazatokrol o-
da felis emlekezem, hanem inkább imerre in-
tem az Keresztenec hogy meg gondollyac es
vgyan igen fogalae elmegickbe az Apostal-
nac ime mondatat. Tanul legyen en töllem
az hogy en diczek egyen c geöbe henem czac
a mi vñe Iesus Christusnac keresifaiaba, az
az, ken sennuedesbe ki altalez vilag enne-
kem meg sebitet es emez vilagnac. Istenh

Q. iiij

a mit

a mit ezen levelebe mondott más helyen. A
ki a Christuse azoc a testet meg febitette az
az ő indulattyanal es gonoskianlagiual.

M E G H O L T H

Gala.

NE M egyeb az halál hanem az elő lelek
nec, mellyel Isten az első Adamot meg aian-
dekoza es fel epite a teremtesnec ideien, el va-
lasa a testől: Ennec a Adamnac hasonlatosa-
gához formasa az Isten Euat az ő feleseggeth
hogy ezis eleuen lelekkel volna mint az A-
dam az ő vra, noha az ő oldala czontyabol
vetetge ki mint ő fele tarfa. Es vgyan ezenek
hez kepest az emberi saporodo mag által mē-
den embereket ferfiakat es asszonyallatokat
testből es eleuen lelek ből formallya, annagy
epiti az Isten. Ertem kedig az eleuen lelkem
az okos es halhatatlan lelket, mely a testnec
halála vran gē es meg nem hal.

Mat.

Immar holota mi vrnec Christus Iesus i-
gaz emberi abrazatba volt, az az hozanc ha-
sonlotta mindenekben a bűntől meg valna
mine

178
64

mint Abrahamnac, Isaacnac, Iacobnac, Da-
uidnac sőt Adamnac fia a test berem, ennek o-
kaert kővekkrik hogy igazan es nem arnice
keppen holt meg. Mellyot az Euangelistac il-
lyen bizonyos ieleckel es tanubizonlagocaal
irtac meg. Mate Euangelista est mongya. Ie-
sus mikoron maledzor nagy sounal fel kialtot
volna, ki boczata lelket. Lukacz meg ielen-
ti mit kialtot Iesus est nuan. Es midőn Iesus
fel sounal kialtot volna monda. Atyam az te
kezedbe aianlom azen lelkemet. Tanos ec-
keppé ir felőle. Midőn Iesus az eczetet megko-
stolra volna monda. El vagyon vegezue au-
nagybe telhiesedet, es le haituan feiet lelket ki
boczata, Ezec vran meg est iria. Midőn Ie-
susra intottac volna hogy latnac ha ineg holt,
nem tört ec meg az ő fara czontyait, hanem eg
a viteflő rend között az ő oldalát által úte
lanczaual es mingiarast ver es uiz iőne ki be-
lőle. Es a kilata tanu bizonyagot tört fellőle
es igaz az ő tanubizósaga. Ezeknec tanubi-
zonlagokat ezokaert hozzā soc beszeddel elő
hőg nē czac bizōisoc lenene a mi feiünk nec
igazā valo meg halasaba a Māicheus eretnec
ellē, es hog eből vigasztalnoc magukat a mi

Mat. 27.

Mar. 15.

Luc. 23.

Io. 19.

227.

10.11.

halalunkba, hanem hogy modotis vennene
bellőlle mikeppen kellene halalunk horaian
az atya Istennek aianlani a mi lelkünket. De
miuel hogy a f Istuan Marteli az Istennek di
ezősegebe lara a Iesust allani Istennek iobian
es erről vallastón illy fonal, Latom hogy
meg nyitac az eggec es az embernek fia Isten-
nek iobia lelől al, vegezetre neki is aianla lel
ket, ennek oka erre igenlőkeppen aianlhatyuc
es biyhatyuc lelkünket a Christusra mint a
attyara. Draga dolog ez Keresiyeen ember a
te üdvölegednek bizonyos voltara hogy er-
ted lelkednek elter a testnek halala vtan mely
fug a Christus Iesusbeli hitedből es bizodal-
modból, mellyről imesit mongya vala Iesus
Martanac. En vagyoc fel tamadas es az elet
A kien benem hisen ha meg halis el, es min-
den a ki el es hisen en bennem öröcke meg-
nem hal, Ad nekünk Vram Iesus est haz
hitet elünkbe imind halalunknac horaian
Amen.

EL T E M E T E T E T

Chri-

Christus vrun az ő el temetefet őmmaga
meg magyarázta a Ionas peldaiaba mikor e
keppen fol az hitetlen Sido nepnek. A vissza
fordult es parazna nemzerleg czodat keres,
es czoda nekii nem adatic, hanem az Ionas
prophetanac czodaia. Mert mikeppen az Io-
nas harmad napig es eig volt a földnek süve
be az őkeppélefe az embernek fi is a földnek
süvebe harmadeyig es napig. mely mondaft
igazan ercz. Mert nem tellyes három eghez
eyer es napotert a fent Iras e nevezeteken,
hanem ezeknek refeit, vgy hogy a napnac a-
kar mely kiczin refeis egész napert vetetteti
az ő cieuel őfüe. Annakokaert Christusnac
el temeteteleis ket nap rest vót maganac ket
cieuel őfüe es az harmadie a sombat volt.

Ezen el temetetelest halalauat egyetembe
peldazza vala mas besedebe mikor az el ve-
ter magrol vesen hasonlatosagot es annac
meg halasrol, az az, rothadasarol, de nem
rothadacnac neveziaft hanem meg halasnac
mert az ő meg halasrol fol vala kiualkep-
pen, Mely hasonlatossaggal el az Apostalis
mikor

10.2.3.
Matt. 21.

10.11.

1Col.15.

mikor a mi testünknek el temetéseiről es fel tamada-
saról emlékezik, de őt a meghalást.

Oly értelemmel veszi mind az el vetet mag-
ról mind az el temetett testekről, hogy vgyan a meg rothadást erze raita. De a Christus
lelkének nékelet rothadást szenvedni mielőt hóg
igireti volt az Istennek effelől, mint fent Da-
uidnak tizenhatodic enekébe vagyon írva.

Hafna a Christus el temetéseinek két fele.
Egy vigasztallja a keresztyeneket es erősíti
hűtőket a fel tamadásnak reményébe. Mert
mikor értik hogy az Istennek fia kit az Atria mi-
denható Isten mindenkinek vaua rendelni,
annya meg alásra magat hogy meg az mi
Ceporfoinkat sem vialta, hanem bele temet-
kezuen meg akarta azokat fentelni, es Isteni
erővel mellyet attyától vót volt meg nyilat-
koztatni a feltamadásra, Masodic hafna ez
hogy tíftekre inti őket, hogy el temetkezuen
a bűnöknek egyetembe fel tamagyanac az vi-
gletre a fentlegnek es igazságnak, Merth az o-
ember meg rothad az ő tenelygégének gonos-
keuansága feren, de az vy ember meg vyta-
tic ami elmeneknek lelke feren, mely vy éber
Isten

Eph.4.

180
66
Isten feren teremtetet az igazságnak es biz-
onságnak fentsege által.

Egyetembe intettseinek arrais hogy a mi
holttestünknek tífseleget tegyünk az el teme-
tessel. Nem keuan az egyebet hanem a hon-
nag ki vetetet az Istenről vgyan az őnak meg
adasec, mielőt hogy az Istennek raitunc valo
sententiaia est mutattya, mikor azt monda.
föld vagy es ismet a földbe terz auagföldre les
E temetéseinek tífseleget meg tartata az Isten
eleitől fogva a fent Patriarchacal es az ő ne-
pevel. Mert Abraham az ő eleitől latuan es
tőlőcpaldatvőuen Saranac az ő feleségének
földet vőn a temetésre az idegen földön, ho-
lot őmmagaisgyermeküel őfue akara te-
metetni. Sőt meg a poganok köztis minden-
kor meg tartatot a tífseleges temetkezést es,
fidalmas volt ő köztökis az a ki auagy vad-
aknac vettette vag meg egettette az holt teste-
ket: Az vy Testamentumbais oluassue hogy
a Sido nép Nain varosaba ki keseri volt halo
ttat nagy sereggel, es Keresztelő Iános testtis
fogthac az ő thanituan es el temetthet.
De az temetéseibe el thauoztassac minden
R ij egyeb

Luc. 3.
Mat. 14.
Mat. 6.

egyeb ez vilagi pompa, es pogan oktol auuag
Rimai hamis Keresztenektol vötr bolondia
gok.

P O K O L R A N E M

(fallot.)

Cyprianus
Doctor.

NE ezodalald atyamfia Kereszten hogi
en itt tagadom a Christus lelkenec pokolra
valo fallasat, es a Credobol ki rekeztetem.
Mert nem elö vagyoc ebbe a vallasba, Cyp
rianus Doctor ki elt Christus vrunknac me
nybe fel menese vtan vgy mint ket szaz es ha
tuan estendöbe est iria e cickel felöl. Tudni
kel hogy az Romai Credoba ninczen ez
a mondas, Pokolra fallot, De meg a nap kel
leti sent gyülekezetekbe sem talaltatic ez a
so, de mind azon altal vgy teczik hogy ennec
az ercie annyet tesen mint hogy el temettet
et. Imelöted vagyon mit mond ez a Doctor
es mi magyarazza est a cikkelt,

Agoston Do
ctor.

Agoston Doctoris a Credonac magyaraza
tyaba nem emliti sem magyarazza est a mő
dast. Hanem ket leuelebe mellyeket irth az
Euodiusnac

Euodiusnac (.99. leuelebe), es az Dardanuf
nac emlekezyic felölle es vesödica ason mit
ezinalt pokolba a Christus lelke, es ast mon
gya hogy semmi gyötrelmet nem fenuedet.

Ezecregi Doctoroknac tanubizonfagoc.
De nagob vagyon ezeknel egy mellyen min
denec meg kel allani. A sent iras sohul nem
mongya hogy a Christus az ö lelket pokolra
boczata volna, de inkab euuel ellenkezö dol
got mond, tudni illic hogy attya markaba ai
anlatta lelket. A toluainac kedig ki iob keze Luc. 23.
felöl mellette fel fcsitue vala ast monda. Bi
zonyy mondom te neked ma en veleni les pa
radiczomba. Vgy immar tennem magad i
tiletet ha az Attya Istennec markae, az az, ö
nyugodalmanac helye a pokol, auuagy azq
a paradiczon? Bizoniaual senkit nem itelec
oly este veset ember nec, hogy ki ast merne
vallani. De ha valaki vakmerösögböl annac
mondvan, azon kerdem ast, mint iart vol
na ot a toluainac lelke, holot nem oda keres
sic vala Christustul, hanem azon kőniörög
vala nekt hogy meg emlekeznec ö felölle mi
kor az ö orsagaba be menne, O mily nagy
R. ij volt

volt az Antichristusnac vakfaga az ő népével
őse, kic ezeket meg nem gondoltac.

Ps. 16.

De ez értelem ellen lattatnac két monda-
foc tusakodni. Egye a f. David mondasa, ki
Christusnac képbe ekeppé volt uala. Az en
testem remenységbe nyugtí. Mert nem hagod
az en lelkemet a pokolba, es nem engeded
hogy a te senced rothadaft lason. Masic pet-
er Apostole ki estiria. A Christus egyser sen-
nedet a mi bűneinkert, igaz a hamissakerth
hogy minket Istenhez vinnac, meg öletetet v
gyan teste serent de lelec serent meg eleueni-
tetet, mely lelkébe elis ment es predicallot a
lelkeknek kic a tőmleczebe valanac, kic regen
engedetlenc voltac mikor variac vala az Is-
tennec engedelmet a Noenac ideiebe.

Az első mondasról imest felelem, hogy az
Sido nyelűnec folyasa serent a poklon érti o-
t f. David a koporsót akar a sért melybe em-
beret temettetnec, mint az Iacob patriarcha
Gen. 24-44. itest monga vala fiainnac az ő kis fia felől a Be-
niamin felől, hogy ha aft vissza nem hoznac
Aegiptusból tehet az ő ven seiet pokolra az
az a temetefre vinnec. Hogy kedig eh legén
a Dauidnac értelme mind az előtte es után-

152
68
na valo igge meg mutatt yac, mellyekbe a tel-
tről es annac rothadasáról emlékezie. E kepp-
pen magyaráztac az Apostolok is e t a mond-
ast mikor Peter a tőb tanituanioknac képbe
fola az Hierusalem piatzon pünköst napian
a Christusnac fel tamadasáról. Act. 2.

A másodikra est felelem hogy Peter Apostol
nem aft monga hogy a Christusnac lelke
pokolra szállott es az pokolbeliek nec pre-
dicallott, mellyel semmit nem hasznalt volna.
Mert nem ezokaert boczaratot vala ez világ
ra hanem hdgy a bűnösöket hina poenitentia
ra es hog az Israelnec el veset iuhait meg ke-
resne es egybe gyűitene. Mit mond tehat aft
mōga hog lelekbe meg eleuenitetet a Chrūs
az az, az Isteni erővel mely ő benne volt fel-
tamadot, es ez erő serent ment el predicalla-
ni a lelkek nec, az az, ez emberek nec kic reg-
en voltac a rümlöczebe az engedetlenség miat
Noenac ideiebe az az, azoknac kic lelki fok-
sagba es győtrelembe voltac az őzon viz ide-
ien Summa. Az üdöbeli embereknek is föl-
gal a Chrūsac fel tamadasa lelec serent. Mert
azoknac kic Chrūs lefő megitelőie az ő enec
deden ségecrt Min

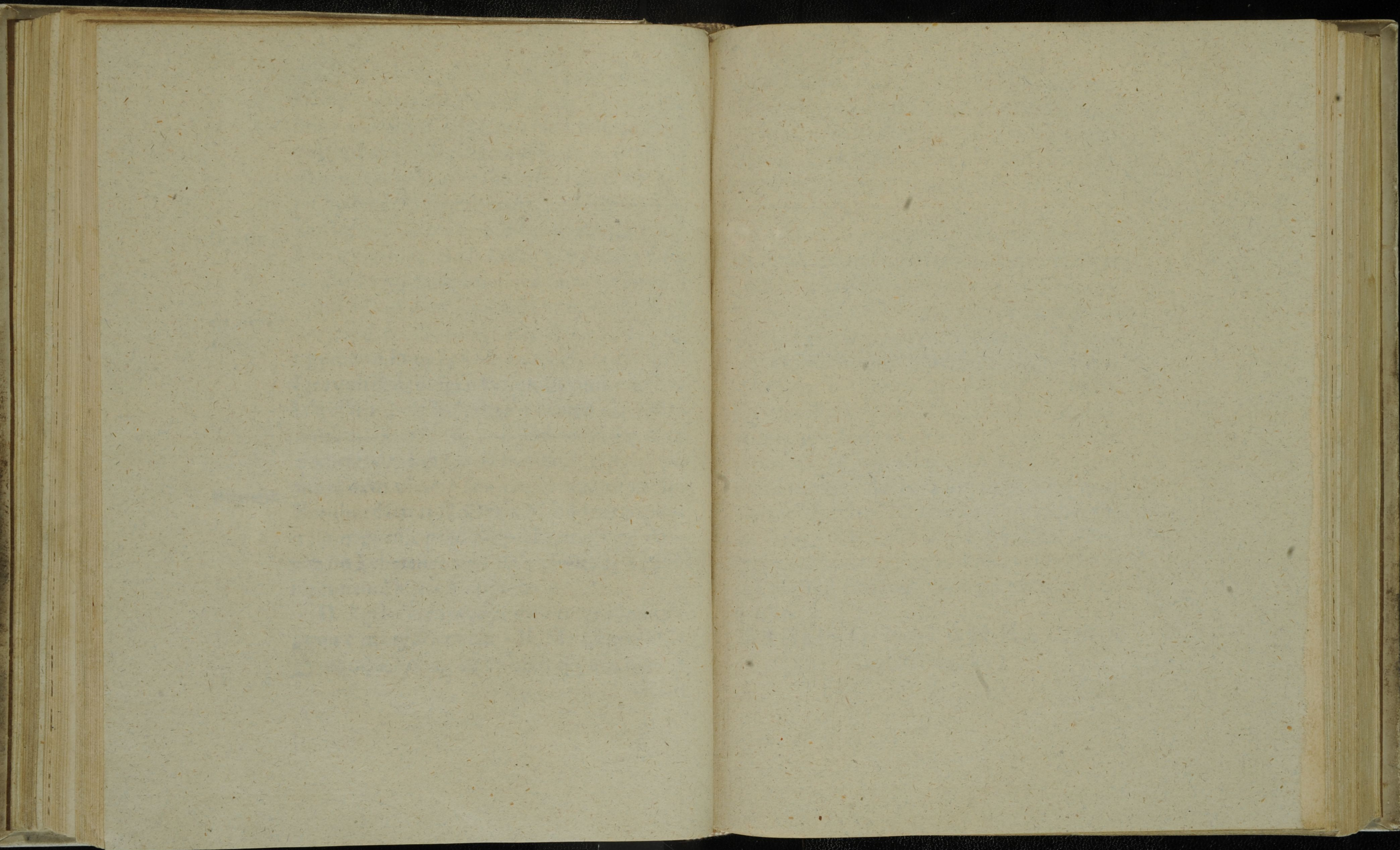
Gen 27.

Glossa ordi-
naria.

Bernardus.

Minden ketsegnekül a sent irasbeli tudat
lanlag nemzette a papasagba est a teuelyest
hogy a Christus lelke pokolra fallot. Mert
valahol a pokolnac igeie elo iot a Bibliaba
nem tuttac egyebet raita erteni az el karhoz
te helyyengl E anekokaert holiakob patriar-
cha Ioseph kilebic fia felolis ast mongya va-
hoz pokolba, onis a helyyen magyarazato li
tesen a Papa magyarazo kun ne mellet e ne
uezet Glossa Ordinarianac. Hiend o dolog,
vgymond, hogy pokolba nemely teiec hel-
lyec volt ne nem igen kenosocvrunknac ha-
lala elot a mely helyekre a sentec ala fall-
nac vala, mert senki paradiczomba be nem
meher vala meg Christus a tuzes seguert on-
nerel nem vone. Est a magyarazatot erosi
Bernhard barat Doctor a Mind sent napian
valo negyedic predicationiaba, es neuzi Ab-
raham kebelenee ast a helyt, iollehet kozon
seges neuel hittac Limbusnac.

De kelec vedesedbe menye teuelyes va-
gyon e magyarazatba, Elössör idegen ma-
gyarazatot hoztat be az Isten egyházaba esa
sent

minden hiucc oda fedettetnec. Tanul legem
azert hogy mind ezec Limbusra szállanac,
hol felig sütnec lelkeket es félig hideg vizzel
ötöznéc. Papa költöt effele sem kün lénben va
lo poklot es purgatoriumot, hog czac fakiath
töltene be arannyal.

Ötödzer, A menyország helyenis, mely az
hiucknec mennyei paradiczomok, mellyet
az Isten a masodic Adamba az az, a meny-
ből adatott Vr Christusba ferze ő nekic. né
egyebet ertene a papas Doctoroc a földi es
testi gyóniőrűsége rendelt paradiczomnal,
mikeppé a Törökökis az ő Alkoranomokba.
De ez mellyet Adam el veszte a bűnnec alta-
la czac abrazattya volt az örök bodogságnac
es tartot czac az özön vizig. Azert Christus v
runkis nem efföldi paradiczomba ünné atol
uainac lelket, hanem a mennyei paradiczom
ba. Ezec a feleletec a Papai Lymbus ellen,
mely neuezetis rontya az ő magyarázatokat
.Az többith hagyom az hiucknec elmelke-
desekre,

HARMAD NAPON HALOTA

(ibol feltamadot)

S ij

Nagy

Sengedus as mēdē sok sīp madau sokkal mēd

usubak as sok gēonmaga sokkal, i sīpuk as kumpuk

Sok pīvor vobakkuk sok mēd sūm mēd sok kōnbanne

Ro. 4.
Ro. 10.

Nagy soc tanubizonfagockal meg erősítet-
tec az Euangelistac es az Apostoloc a mi vr-
unc Christus Iesusnac fel tamadasat a Copor-
sóból. Bizonitottac ezt angyali latafoc es besze-
llése, bizonitottac az őrizőc kic a koporto ő-
rizni oda vettettec vala. bizonitotta a Copor-
sonac üres volta es a gyolcz ruhaknac latafi,
vegezetre vrunknac negyven napig valo i-
lenesi es Istennec orsagarol valoranitasi, De
mi itte magyarazatba kiualképpen keresz-
ti az vrnac könyveből hasznait Christusnac
fel tamadasanac.

Előbe, itt talallyuc meg a mi meg igazu-
lasunkat Istennec előtte, mellyről Pal Apa-
tal illyen mondasokat ad előnkbe, a Romai-
aknac küldöt leuelgebe. Az Isten fel tama-
stotta a mi vrunc Iesus halottayból, ki kezbe a-
datot volt a mi bűneinkert es fel tama-
statot a mi meg igazulasunkert. Mas helyen azon
leuelgebe ismet a-
st monya. Ez az hitnec ig-
ie mellyet predicallunc, tudni illic, ha a te fa-
ddal vallod az Vr Iesus, es ha hiszed a te fū-
uedbe hogy az Isten fel tama-
stotta ötet halo-
taiból

nincz az halotaknac fel tamadasoc a Christus sem tamadot fel. Ha a Christus fel nem tamadot heaba valo a mi predicallasunk, heaba valo a ti hitetekis. Sőt Istennec hamis tanuinakis talaltatunk mert tanubizonfagoth törtünk az Isten felől hogy fel tamaštotta az Christust kit fel nem tamaštot ha az halotac fel nem tamadnac Mert ha az halottac fel né tamadnac a Christus sem tamadot.

Vtolšor etrölis emlekezterlec, hogy mind ennie mondasokba sem talalliuc hogy a fiu Isten tamaštotta fel az ember Christust, auag őmmaga a Christus magat, hanem a lehetseg es e tíftešseg mindenút az Istennec az ő a tnyanac tulajdonitatie. Mert noha az Isten ez hatalmat atta volt az ő fianac hogy az elet. őmagaba volna mint az atyaba, vő annyera hogy megegebeknekis eletet adna, de mind azon által a Christulba valo. erő az atyae uolt es annac diczőlsége által tamadot fel. Ro. 6. 2.

M E N I E K B E
felment

Vranknac

Vrunknac menybe felmenesened mogy-
at czac sent Lukacz irta meg, de két helyen,
tudni illic, az ő Euangeliumanac vegezetibe
es az Apostoloknac czelekedeteknec irt köny-
nec első részbe. Szükség ez helieket ide ír-
nom a benne való tanulságokért. Euangeli-
umaba imigyen ír róla. Ki vőne Iesus az ő ta-
nituanit Hierusalemből Bethaniaba es keze-
it az egben fel emeluen meg alda őket. Es
lőn midőn aldana őket el mene tőlő es méy-
be vitetik vala. Az Apostoloknac czelekedet-
ekről irt könybe est írta. Mikor ezeket mő-
dotta volna nekic, az az igerte volna az at-
tyanac lelket hogy kiönti reaiok, latosokra
fel emelkedic es az felyhő elfoga őtet semec
elől.

48, 1.

Matt. 28.

Két dolgot ad előnkbe az Euangelista ez
igekbe, mellyec üdveséges tanulságunkra va-
dnac. Egyc ez hogy fel menuen Christus az
ő attyanac országaba, aldasat itt a földön hat-
ta, mely ez, hogy velőnc akar lenni világ ve-
gezetiglen minden napon, a mint sent Mate
irta. másic imez hogy midőn anniera intot
volna

volna a magassag fele es belepte volna magát
fenyefelyhövel, euvelakarta ielenteni ho-
gy addég az ő orfágát nem hadgya halando
semeckel senkinec látni meg az itültre eliő,
föt őmmagat sem akarya meg mutatni nyil-
uan valo latassal mind az ideiglenis. Azert
valakic a Christust mondottac imit vagy a- ^{Matt. 42.}
mot lenni, es mostis vagy osztába rekestic
vagy kő fal közibe, hamis Christusoc es
hamis prophetac azoc. Illyen kedig a
Papa orfaga mind azzockal őfue kic meg
santálnac a Keresztyeni hitbe. Mert ašt mon- ^{Aq. 3.}
dgya Peter Apostalis hogy menyekbe kel
tartatni a Iesus Christusnac meg mindenece
megépülnece.

De lassuc immar hasznait Christusnac me-
nybe fel menesenece. Első haszna hog nekűnc
ő hiueinece helyserzeni ment oda, az az, meg
mutatta lathatokepen hogy ő az űt Istennece
orfagara. Azert monda imez igheket az ő
tanitványinac. El megyec hely serzeni tū- ^{Ion 1.}
nektec, Es ha el megyec az hely szerzesre, is-
met el iőuőc es tūteket hozzam vőflec hogy
ahul en vagyoc tūes ot legyetec. Es a houa

T en me-

Ion 1.5.

En megyec tógyatoc es az utatis tndgyatoc.
Az vtan monda az vtrol. En vagyoc az vt, a
bizonsag es az elet, A kertbenis illyen ighec-
kel könyörge halala elöt. Atyam a kiket en-
nekem attal, akarom auagy keuanom hogy
ot legyenec a hol en vagyoc, hogy látsac az
en diczösségemet, mellyet ennekem attal.
Mert ferettgl engemet ez vilagnac teremte-
se elöt.

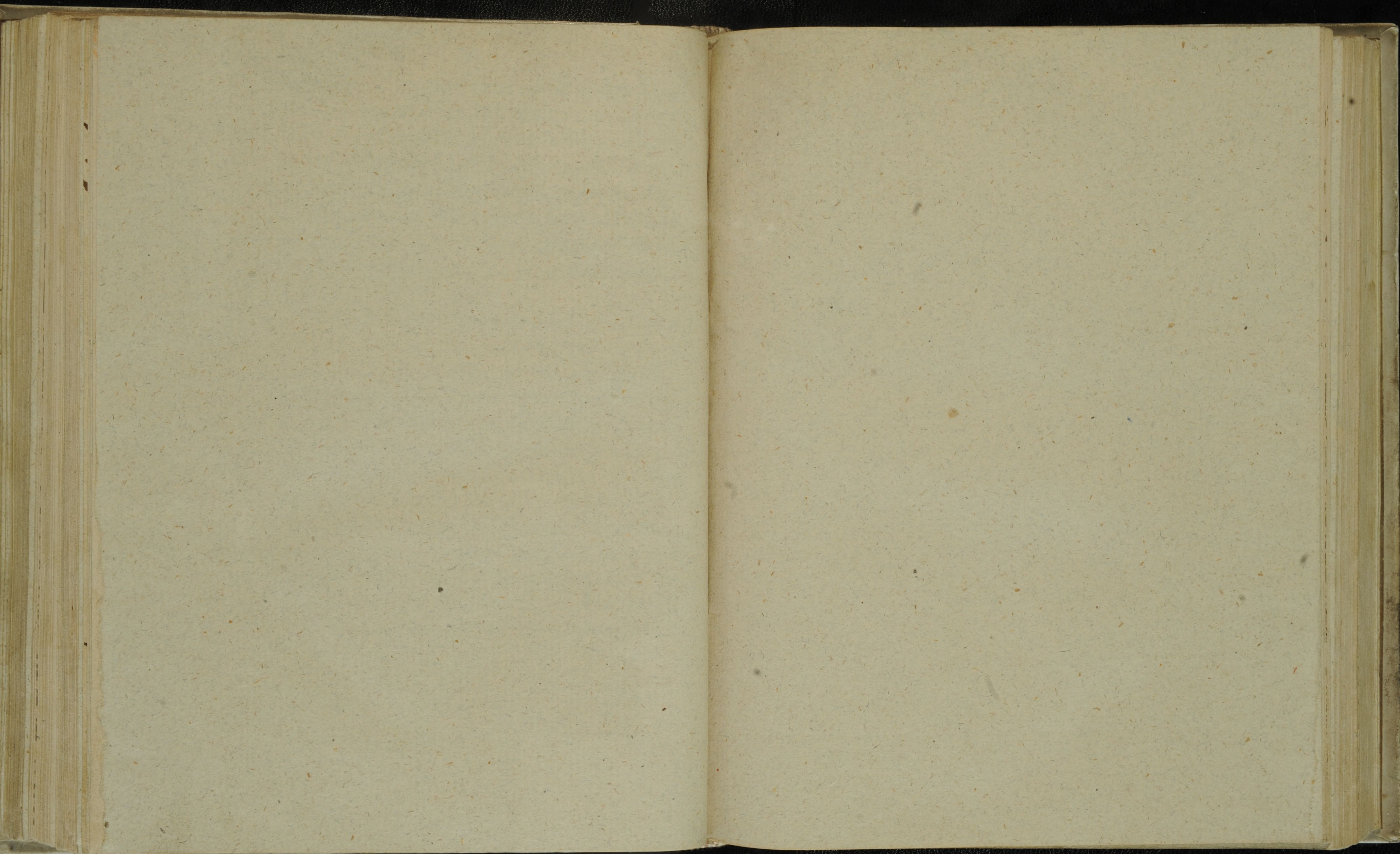
Ion 2.7.

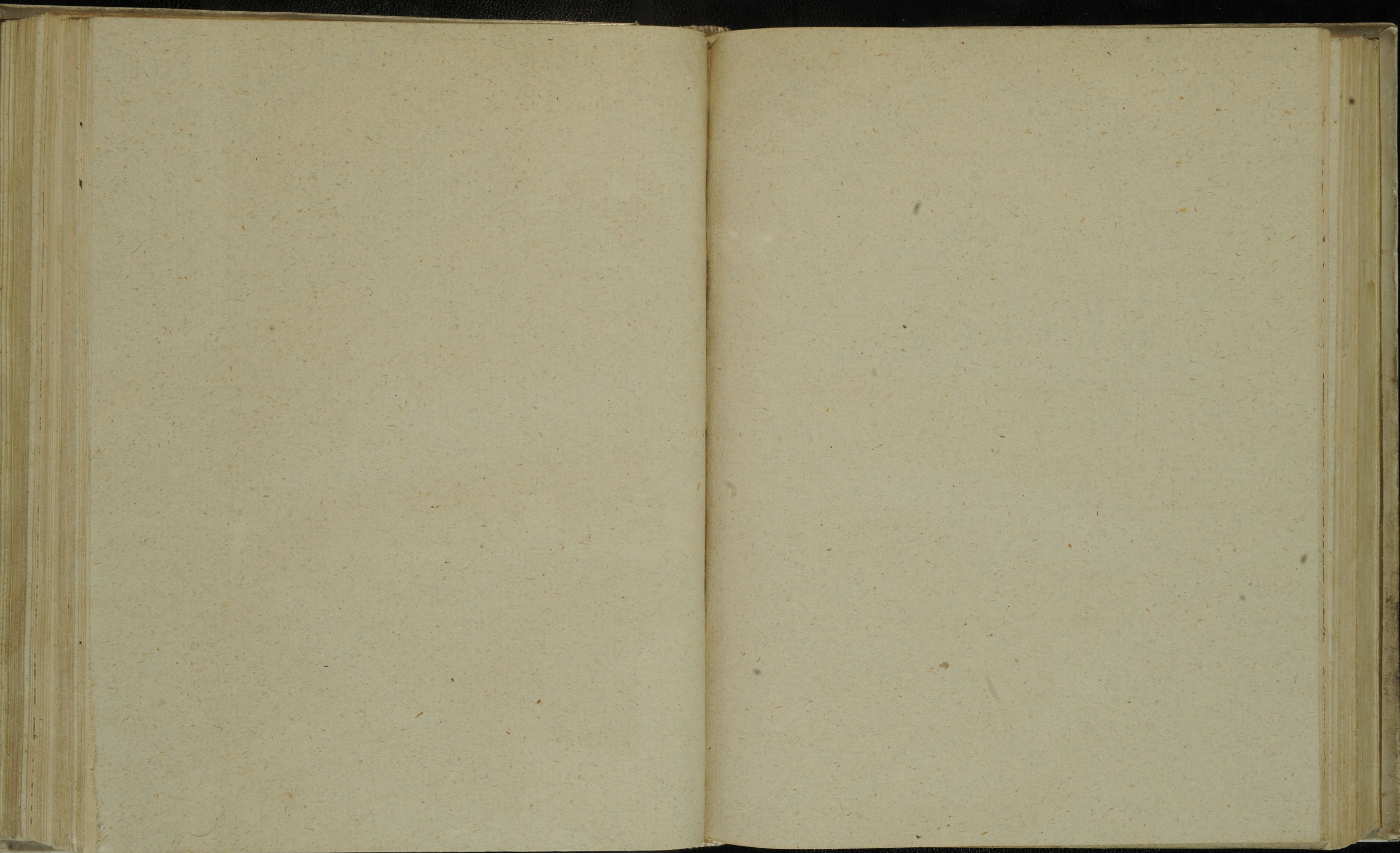
Masodichasna, hogy az ő fel menesene
altala sent lelket nyerien az ő atyától. Mert
meg meg nem diczöitetet vala a Christus
addeg nem vala a sent lelec ast mondgya
Ianos Euangelista, az az, nyilván valo aian-
deki nem ostattac vala, miuel hogy a Chri-
stus menybe fel menesere tartotta az Istent
az ő igireti ferent sent lelkenec ki önteset.
Erről mondgya vala Christus Vruc az ő

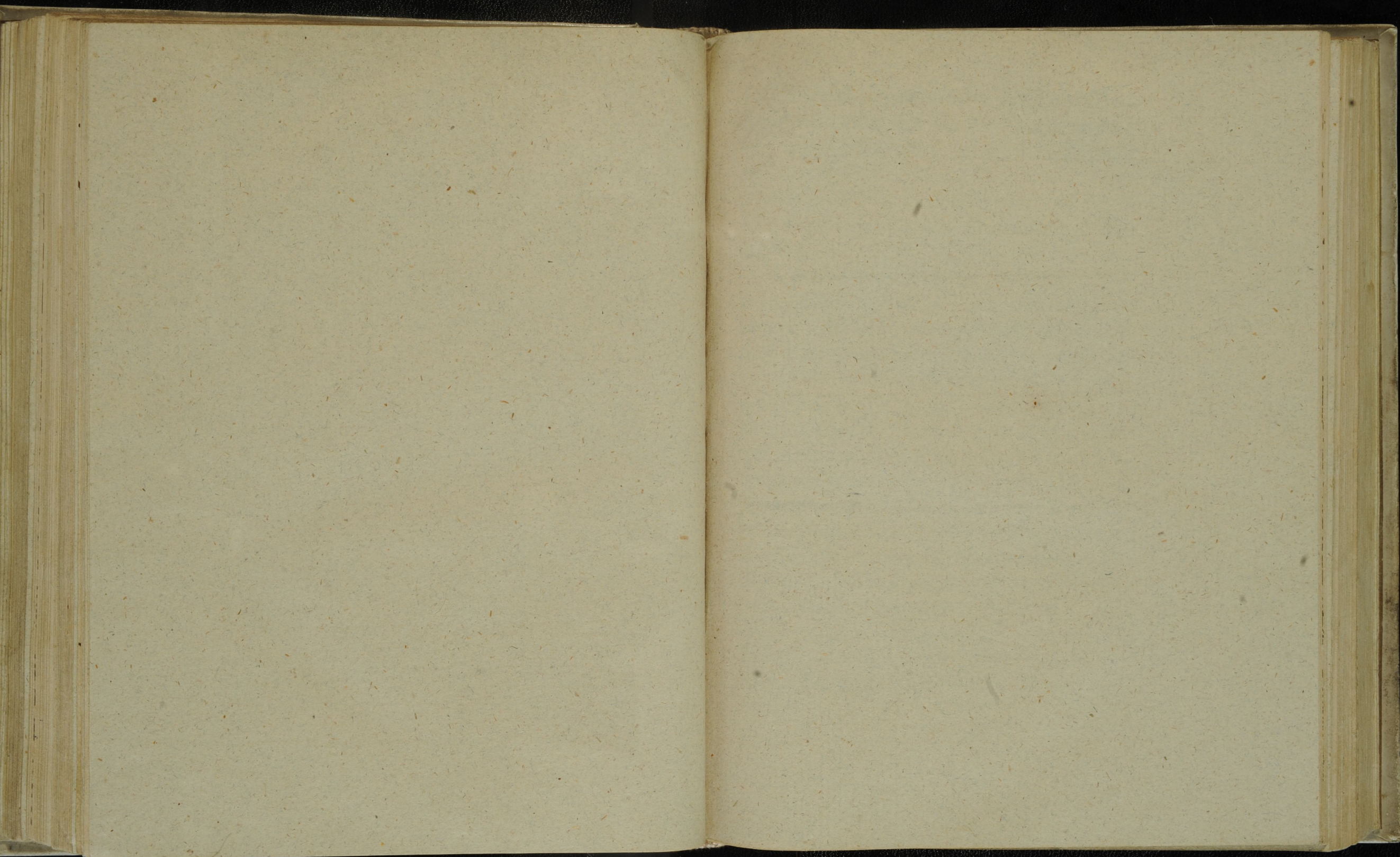
Ioel 8.
Ag. 27

Ionanis 16.

tanituanyinac. Hasnál tünktec ha en el
megyec. Mert ha el nem megyec ama vi-
gastalo nem iöeltü hozzátoc. Ha kedig
el megyec, el küldöm ast tü hozzátoc. Mert
ast mond-

Ioseph eleitől fogva minden életébe a Christusnac abrazattyát viselte? Nemde azért e birodalom dolgabais, mellyre kétség nélkül néz a David lelekbe mikor e dicziretet monda? De lassuc meg immar inikeppen ültette az atya Isten a Christust az ő fiat iobiára.

A másodikról. Iollehet valamennyessér sol Christus Vruno az ő neki adatot hatalom es itelet felől, annyessér est az Istennec iobiat magyarázza mellyre őtet ültette az Isten de mind azon által ennec be tellyesedese lőt az ő fel tamadassa es menybe fel me nese vtan. Mellyről noha a sent Palnac dragalatos mondasi vadrac, de en mostan czac egyet hozoc ele melly irua vagy on a Philippi varasbeliek nec küldöt leuelenec masodic resebe, ez igheckel. Ennek okacrt az Istenis őtet leg fellyeb valo magassagra cmele, es oly neu et ada ő neki melly minden neu felet vagy on, hogy a Iesusnac neugbe mindē terd meghaiollyon mennyeiekg, földiekg es pokolbeliekg, es minden nyelu uallya hogy vr a Iesus Christus az atya Isténec diczösségén
Ez az

Phil-26

Ez az Apostol monda, a Christusnac fel
magasztaltata felől, mellyet eckedig ez világ
Antichristus orsagába nem értien, hirtzolt
ides toua külömb külömb magyarázattya-
ual, ielesben az előtte való igheket. (Mert ho-
lot két fia volt előttök noha egy személybe,
s mind őc mondották hogy a fia Isten eggye-
sült az emberseggel es lakot az ember Chri-
stusba) ezokaert nemely igheket magyará-
tat a fia Istenre mely a Christus Istélege volt
nemelyleket kedig az ember nec fiara melly-
et neucstec Christus emberseggene.

De keresztien ember könyü es nyiluan
való ertelme vagyon az Apostol monda-
nac czac az ő igeitől el ne táuozzal. Mert a-
lázatoságra inti az hiueket a Christus pelda-
iáual, ki midőn Isteni abrazatba volna az ő
nagy hatalmas czodateteliuel, mid az ő által
népreda keppe tartta az ő egyenlő uoltat az I-
stennel, az az, nem ugy éle aual mint a predá-
lóc auagy kicragadomanyul erőssackal fogl-
allyac magoknac a birodalmat mutatuan
hatalmokat, hanem nalla leuen az Isteni erő
es oltalom meg aláza magát, a fogai el vetet
abrazatot

191
47
abraztot vöuen maganac es bűnös emberek
nec abrazattyaba állapaduan, külső tekin-
tettel mint egy köz bűnös ember talaltatuan
meg aláza önne magat, engedelmes leuen a
keresztian való gyalazatos halalig. Es ezért
magastala fel őtet az Isten. Somma. Vdeigt
varta az ő attyától fel magasztaltatásanac, es
az idő előt nem akarta erőuel maganac ven-
ni a birodalmot, mellyet törüen serent mint
fia vót volt ő tölle.

Est a magyarázatot bizonyityac mind a
környul való ighe. Mert először oly fűbeliin-
dulatot kiuan az Apostol mindentől az ala-
zatosságra a minemű volt a Christusba. Az-
utan említ Iesus Christust nem fia Istent.
Harmadsor A Iesus Christust mondgya ho-
gy Isteni abrazatba volt. Mert ennec a fu-
nac adot az attya minden hatalmat földön
es mennyen, es e Christusba volt az Isten z.
cap. 5. vgyan ezen mondatie az lathatatlan
Istennec kepenec es ki nyomtatot bellyege-
nec Col. 1. heb. 1. Negyedtzet, ez üresítette
meg magát az Isteni abrazatból auagy erő-
ből. Mert midőn egy feleletiuellé hulata vol

V na ellen-

na ellensegit a földre a kertbe, az vtan nem
banta őket hanem kézbe ada magat. Őtő d-
sör, Nem talaltatott egyeb fia a Christusnál a
solgai abrazatba es emberi állapotba. Hat-
totör, vgy a ezen volt engedelmes a sörnyu
halalba. Vgezetre ezen magastaltatott fel a
Iesus Christus az atyának diczőségén. Eb. 2.

Itt veget tennge ebbe a magyarazatba ho-
gy miképpen ültetett legyen a Christus az Iste-
nenec iobiara, ha egy nevező ighe előttem
né allana, mellybe a Christusnak fő mellosa-
ga es birodalma ki fejeztetett, mely első sűlet-
az első sűletnec igehgic. Eucl nevezte a Chri-
stust Pal Apostala Colossébelieknek küldöt
leuelenec első részbe két tekintettel, első sör
nevezte minden teremtet állatokra, az vtan
az halottakra, mert mind a kétféle seregnek
Christus oka, az az, ő crette es ő általa terem-
tetetec mindenec, es ő crette es ő általa tamad-
nac fel az halottak is. Lásd meg hogy sent la-
nos is az ő mennyei látásáról itt könyben e-
zen okokert nevezi a Christust első sűlet-
nec az halottak közt, es Istenec teremtetett al-
latinac kezdetnec, miképpen Alphanakis es
Omaga-

Colos. 1.

Ebr. 2.

Apo. 1.

Apo. 3.

Omaganac, kezdetnec es vgegnec, mert a gö-
rög betűknec kezdeti Alpha, vegezetű o me-
ga.

Ha e nevezeteknec okat meg szemerted
iol, ved esedbe mit ír azon Pal Apostala a Si-
doknak küldöt leuelenec kezdetibe. Utolsó
időbe, vgy mond, sőt az Isten az ő fia által,
kit mindenekbe örökösse tör, ki által az ü-
döket is teremtetett. Meg az Apostala mon-
dasbais az első sűletnec melloságára, kikre
az ő testamentumban vala az atyai örök-
ség es birodalom, es az Atyak azoc által sol-
galtatnac vala ki mindent a mit paranczol-
nac auagy ozelekednec vala. Annac okaert
a mi Vru 10. Christus Iesus is ez első sűletnec
neueuel hasonlatosság képpen nevezetec a-
zert a mellosagert mellyre Isten őtett fele-
melte.

Nem írnc ezekről illy bőnséggel hogy
ha nem látnám a magyarazo Doctoroknak
vi saltatásokat. Mert Hieronymus azt mond
gya hogy az Egyetlő egy hunac nevezeti ne-
a Christus Istenegere, az első sűletnec ne-
vezeti az ő emberiségere.

Vü

A mosta-

A mostaniac az masodic neuezetetic vonfác
vgyan a fu Istensegre, es aſt magyarazzac rai
ta hogy minden állatoc elöt fületet Iſten ál-
lattyabol, melly tudo hamis. Azert mi az I-
raſnac egy arant valo folyasat tarczuc meg.

Az harmadikrol. Minec vtanna az atya
mindenhato Iſten iobiara ūltette az ő fiat a
Chriſtuſt, ebből kőuetkeziec hogy é nec általa
íteli meg ez vilagot, mint Pál Apaſtal eſt bi-
zonyittyá vala az Athenasbelieknel, mond-
uan. Az Iſten napot vegezec mellyen meg i-
tillye a tellyes világot igasſaggal a ferſu által
kialtal hogy meg itilye el vegezte volt, az ő fo-
gadasat midéck nec betelleyeſtuen mikor aſt
feltamaſtotta halottaibol. Peter Apoſtolis a

Act. 10.

Cornelius ſazados hazaba, Ez igy leuen, hal-
lyuc meg mint leſé dolgoc az itilletbe a Chri-
ſtus hiueinec kiket ő iuhainac neuez ſent Ia-

Act. 10.

Matt. 25.

nos Euangeliumanac tizedic reſebe. Ō maga
eſt mondgya. Midőn el iő az ember nec fia
az ő diczőſéggebe es mind az ő ſent Angyal
ő velle, ackor ūl az ő diczőſegenec ſekibe
es minden nemzetſegec ő eleibe gyűlnec, es
el válaſtgya őket egiket a maſiktol mikeppen
apaſtor el

tor el válaſtgya az iuhokat a keczke olloctol,
es az iuhokat iob keze felől. Az az, ſinte az-
ont minelly a Chriſtus az ő atyafiaival a
mit ő velle az ő atya mielt, iob keze felől
állattyá őket, az az, azon bodogsaggal reſeſe-
teſi, ſőt a mint Chriſtus Vruc mondgya az
itilletbeis le ūlteti őket hogy velle őſuc itil-
lyenec.

Eſt magyarazza az Apaſtalis mikor az hi
ueknec bodogsagokrol eckeppen ir az E-
phesusbeliek nec. Meg eleuenitet az Iſten a
Chriſtuſsal egyetembe, es ő uelle egyűt fel ta-
maſtot, es velle egyűt a mennyecic közibe
űltetet a Chriſtus Ieſusba. Iſmet maſut-Men-
nyből varinc az Vr Ieſus Chriſtuſt, ki el val-
toſtattyá mas abrazatra a mi ala valo teſtűn-
ket, hogy aſt haſóloua tegye az ő diczőſéges
teſtehöz, az erő ſerent mellyel mindeacket
ő maga ala vethet.

Ezek nec meg gondolafa többet haſnal
űduelſegunkre hogy nem mint azoknak nac
haſontalan ſőt veſedelmes vetekedeſec, kie
az Iſten nec iobiából ſemmi helyt csinálnac
es a mint őc ſolnac az ő allattyát el terieſtic

V iii mind

Nota:
az Chriſtus
ő ſől
allami ſi
napin meg

Matt. 20.

Phil. 3.

mind mennyen, földön, tengeren es poklon
es ebből az vta ást magyarázzac hogy a Chr
stus vgy ültette az Isten iobiára, hogy az ő
testtis eloflatta, hogy sohul egy helyen ne
legyen hanem be lepie anagy be foglallyac
tellyes vilagot, hogy eckeppen minden of
czába lehessen az a test, midőn rea mongyac
mint egy bú bait az Hoc est corpus meum i
ghet. De az nem egyeb a Christus tistinec
es diczőségnee meg czufolasanal, kiket
meg czufol visont a Christus az ő diczölse
ges el iouesekort.

ONNAT LESZEN
EL IÓVENDÓ ITIL-
ni eleueneket es holtakat.)

V Tolso tist a mi vrunc Iesus Christusnac
mellyre az ő atya rendelte volt őtet, az itile
tre valo el iouese. Mert Pal Apostalnac mon
dasa ferent, kel ő neki vralkodni meglen
minden ellensegit az Isten ő labai alá veti,
Az vtolso ellenleg az halat eltöröltetie. mert
mindeneket ő neki labai alá vetet. Midőn

197 80
kedig mindenec ő alá vettetnee, akkor a fuís
ann ac alá vetteticki ő alá vetet mindeneket
hoga az Isten legyen minden mindenekbe.
Mely mondasaba ást ielenti az Apostal, ho
gy a Christusnac birodalma tart itilet napiá
igtudni illic az a melly birodalomneki ada
tot az ő ellensegia. Az vtan nem sükseg ő ne
ki effele birodalma mert meggyőzte mindő
ellensegit, hanem magat az ő hiuciuel egye
tembe attya birodalma alá veti, az az, meg re
signállya anagy visza adgya attyanac a vött
birodalmat, be mutatuan magát neki az ő
győzedelmes seregguel, hogy az vtan czac ő
maga az Isten minden birodalmat egyedül
tarczon, minec vtánna meg sünic az esköz
által valo birodalma.

Ighen sükseges volt kedig kezdettől fogua
maltis es mind itelet napiag az emberi nem
zet közt az Istenec iteletinec hirdetése, mi
kappé est ielenti Taddeus Iudas Apostal az ő
leuelgebe mikor emlekezie az Enoch Patriar
chának az őzón viz elöt valo embereknek
pred kallásáról es imest mondgya. Meg ez e
löt iouendót mondor ezekne az Enochki
betedic volt Adamtól, est monduan.

30. fejelet és magyarázat az emberiségnek és az Istennek közötti viszonyokról

Act. 17

Rom, 12.

2. Pet. 30.

Matt. 24.

Ime eliõ az Vr az õ fent ezerciucl hogy iti-
letet tegyen mindenec ellen, es mind azokat
meg fedgye azoc közöt a kic Istentelenek min-
den Istentelen czelekedeteckrõl es minden
kemény befedeckrõl mellyeket foltac õ elle-
ne ez Istentelen bűnetõsõc. Eft az itelet ueti
vala az Apostal az Athenasbeliec cleikbéis,
mellyert õtet czufollyac uala, miképpé min-
denkor voltac affele Istentelenec kic eft nem
hittec. Ezent forgatty a Romaiaknac irt le-
uelebeis azoc ellen kic az Istennec túrget es
engedelmezt veszedelmekre fordittyac uala,
gonosul eluagn velle.

Peter Ápástalis bõufegesen ir az vtolso ite-
letrõl, es rettenetes dolog a minemû iõuen-
dõt mond az vtolso üdõbeli emberekrõl est
mondvan. Est tudgyatoc elõbbõr, hogy az v-
tolso napokba iõnec meg czufoloc kic az õ
gonoskëuanlagoc berent iárnac es est mon-
gyac. Hol vagyon az õ el iõuefenecc igiretit
Mert mitõl fogua az Attyainc el eluttac, az
az, meg holtac, az oltától fogua mind a terem-
tëfnecc ideigtõl ez ideig ekeppen maradtac
meg mindenec. Christus Vruc czentien-
ti ez

ti ez igheckel. Mikeppen a Noenac napia
voltac, azonkeppen leßen az ember nec fianac
el iöueleis. Mert miképpen az özön viz elöt
voltac az ember ec etel italba es hazafulasba
foglatatosoc mind az napiglan meg Noe a
barkaba bę mene es ember ec csekbe nem
vöuec mind addęgis meg el iöue az özön viz
es mind feienken el buri totta volna öket,
azonkeppen leßen az ember nec fianac el iö-
ueleis.

Pal Apasztal ezent írja az embereknek na-
gy testi batorságokról az vtolso napokban,
mondván. Iol tudgyatoc est hogy az Vrnac
ama napia vgy iö el mint az orziel . Mert
mikor aßt mödgyac, Békesség es minden ba-
torlag az az, ninczen semmi felelműnc, acko-
ron hirtelen rcáioc iö a veszedeleni mint a fű
légnek faidalma a gyermek fűlö asponyállat-
nac es meg nem menekedhetne. Mely mon-
ddások azert hozoc elö hogy meg retten-
nyük az Isténec itéletitöl, es vigyazua uariuc
ami Vrnak Christus Iesust az itéletre, ne vgy
mint rebeses es uerekedö solga az ö vrnac
taul legbe, auagy mint az ött estelen fűzec
X kikne

Ther.

Matt. 24°

Wm
Rogers

S: Deus est animus nobis
Carmina dictum

Ordnung

kiknec olaioc el fogyot vala es mikor a vö-
legeny effel kort el iöt volna, nem lön olai-
ok mellyel lampasokat meg geriesthetnec
es vö mehetnec eleibe a Vö legeninec hané
kún maradánac es ki rekestetnec a lakoda-
lombol, es az vtan mikor el iöttec volna es
az aiton zörgetnec ast felele nekic az Vö
legeny hogy bizony nem esmeri öket.

Act. 1.

Apoc. 1.

Matt. 24.

De lasuc immar mi modon iö el a Chris-
tus Iesus ah itiletre es mimodon iteli meg ez
vilagot? A két Angyaloc kic Christusnac fel-
menesc vtan meg allapanac az Apostaloc
mellet ast mondachogy azonkeppen iö el a
mint latác hogy menybe ment. De oda ment
láthato keppen es az felyhöbe, Azert e két
modot megtartya eliöesebe. Töb modgy-
átis adgya elönkbe Christus Vrunceft mon-
duan Ackoron megtetzic az emberneccia-
nac iele, es sirnac mind ez földnec czaladi es
meg lattyáaciöni az embernecc fiat az egh-
nec felyhöibe nagy erőnel es diczölseggel.
Es el küldi az ö angyalit nagy trombita zen-
gessel, es egybe gyürit az ö valasztottit a negy
széltol fogua, az eggnec szélessegtöl fogua mind
az ö hataraiglan.

Peter

Peter Apostal ilyen dolgokatis ielent ho-
gy lesnec, monduan. Eliö az Vrnac napia
mint az or ciel, melly napon az eghec el 2. Pct. 3.
mulnac mint az fergetegec, es ez vilagnac el-
tető állati foruā meg oluadnac, es a föld a rai-
ta való epitesekkel egyetembe meg eggnec. Is-
met vtanna veti ez intő befedeket monduan
Annac okaert holot mind ezec el oluagya-
nac, minemüknec kell lennetec tünkteca
sent életkebe es Isteni felelmetekbe, uaruan
az Istennec napiánaac el iöngset, mellynec
altala az eghec felgyuladuan meg el folnak,
es az élető allatoc foruan el oluadnac. De uy
egheket es vyi földet varunc az ő ighireti fe-
rent mellyekben az igazság lakic.

Ezekről süntelen elmelkedgyünc Keres-
tyenec, hogy el alua ne talaltassunc ő tölle.

A CREDONAC HAR
MADIC RESZE. HI.

sem a fe. elket.

A sent

A Szent Lelket nem vgy hogy tagadnuk
 mi kickarhóftattyuc az Antichristus tudo-
 manyat, de inkább ást vallyuc felőlle hogy va-
 lamit az Isten eleitől fogva czelekedet, czele-
 kes és czelekedendő, mind ást az ő fent lel-
 kenec általa mielte és mieli. Mert terem-
 tésről ást írja Moises hogy az Vrnac lelke a
 vizet felet ingadoz, volt. Melyről David Ki-
 ralyis vallást tessen monduan. Vrnac igei-
 quel teremtetec az eghec és minden ő ekesegec
 az ő saianac lelkevel. A Sido nepnec vezere-
 lefe felől is a pústaba azon Moises ást írja,
 hogy a melly bőséges lelket ő bele adott volt
 az Isten az ő nepnec igazgatására, ást az vta-
 el ostromta az hetuen valogatot Hadnagyok-
 kra, kikkel ő fűe birta az vtan Moises ást a ne-
 pēt, és ezeckis prophetalzac és a prophetalás-
 tol meg nem bűntec. Ezent bizonittya kedig
 Ilaia ezigheckel. Hol vagyon az a ki ki hō-
 ta őket az ő nyaianac pastorinac? Hol vagy ő
 az a ki ő közikbe vetette az ő fent lelket? vta-
 na veti ezigheket mōduan. Vrnac lelke volt
 az ő vezere.

Ezenke-

197 83
 Ezenkeppen oluassuc hogy az Isten az ő
 nepet feiedel mit és prophetait mind az ő fēt
 lelkevel birta és igazgatta. Balaam prophetá-
 ra vrnac lelke rohant mikor az ő nepet meg
 adott a vtaba a Moabiták nac Kirallyánac a-
 karattya ellen. Samsomon Vrnac lelke volt a
 Dānac satori auagy tabori kōzt. de meg cze-
 őt az Isten hadnagyot bölcsessegnec lelkevel
 tellyestec meg, mikor Moises kezeit reavete-
 te volna. Eshket hadnagy példai volt Chri-
 stus Vrnac nac. Samuel propheta ást írja Saul
 Kiralyrol hogy mikor őtet Kiralyfagra meg-
 kente volna, reafőkölt az vrnac lelke és
 prophetalt az Istennec prophetainal ő fűe. A-
 zont írja David Kirallyrol, sőt ást mondgya
 hogy Saulrol az a lelec eltauzuan fállot.
 Davidra amást kedig gonos lelec haborgat-
 ta. Eliseus propheta azon keritlyest az ő v-
 rat hogy mikor elragattatc előlle, az ő lelke
 nec ket refe fallyon re, és a mint kere ackg-
 pen meghis adatec neki.

Nem czac az ő testamentumbeli nepet i-
 gazgatta az Isten az ő fent lelke által. hanem
 meg akkor igherte volt Prophetainac általa,
 Xiii hogy

Mat. 39.

hogy a Mefsiasnac ideiebeis ki ontya az ő
lelket es öröcke annélkül az ő egyházat né
hadgya. Erről Ifaias által így iőuendölteret.
Ez, vgy mond, az en kötesem ő vellec. Az en
lelkem mely te benned vagy, es az en ighe
im mellyeket a te fadba helyheftetem, nem
távoznac el a te fadtól, es a te magodnac faja
tól, mostantól fogva mind öröcke. Iőel által
megekeppen. Es leſen ezek nec vtanna. Ki
ontom az en lelkemet minden hutra. es a tū
fai toc es leanyitoc prophetálnac. Zacharias
által is eſt mondgya. Ki ontom Daidnac ha
zára es Hierufalem nec lakozaira a kegelem
nec es könyörges nec lelket.

Kol. 2.

Zach. 22.

Azon ſent lelket tigherte az Iſten az ő fánac
a Mefsiasnac hog a nál meg ſallya es be tölti
őtet, mikeppen oda fel a Chriſtus neunec ma
gyarazatyaba megh mutattam az ſent iraf
ból. Es mind az eghéz Vy Testamentum eſt
bizonittia, es ez a mi vrunc Ieſusnac minden
titkia: az ő ſelleges voltarol, kinec tellyes vol
tabol miniaian meritunc. Mert e Ieſus Chriſ
tus nem mertec ſerent vőtt ſent lelket, mint
Keréſtelő Ianoſ mongya vala ſelőlle, hanem
az atya

Lou. 30.

az atya ſereti a ſut es mindeneket ő neki ke
zebe adatot. Es vgy ezen dolgot bizonittya
az Iſten, mikor galamb képbe menyből rea
ſallita az ő ſent lelket, es egyetembe vallast
tőn ſelőlle hogy ez volaa az ő ſerelmes fia a
kibe neki minden kedue volna.

Mat. 3.
Mar. 1.
Luc. 3.

E Chriſtus Ieſus oca a ſent lelek nec aian
dekanac az vy Testamentumba, ki az atya
tól girth lelket az Apoſtolokra menyből ki
onta, es az Apoſtoloknac általa minden hi
uekre nagy bőűſeggel oſtogata, melyről tanu
bizonſagot teſen az Apoſtoloknac czeleke
detekről iri könyu melybe ved eſedbe a ſo
lalnac mogyat, hogy mind egyet teſen ez az
ket mondas, Venni ſent lelket, es Venni a ſ.
lelek nec aian dekat. Melynec egyarant valo
iegyzeſe noha ſoc helyekből ki teczie abba a
könybe. de ki uálkeppen tizedic es tizenegye
dic reſebol, Mert tiſedic reſebe imigyen ſol
a ſent Lukacz Peter Apaſtálnac predicaſa
nac ereieről a Cornelius ſazados hazanal.
Midőn megh ſolna Peter le ſalla a ſenth
lelek mind azokra az kie halgattyac vala
az iget, es el almelkodanac raita az oc a hiuec
kie

Act. 1. 26.

Act. 2. 4. 7.

Act. 10.

Ac. 11.

kic a környemetelkedesbol valanac es Peter
rel oda iöttec vala, hogy a poganokrais ki on
tatot volna a sent lelek nec aiandeka. Tizen
egyedie rebebe kedig mikor elg hozza peter
nec az Apostolocka es a töb atyafiackal va-
lo befelelet, imigyen iria hogy folt, Peter
Midön el kezdettem volna az en befelele-
met reiaioc fälla a sent lelec, mikeppen az-
előt mi reankis fállot vala, Es az vta mind-
gyarast ebt mondgya. Annac okaert ha az Is-
ten egyenlő aiandekor adot ő nekic mkep-
pen minekünkis etc.

102. 14.

Ez aiandekrol fol Christus Vruc ielent-
uen hogy ő általa farmazic az ő tagaira at-
tyatol mikor eckeppen fol. En kerem az en
attyamat, es mas vigasztalor ad tüncktec ho-
gy velletec maradgyon öröcke. Ismer. Az a
vigasztalo melly a sent Lelec, mely lelkit az
attya küld ennebe, a tanit meg mideng
kre tüncktec, es ebecbe iurattia mid azokat
mellyeket en fol a tüncktec. Ismer. mikor ő el
iő ama bizonsagnac lelke tüncktec minden bi-
zonsagnac esmeretire vifen, mert nem fol ő
magától, hanem valamellyeket hall, azokrol
fol, es

102. 16.

fol es a mellyec iöuendöc azokat hirdeti
ncktec. Az engemet diczöit mert az ennyim-
ból vesi es hirdeti tüncktec, Valami az en at-
tyamg mind enym az, ennekokaert monda
hogy az enymből vesi es hirdeti tüncktec. E
mondalokat Kereszten ha betüferent valo
ertelemmel vesed vgy annyera meg chalatol
hogy a Macedonius eretneckel egyetembe
Macedonius eretneckege a sent Lelket az at-
tyanac es funac folgaloianac kel mondanod
es bizonyual valakic femelynec vallyac len-
ni a sent lelket es az Eretneckseget el nem ke-
rülhetic akar mint fedezzegetes hálollyacvallá-
sokat. De hallyuc önne magatol Christus
Vrunktól mikeppen magyarazza meg mind
ezeket a befedeket mellyeket halálá elöt fo-
la tanituanynac.

Vegeseitin befedenece imest mōdgya Chri-
stus. Ezeket pēlda befed által foltam tünck-
tec. El iő az üdō mikoron nem pēlda befed
által foloc immar tüncktec, hanem nyiluan
hirdetem az en attyamat tüncktec. Es akkor
az en neuembe kertec. Es né mondom hog
Y enkerem

102. 16.

200. 201 202
én kerem az atyát is grettetec. Mert őmma-
ga feret tuteket etc. Ez igeckbe est ielenti Chri-
stus Vranc, hogy valamit ő neki szollot az ő el-
menele felől es el iőnele felől, a fent lelek nec
el boczetafarol es annac bennec valo vetke
deseről, smind effele lelki dolgokrol, azokat
ő hasonlatos igeckel attaleiekbe, de mikor
az ő atyától ighert fent lelket ki ontya reij-
oc akkor mindenec nyiluan lesnec előtte,
mert annac belol valo ereie es czelekederi va-
gyon, mellyet ez világ nem esmer es nem ve-
geti be, de az hiuec esmeric es czoc be vehetie
mert bennec lakie.

Ion. 14.

Ved immar elődbe mind az eges Vyi tes-
tamentomot, es mikeppen czelekedet az Isté
a Christus Iesus által, az ő belső ereie es indi-
rasi ferent az Apostalokba es egyeb fent fer-
fiakba es affonyiallatokba lald meg es szol-
gald meg Mert midőn fent Lucasz gyakran
arrol emlékezie hogy fent lelekkel be tölte
mind ferfiac smind affoniatatoc es annac ál-
tala szolat, es az vagy meg vonta őket az ő u-
gyek-

Lue. 1. 1.

Act. 4. 6. 7. 9
II. 13.

221
203 89
Istent költene, maga annac esmeretiről és
vallásáról Christus Vruc nem emlékező a
Keresztsegne paranczolatya felet, sem az A-
pastaloc nem tanított a nepeket rea mikoe
őket mosogattac a Kereszt vizne feredienel.

Summa. Eckedig mind ennye tanubizó- *Summa*
Istokba három dolgot attam Kereszten em-
ber elődbe Eggyed est, hogy az Isten ez világ
nac teremtésbe es az vtan valo időkb min-
den dolgaiba fent lelke által czelekedet, mi-
nel hogy lelec ő es lelkek nec attya, az az, kut
feie. Másodikat imest, hogy a Mésziasra a
Christusra volt tekintet az Istenec minden
dolgaiba mellyeket czelekedet az ő lelke ál-
tal, es az ő lelket, az az, minden ereiet, bölcze-
sége es mindenféle aiandekat ő rea hallitot-
ta. Harmadikatest, hogy a Christusrol fal- *3*
lot az uyi testamentombeli nepe a fent lelec,
iollehet az ő testamentombeli fentekis ezen
Christus lelket vőtte es az ő lelke által fol- *Pet*
tat a Prophetak is, mint a s. Peter mondgya,
mert ő rea neztec minden prophecia es ő
volt feie a tellyes annya fentegyhaznac, az az
Istenec valasztatnac. De mind az ő által va-
Z. lami az.

Ioan. 1.

lami az ő testamentumba lőt es valami mon-
datot, az Vyi testamentumba valo dolgokat
peldaftac, mellynec kiualkeppen a Christus
volt eskőze, auagy közbeiaroia, mint regghen
Moises a törvénynecc

Hajna e-
zeknecc

Ezeket a sent Irasba esünkbe kelvénűnc
imez egy nehany okokert. Először hogy vala-
mit olu sunc az vrnac könyvebe hogy a sent
lelec solt auagy czelekedet, mind aſt gczűc
az Iſtennec es a Christusaac ercieről es embe-
rekbe valo czelekedésekről, mely lelec ſerét
belső indulatnac általa ſokot lenni. Masod-
sor, hogy az Iſtenbe ſemmi harmaſt ne gon-
dollyunc es ighen el tauoſtaſsuc a Romai
Antichristuſtol kőltő Haromlag Iſtent mely
ről ſohul a ſent iras nem emlekezik. Harmad-
sor hogy tudgyuc kitől kellyen varnunc es
kőrnűnc a ſent lelket a mi belső igazgatonkat

Hugo An-
ton D.
1240.

tanitonkat es vigafalonkat. Mellyről imil-
lyen ſep mondaſa vagyon egy. Pápas Doctör
nac, kinecc dologba igaz tanubizonſaga, ha
ſinte egyebből a Romai egyhaz mellé ſitör-
tis. Neuc kedige Doctörnac Hugo, ki Cardi-
nal volt

221
209.90
nal volt es a tellyes Bibliat magyaraſta rö-
vid értelmekkel, ki ez előt gelt harom ſaz hu-
ſon nyoltz eſtendőuel.

HUGO DOCTORNAC A

ſent lelekről valo vallás tettele,
a Mile magyarázaton.

Annakutanna a Pap oly imadſagokat mőd
mellyec a ſunaac neuebe vegeſtetnec. Mert
nem io az imadſag mely nem vegeſtetie a
közbeiaronac neuebe. Es eſt meg keliegyze-
ni, hogy minden imadſag vagy az atyához
vagy a ſuhoz leſen, az az, vagy az atyánaac
vagy a ſunaac könyörgűnc, es nem a ſent le-
leknecc. Mert a ſent lelec aiandec, es az aian-
dektol nem kerűnc aiandekot hanem az aian-
deknac adoiaſtol. Keriűc kedig aſt az aiande-
kot az atyatoles a ſuſtol, mert a ſent lelec mīd
a kettőtől ſarmazic. Ezokaert könyörgűnc
ezac az atyánaac es ſunaac vgy mint valami
nec adoianac, es nem a ſent leleknecc ki aian-
dec.

Z ii

Eza

Ez a mondas rontya az egesz Papalagone
tudományat az ő szent háromság Istene kiől.
Mert ha a szent lélec ki rekesztetie az imádlag-
tól, ki rekesztetie egyéb Isteni tiszteletectől is,
mikeppen hogy nem oltaffuc a szent írásba
a benne való hitet, az ő neki való könyör-
gést es hála adást, sem diczireteket. Ne szo-
dald kedig hogy ez a Doctor az igazságot e
dologba ki vallotta, latuan az írásnac folyá-
lat. Mert Isten mondotta velle, mint a Chris-
Luc 4. tian e iöngésekortis az ördögöc kialtuan val-
Mat 1. last tesnec vala felölle hogy ő az Istennec fia
a Messias, noha est bosszulagokból miuclic
vala, es ezokaert meg tiltá őket ez vallástg-
teltől.

De iol tudom minemű szent Írásbeli cikke-
lyeket vetnec mi ellenűnc azoc kic az Ha ő
semglyű es egy állatu Istent otalmazzác, mel-
lyeknec meg seitege nem nehcz ezac hogy em-
ber meg tekincze a környűl allo ighéket, es
az ő seigtől ne tegyen magyarázatok: traitoc,
Es örömeit ide irtam volna azokat a cikkele-
ket meg seitefnele egyetembe, mint hogy ké-
sen valónac. De miuel hogy latám ckönyne-
hossu

221
205
91
hossu voltat, nem akaram ide írnom. hanem
Istentől varoc es kerec más alkolmatolságot
hogy azokat ki adgyam, es vgy ha addég iam
bor tudos ember előmet nem vesfi e dologba
mellyen ennekem nagy örömöm lesfi hogy
ha e munkatol meg ment. Mind azon által e-
gyic cikkelecc meg adást ide íróm.

EGY ELLEN VETESNEC

meg seitege, melly vagyon a szent
Írásnac első leuelébe.

Ighen gyakran vetice ellenűne az három-
ság Istennec otalmazoi aít a mondas melly
vagyon a sz. Iános Apostolnac első leuelenec 1. Ióan. 3.
ötödicsébe, ez ighékel. Harman vadnac
kic menybe tanubizonfágot tesnec, Az attya
az ighé, es a lélec, es e harom egy. Es harman
vadnac kic efföldöntanubizonfágot tesnec, a
lélec, a víz, es a ver, es e harom egy. E mondas
ba holot a háromnac ighéiet talállyac, nagy
örömöc vagyon rayta, es késgyőzedelemnce
rattyac hogy ebből az háromság Istent kimu-
tathattyac. De attyan, fa Keresfyon minet v-
Z iii tanna

tanina megerted ez a mondas honnag iöt es
houa megyen,azonnal meg latod hogy ezec
föuenyen epitette hazokat es meg nem ma-
radhat fokaig,hanem el kell dolni.

Gen. 18.

Ezellen vetesne finte ollian nagy ereie
vagyon mint amaz három Angyalnac ma-
gyarázattyánac, mellyen nagy vakmerő ba-
torfaggal a mostani egy néhány tanitoc har-
sag Istent magyarásnac, de kinálkeppen Me-
lius Peter. Ó azért nyilván iria es tanítja ho-
gy nem Angyaloc voltac hanem a fent Har-
sag Isten ielent volt meg Abrahamnac, maga
külömbet irt Moises, es Pal Apostal, kie nyil-
uan Angyaloknac mondgyac hogy voltac.
Touabba ha háromsag Istent kel azokon er-
teni, hogy maradhat meg az ő magyarázatoc,
holot ő az három semelyt egy állatnac mód-
gyac lenni, az Angyaloc kedig külön külön
voltac magoknac es nem egy allatba? Es ha
az egyic a ketteit elküldötte a Sodoma Go-
morrha el süllyestégre, hogy hogy marad-
hat itt is meg az háromsagnac egyenlősége?
Hogy nem vékezett volna az Abrahamis ha-
nem imadta mind az harmat hanem ezac az
egyiket?

Gen. 19.
Heb. 13

221
200 92
eggyiket? Ekeppen látod keresztien meny-
teulyghes legyen ezac ez egy dologbais.

De a fent sanos leuclebe valo mondalra fe-
lelec rövideden, Először, tudgyad hogy nem
az Apostal ighéi azoc mellyec három tanut
mutatnac menybe, mikeppen est bizonyít-
tyac mostani időbe nyomratot Bibliac a Si-
do es Görög nyelvöl igazan forditattac, mel-
lyekből vagy ki hattac azokat az ighet vag-
megiegyzetté hogy nem vgy talaltac az ide-
gen nyelvbe. Ezent bizonyittyac a magyara-
zo Doctorok is kiket Isten az vtolsó időben
fel támasztot es meg vilagosított fent lelke által
kie közzül fő es első az Erasmus Roteroda-
mus, ki ást iria az Vyi testamentumon valo
iegyzést hogy azoc az ighet nem találtanac
a reghi Doctoroknac könyvekbe, tudni illic,
Cyrilluscba, Agostoncba es Bedacba, maga
az Ariusoc ellen semmit nyíluabban valo irast
ennel nem vehettec volna. Azonkeppen el-
samilal soc reghi Göröges Deac nyelvén valo
Bibliakat, melyekben né talalta, Azertis költec
azoc az igge Hieronim9 barátideigbe, ki ellő
emlekezie azokrol. de ha en az rövidseget né
néfne ez irasba, egynehany helyé meg mutat-
am ez a doctor menyé helyé meg változtata

a Bibliat aungy hozzáis miképpen elegyítet-
ghet mellyec nem oda való voltac. Ma-
tódzor, Az Euangelium egy tanubizonlagol-
táséleketet, tudni ilic az Atyáról ki az ő fia-
rol a Mesiasról két keppétön tanubizonlagol a
Iordánize felet. Mert főt ada ki először meny-
ből mely azt monda. Ez az én szerelmes fiam
kibe én meg nyugattam. Az vtan fent lelkét
állita feigre galamb kepbe, hogy külföldi iellel
meg mutatna Kereselő Ianoznak ki volna a
Mesias, hogy ő általa nyiluebben ki jelentet-
né az ő fülaga.

Harmadtzor, hogy hogy illic czac az há ő-
hoz menybe a tanubizonlag, ha az Angyaloc
is mind tanui voltac efföldön a Christusnac
mikor menyből alá iöttec es mind fogantata-
lat, smind fületélt hirdettec, az vtan folgaltac
néki a pusztába, vigasztaltac es erősítettec a
kertbe mikor vörrel veritkezne, feltamadá-
lat bizonyítottac soc keppen, es menybe fel-
menesnecc ideien az ő vtollo el iöuet iöu-
döllöttec.

Negyedtzer, A menybe való bizonsag tetel
sem mire ninkellet es ninkel mostis. Mert né-
az Angya-

207
93
az Angyaloknak boczattatott volt a Mesias,
néki sem igherttet, hanem az emberek nec.
Teuabba iolis tuttat ok ezeket a dolgokat
mellyec czelekettettec a Christusfal. Tchat
mi fukseg volt a menybe való tanubizonlag-
tetel melyről azoc az ighet folnac?

Ötödizor. Szol a fent Ianos a töb ighetbe
a Iesusi ol kinec Mesias voltac, az az, lelki Ki-
ra lyfagat es fülagar bizonyítja, es erre har ő-
féle tanubizonlagot hoz elő, a uizer, a vert es
a lelket. Mert Christus Vruc oldalából viz
es ver folya ki akere fán, a lelec kedig galab-
kepbe az előt feigre állot vala kereselkede-
sebe. Vgyan mostis ez a harom tésen ő felölle
tanubizonlagot, tudni ilic, a kereselgnecc vi-
ze, az ő veg uaczorála mellybe peldastatic az
egyfer löt al dozat, es a fent lelek nec belső cze-
lek edeti ami fűnünkbe.

Harodizor. Nem haromsag Istent neuez
az Apostal ha finte ő mondas volnais, ostan
külön sem neuezi őket atya Istennec, fül Isté-
nec es fent lelec Istennec, hanem czac a mint
az ő irásnac rendi vagyon vgy fol az Istent
atyának neuezi, a fül mely a Christus ighet-
Aa nec, a

mecc, a szent lelket lelkemec. Hogy nem mara-
dűt tehát mies ez együgyű nevezetec mellett
es mire toldgyuc őket a minen gödöl ikal?

Végezetre, Mikeppen a földön való har-
tanuc egyec, azonkeppen a mennybe való ha-
rom tanuknac egynek kell lenniec, mert est
mutattya az ighéknek értelme. De a földön
való tanuc a viz, vör, es lelec egdyec tanubiz-
sággal, Azert az a három mennyei tanuk is eg-
gyec nem állatokba, hanem tanubizóságoval.

Eckeppen Keresztyen tegy ez egyből jüle-
tet a többi felőlis, mely ighen igazan vetic el-
lenűnc a Christus Iesus tudományának ellen-
seghi a több szent Irasbeli cicelekertis, mellyek-
ről örömet ittrünc, de ez könyveczkemec
mi volta semmikeppen nem engedi. Azert ve-
ghere sietec a Credonac magyarázattyának.

A KÖZÖNSEGHES KERESZ- tyeni szent gyölekezetec.)

E cikkelbe vallyuc hogy Istennec itt efföl-
dön nagyon oly serege es gyölekezeti, mel-
lyet egybe gyütöt az hitnec egyességbe szent
lelkemec

208
94
lelkemec általa, es ki választotta a tellyes em-
beri nemzetből, hogy ennec általa igazan tisz-
teletsege, meg esmeretuen tölle ki legyen es
mi akarattya legyen, az vitan kedig hogy est
rebeltese az öröcke való bodogsággal, melly
et neki szerzet minden üdöknek előtte az ő
szent fiaba a Christus Iesusba Ennekokaert e-
gyölekezetnec választalába fő a Christus, kire
az atya mindenható Istennec minden tekin-
tetü volt örök üdöknek előtte. Melyről Pal
Apastal ilyen hála adásokat es diczireteket
teszen monduan.

Aldot az Isten es a mi Vrunec Christus Ie-
susnac atya, ki minket meg áldot minden lel- Eph.
ki áldással mennyekbe a Christusnac. Mikep-
pen el választot minket őbenne minen előtte
ez világnac fundamentumi vettetnec, hog-
szentec es meg fedhetetlenec legyűnc ő előtte
a szeretnec általa, ki minket eleitől fogva va-
lasztot hogy fiacka fogadna a Iesus Christus
által, hogy diczirtesset az ő kegyelmegnec di-
czőséghe mellyel minket szerelmessé ke-
rített az ő szerelmese által. Immet má- Colos.
sút. Hálat aduan az Attyának ki min-
Aa ii ketal-

minket alkalmatásocckatött a fentek nec öröksegenec refölőgre a vilagságba, es ki ragadot a fűtetsegnec hatalmából es vitt az ferehmes fiánac orfagaba.

Matt. 23. Ezent ielēti es bizonyitya Christus Vunkis mikor ez ighēket mondgya. Mindennec ennekem adattac, es senki fűtetnem esmeri hanē czac az atya, az atyatis senki nem esmeri hanem czac a fiu, es a kinec a fiu meg akaria ielenteni. Ismet mas helyen. Az en atyam ki ennekem ata az iuhokat nagyob mindeneknél es senki azokat az en atyam kezéből ki nem ragadhatya. Ismet, Meg ielentertem a te nevedet az emberek nekiket ennekem attal ez világban. Tied valánac es őket ennekem attad es megtartottac a te befedidet. Most elmettem meg hogy valamellyeket ennekem attál tetőlled vadnac. Mely mondasoc mind az egy célra mutatnac, tudni illic a Christus Iesusra, hogy az atya Isten kie volt a tellyes világ az ő teremtele fereh, ennec atta az emberi nemzetből ualogatot örökös fiait.

Matt. 23. Enneca gyűlekezernec vagy on illyen ighereti Christustol hogy ha ketten egy értelmebe

209
95
lembbe auagy akaratba lēsnec effölden, valamit kernec az ő atyatól ki menybe vagy on meg adatic nekic. Mert valahul ketten auag hárman egybe gyűlnec az ő nevébe, köztőc vagy on. Vgyan ezent neuezī Pal Apastal az elő Istennechazanac es gyűlekezetinec, es az 1. Tim. 3. igazsagnac őflopánac es erősegegnec. De az draga igireteket az Antichristus maganac foglalta soc fáz estendőktről fogua, mellyeckel erősitete az ő baluany imadasit egyéb emberrī ferezeleckel egyetembe. Megvettetnec kedig Christusnacime mondasaua. Az en iu- Ioan. 10. haim az en befedimet halgattyac, es esmerem őket, köuetnec engemet. De ezec nem halgattyac a Christus befedet sem köuetic őket hanem az Conciliumoc vegezētes az Attyacnac irasokat, annak okaert nem mēltan diczekednec az Isten egyhazanac neuezetibe es annac lōtt ighererekbe.

Estis cēdbe vedē fent gyűlekeze ről auagy hiueknec feregeről, hogy meg ez vilagon vagy on, addeg elegyűlue vagy on a gonosoc- kal es kepmutato akar fīnnel való kerēfye- meckel, kic hallýac vgyan az Istennec fenti- ghēget

ghéiet és a fentieleckel rőfelfőlnec, de mind
azon által nem hiőnec igazan a Christus Iesuf
ba és az ő atyába, sem mutatryác me hűőket
iambor keresztyeni eleteckel. Annakokaert
ezac ideiglen való ezeknec hitec és nem gyű
mőlczőznec az Vrnac egyházába mint az io
fác. Ezeckről monda Christus amaz három
pelda befődet, melyeket megír Mate Euan-
gelista, Egyiket a magveresről mely negy fē
le helyre eser, Másodikat a konkolylról a tífra
buza kőst, harmadikat, a tengerbe beveret
gyalomról.

Szolnac ez arant az Íras magyarázo Dec-
toroc az Isten egyházánakiegyenőől különb
külömb keppen, mind azon által ebbe egye-
sec hogy kiualkeppen való iegei ezac, tudni
illie az Istenec ighéienec igazan való hirdete
se és a fentiegeknec. Christus paranczolatrya
es berzēse berent való főlgáltatása. Es kedig
ezeket helyen hagyvan hozom Pal Apostal-
nac egy mondasat elē melyből nyilván meg
erthetryőc minemű iegei legyenec az igaz
gyűlekezernec. Az a mondas írta vagyon az
Ephesus belicknec küldőt letelebe ez ighéckel
In. lecnieket en Vrnac foglya hogy vgy íaria

Matt. 2.

Eph. 4.

roc, az az, vgy ellyetec a mint mēsto a ti hira-
talokhoz mellyel hiraattarvan vattroc minden
engedelmesseggel és aláztatossággal lelki fili-
gysszgel egy mást elitűrnē a fēretenec általa
űggyekeznē megtartani a lelek nec egyesēget
a bekelsēgnec kőtele által. Egy test, és egy le-
lec, miképpen hiraattarvan vattroc a ti hira-
taloknac egy remensēgēbe, Egy Vr, egy hit, egy
keresztēg, egy Isten és mindeneknec attya, ki
mindenec felet vagyon, és mindenek által, és
mindenekbe.

Emliti az Apostal e mondasaba előfő az
hiraattalt mely vagyon az Istenec ighéie által
az ő rők elenec remensēgere. Az vran elē fā-
lallya a belső ieleit az Istenec egyházának,
mellyec egybe kőrtőzie az hiraeket, hogy meg-
tarczyac a külfő gyűlekezeti bekelsēgnec
kőtele által. Harmadzor meg ielenti az oko-
kat mellyeckel egybe kőrtőztetnec az hiraec.
Mert miképpen az emberi állapot vagyon e-
gy testből és lelekből, és az embersegnec egy
seie vagyon melytől az egeftest és a raita va-
lő tagog birattatnac és igazgattatnac, azon-
képpen az hiraeknec gyűlekezeti egy
testnec és Lelek nec mondatie a Chris-
tusba kit ő neki az Isten főül adot, és eze-

1 Cor. 12.
Eph. 4.

ez egybe gyűtetet egy lelekkel, egy hittel és
keresetséggel. Mert a mint ezen Apostalmasut
mondgya, mi minnyaián egy leleknek által
egy teste kereseteltetűnc, akár Sidos, akár Gő-
rögőc, akár solgác, akár szabadosoc, és minny-
aián egy lelket ittunc. De mindezeknek oka
es kútfeje az egy Isten ki mindeneknek atya,
es kitől származnac minden lelki testi aian de-
koc a Christus Iesus által.

Itt meg kel emlékeznűnc az Vr veg Vaczo-
riarolis, merreza masodic sentiel mely lát-
ható keppel előnkbe adator Christus Vrun-
tol, es az ő neget meg választja az egyeb po-
ganes hitelű gyűlek ezetektől. Annakokaert
Pál Apostol ebből is a keresztyeni sentegyház-
nac egyyefeséget aianlya es bizonyítja a mód-
uan. Egy kenyér, egy test vagyunc sokac leuē.
Mert minnyaián egy kenyérrel refeltetűnc.
Az vtan meg mutattja hogy nem lehetűnc
egy tarsasagba az hitetlenekkel monduan.
Nem akarom hogy az őrdögöckel tarsolkod-
gyatoc. Nem ihatyátoc az Vr poharat es az
őrdögőc pogarat. Nem lehet hogy az Vrnac
astalanalis refelsoc legyetec es az őrdögök-
necak.

211 97
nec astalanalis, Auagy ingyeryűkē az Vrat-
auagy! erősbek vagyunkē ő nallanal?

E mondasokba két dolgot ad az Apostol
előnkbe. Eggyet est hogy a kic Christus tagai
az ő egyházaba, ezec egymással egyesec, bekef-
segesec es egymás szeretoc. Visontac né ő tagai
azoc kic egy Vr kenyerebe őuen, es egy Vr
poharaboluan egymast gyűlöllic, egymasra
irigykednec es huzzac uonfac egymast. Mert
ő maga mōdgya Vrun. Ezen esmer nec meg-
titeket minnyaiā hogy en tanituanym vatoc
ha tinnenmagatoc közt szeretet leend. Mas-
kat est adgya előnkbe, hogy valakic tarsol-
kodnac az hitetlenekkel azoc al ortzás keres-
tyenec, nem igazan solgálnac az Vr Christus-
nac, hanem két fele santikálnac. Illyetenec a-
zoc kic meg az Antichristus hamis Istenget i-
madgyac es otalmazzac az egyeb szeresit bal-
uanyiuat egyetembe. Ettől azért semmikep-
pen nem menthetic magokat az Haromszag
Isten valloi, az oltaroknac, oltiaknac es papi
öltözetek nec otalmazoi, mellyec az Antichri-
stusnac bellyegi, es valahul ezec láttatnac a
tőb emberi szerzésekkel egyetembe, tehát tud-

Bb ni való

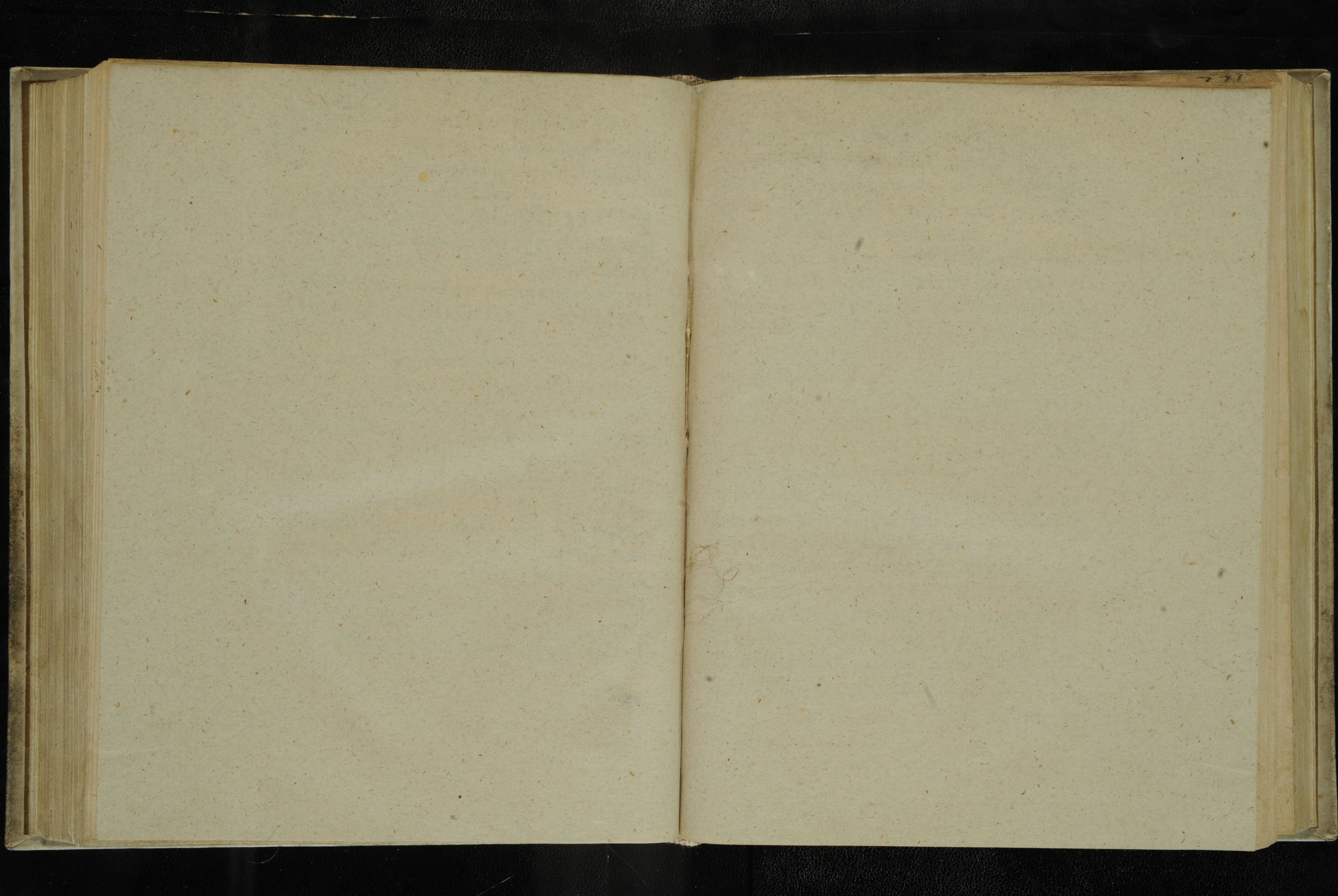
515
ni való dolog hogy nem igaz gyűlekezeti az
a Christushoz, es ha nem őne következik hogy
az őrdöge es annak eskőzi a Romai fejed-
lemé kit Papanac nevezne.

SZENTECNEC EGYESSEGET

Eraf. tit. de
Inquisitio-
ne hdei.

Oda, fel a Credonac rendibe est a cickelt
en nem samlaltam, de ide irtam nem azért
hogy különbet ertene attol a minemű ertel
mem akkor volt, hanem hogy meg ieléczem
honneg es miképpen czusod be ezis a Credo
ba a többinél őne mellyeket ez előt meg ve-
tettem. Meg mondgya ennec okat az Eras-
mus Roterodamus bölez Iro, az a kenyuebe
mellyet nevezet Colloquianac, az az, együt
valo beállésenec. Mert nem egyeb ennec o-
ka a nagy uakfagnal mely volt az Papasagba,
melybe a sentségyszon ertettec vagy a kő-
ből rakot Templumokat, vagy a Keresztén-
ségne nevezetit az igaz egyességlkül. An-
nakokaert vgy ragasztottac est a cicelt az an-
nyasentségyszonac igheighez hogy annak ma-
gyarazattya lenne auagy hogy a templomtól
meg válastatnéc az a közenséges egyhazi gyű-
lekezet.

Hogy

tyakat, berkeket, oltarokat, cintermeket, tem-
plomokat, harangokat, holt tetemeket, ruha-
kat, es egyeb effele cabasagbol tamadot haso-
talan dolgokat, mellyekrol a sent Iras egy i-
ghuel sem tesen tanubizonlago.

Iol lehet kedig ninezen e földön tekelltes
sentleg az emberekbe, mert az Igaz emberis
hgtfer elic egy napon a mint a bölcz Salomö
iria nohá esmet feltamad. De mind azon ál-
tal az Attya mindéható Isten az ö sent fiaert
es az ö sent lelkenec reselteteseert tekelltes
senteknec tartya a bünös embereket kiknec
öüüöket meg tistitotta hienee általa, Inneg va-
gyon hogy valahoua irt Pal Apastal, nem nesi
te az emberek nec bünös allapattyokat, hané
az ö hiuatallyokat es benne valo aiandeko-
kat, es ezokaert neuezi öket leueleinec kezde
tibe Isten nec serelme sinec es hiuatalos sentek
nec vagy Romaba, vagy Corinthusba, vagy
Ephesusba vagy valahul laktac. Melly dol-
got nem czac a Papasagnac tenelyge seert A
Catharus eretnekege vegy esedbe, hanem a
meg vilagosult Kereszten nepec közöt valo
nemely hamis itelő emberek etis, kie ez világ

Prouci. 24.

Act. 14.

Rom. 1.
12. cor. 10.
Eph. 1.

serent oly gyűlekezetei kiannának melybe
semmi botrankozás ne lenne, mely e földön
nem lehet.

BŰNÖKNÉC BO- czanattyat.)

Abűnek nec boczan attyát ertic esvefic czac
azoc a kic sent lelec által meg senteltettec, az
hiuatalosoc közöt vadnac, biznac a Christus
által az atya Isten nec irgalmassagaba, mellyet
az ő igiretiből meg ertettec es bizonyosoc affe
löl, annakokaert sęp rēdel kōnetkezie a Cre
doba cz a cickel, mellybevallyuc hogy his-
sűc a bűnők nec boczanattyat. Mert minc v-
tanna az Isten meg sentelt sent lelke által es
az ő valasztot nepe közibe be fogadot, tchat
bűneinketis meg boczattyat. Holot meg bocza
attyat tchat meghis igazit, meg igazituan megis
diczōit, a mint Pal Apostol nagy sęp rendel
az hiuek nec meg igazulásokrol disputal az
Isten nec eleitől fogva valo valasztálorol le
saluā az hiuatalra, az hiuatalrol a meg igazu
lasra, a meg igazulásokrol a meg diczōitęre a
Romaik nac küldōt leuelę nec nyoltzadicę
sębe, Es ez rendi üdűessęgűnk nec.

Ezekből

214
100

Ezekből erttyűc melly igen nagy teuclygef
be volt a Papasag mellybe semmit nem ertet-
tec igazan az üdűessęg nec dolgarol, hanem
czac biztattac az embereket az emberi serze-
sekbe es a io czelekedetekbe. Ennec a tudo-
mānnac ellene söl a Credo a tellyes sent Iraf ^{Ioan. 3. 6. 8}
sal egyetembe, melly a bűnők nec boczanat- ^{Rom. 3. 4.}
tyat tulaidonitya Isten nec ingyen valo ke-
gyelmessęg nec a Christus Iesufert hit által,
mint eucl rákua e sent Ianosnac Ecuangeliu
ma es Pal Apostalnac leuelęi. Iol esedbe vedd
annakokaert a Credoban ualo vallásunkat
melybe nem ast mondgyuc hogy erdemlyűc
a nagy io czelekedetekkel vesűc a bűnők nec
boczanattyat, hanem ast mondgyuc hog his-
sűc. Mert az hit egyettlen egy eskőz az Isten
előt valo meg igazulásunkra. Rom. 10.

Nem vgy ęrcz kedig az hir által valo meg
igazulast, mint ha Isten ez indulatra mi ben-
nunc vgy nezne mint egy iosagos czelekedet-
re, az az, mintha a bizodalnot vgy nezne
mi bennűnc mint az attyahu seretetet, be-
kessęg türest, az ő tölle valo felelműn-
ket es egyęb effęle sűnec indulattyat,
hanem

Tit. 1.
1. Thes. 3.

2. Cor. 13

Gen. 3.

hanem őrzed a Christusra való tekintet-
hez kepest hogy ezért kedues Istennel a mi
bizodalomunc. Mert ha elől nem iarna e bizo-
dalomba az Istennel kegyelméből való va-
lasztásunc a Christus Iesusba, semmi volna a
mi hitunc ő magába. Ennekokaert Pal Apas-
tal az hitet neuezi választottaknac hitinac, es
masut ast módgya hogy az nem mindenke-
Mert vgy keuannya hogy ast az hiuec ma-
gokba meg gondollyac es meg kesergeseg
magokatha bennac vagyon, mint tulaidon
ieleket es peczeteket az örök életre való va-
lasztásra. Eseteket kedig mondam a Papas Doc-
torocellen kic forgattyac itt az opus operatu-
mot, mind belső indulatokba mind külső io-
ezelekedetekbe, nem tekintuen az Istennel
valasztására a Christus Iesusba, es az ő ben-
nunc való aiandekira.

Ezen cicelybe vallyuc magunkat bűnösök-
nec lenni. Mert ha hiszuc bűnunc boczanat-
tyát, tehát bűnösök vagyunc. Erről kedig az
Iras soc helyen tessen tanubizonfagot. Moises
meg irta az első embernek Adamnac esetit, ki
ről a tellyes emberi nézetre sarmazac a bűn
es annac

215
101
es annac soldgya az halál. Mellyet Pal Apas-
tal bűnseggel meg magyaráz a Romaiaknac
koldót leuelebe, es ellembe meg mutattya mi-
keppen szabadulhassunc meg a masodic em-
ber által ki a Christus Iesus mind bűneink-
től smind az örök haláltól. vgyan azon Moi-
ses ast iria mind emberekéről hogy az emberi
bűnec ertelme es indulatya akar kedig alkot-
mánya gonos az ő ifulagatol fogva, Oluas er-
rőlset Davidnac ezenekibe. Psal. 19. 129. 150.
Isaiasnalise reseiibe. Isa. 35. 64. Pal Apastalnac
e leueleibe. Rom. 2. 3. 5. Gal. 3. Eph. 2. etc.

Ha immar ezigy vagyon hogy minnyai-
bűnösök vagyunc, es Isten mindeneket bűn-
alá rekestet, vgy hogy minnyaiuc bűnösök-
gyec Istennel irgalmassagankül mellyet
meg boczátya bűneinket az ő sent fiának ve-
re hullásacert es erettunc való esedezesegert,
következietehat ebből hogy nem ezeleked-
tekert adatic az üdülésseg hanem vgyan czac
ingyétulaidonitatic azoknac kichisnec, mint
a s. Pal erőssiti est az értelmet Abrahamnac
Peldaiabol, es a Davidnac mondasiból, mel-
lyeket oluassanac meg a Keresztyenec Ro. 4.

Cc Kerdes

KERDES- KELLE A KERESZ-
tyen embernek iot czelekedni au-
gy nem, es mi vegre?

Felclet. Tudom hogy az igazsagnac-
lenfeghi mihelt e tudomant hallyac auagy ol-
uafsak mely vagyon az hit által valo meg i-
gazulasunkrol, mindgyáraft aſt kialtyak elle-
nunc hogy minden io czelekedet meg til-
tunc az emberektől, neki ſabatſagot adunk a
gonof életre. De külömben uagyon a dolog
Mert ezecellen ſol Chriſtus Vrunk ſ. Ianos
Euangeliumaba mikor aſt monda az ő Ta-
nituanyniac. En vagyoc az igaz ſóló és az
en atyam Szólómiues. Minden ſóló veſſét el-
metz a mely en raitam nem terem es vala-
mely terem meg tiſtittya aſt hogbőueb gyü-
mölcsöt teremczen. Annakokaert valaki a
Chriſtusba plantaltat az Atya Iſtentől an-
nak gyümölcsözni kel, es hanem gyümölcsö-
zic le metcetik ő rola es el ki vettetic.

Pál Apoſtol ſok helyen nagy ſép intefeket
teſen erről. A Romaiaknak irt leuelebe ec-
keppen ſol. Ninczen immar ſemmi karhozat
tyoc azoknac kic a Chriſtus Ieſusba be oltat-
tac kic

102
rac, kic nem a hus ſerent hanem a lelek ſe-
rent iárnac. Ez elöt kedig imigyen ſolt. Ne
vralkodgyék, vgy mond, a bün a ti halando Rom. 6.
teſtetekbe hogy annak engegyetek az ő ki-
uanſagi által. A Corinthusbelieknek eſt iria 1. cor. 6.
a Paraznaſag ellen. Nem tudgyátok hogy
a ti teſtetek a bennetek lakozo ſent lélek nec
templuma melly ſent lélek Iſtentől vagyon?
Nem vattok ſabadok tinnenmagatokkal.
Mert árron vatok meg vetetüen. Azert
diczöiczetek az Iſtent a ti teſtetekbe es a ti
lelketekbe mellyek Iſtené. A Galatiabeli-
eknek eſt iria az iotetelek felől. Ne ſün-
nyünk meg az ioteteltől. Mert üdöuel ſa-
ratſagnélkül aratunk. Annakokaert meg
üdönk vagyon iot czelekedgyünk minden-
neckel, de kiualkeppen az hitnek czaladgyá-
ba valókkal. Ezekből nyilván erted hogy
ſükség a meg igazult emberekbe az io czele-
kedet, es az ki nem rekeſtetik ő tőlők.

Cc ii Dccst

De est ebedbe ved hogy az io czelekedet
nem az a mit emberc feiektől gondoltac, es
io sandekbol Istennec tistelsgere akarnac mi
nelni, mellyeckről nyilván mondotta Chris-
tus Isaiaskönyveből hogy azokkal nem tistel-
tetie az ő atya, hanem azoc az io czelekedet-
tec mellyec a meg igazult Keresztyenekről les-
nec hit által Istennec paranczolatya ferent,
Eph. 1. Erről eckeppen szól az Apostol. Istennek ezi-
naly mánya vagyunc, teremtetuén a Christus
Iesusba az io czelekedetekre, mellyeket Is-
ten kétféle hogy azokba iarinak. Mafutis est
mondgya. Meg ielent az Istennec üdvezítő
Tim. 3. kegyelme minden embereknek, tanitua min-
ket hogy megtagaduan az Istentelenseget es
ez vilagi gonof kéuanlagokat, iozanon, igaz-
zan es Istenferent ellyünk ez ielen valo vila-
gon, váruán ama bodog remenseget a nagy
Istennec diczőségének es a mi üdvezítőnk-
nek a Iesus Christusnac meg ielenelet, ki ő ma-
gat attá mi grettünk hogy meg ualtana min-
ket minden hamisagtol, es tistitana ő magá-
nac kiualkeppen valo nepet az io czelekede-
teknek követőet.

Lásuk

216
103
Lásuk meg immar mi vegrekel ior czele-
kedni az üdvezült Keresztyeneknek. Ennek
értelmebe háromra kelnezn. Az Istenre, Mi
magunkra, es felebaratinkra, Az 1. Istenre il-
ly ockal hogy ő az io czelekedetekkel diczői
tessék mi általunk mikor azokat látták az
emberek Matt. 5. Es hogy czeckel megbizo-
nyiczuc ő hozzá valo engedelmessegünket
es haladatossagunkat, 2. Mi magunkra ez o-
kerthogy bizonyágunk legyen azokból a mi
bününknek az válastas es hiuatal felől. 2. pet. 3.
es hogy azonockal gyakorlyuk es tapallyuk
a mi hitünket 3. Felebaratinkra e vegre, előf-
őr hogy a mi io tettevényinkel háfnallyunk
ő nekic az ő bűkségekbe. Matt. 25. Az vitan ho-
gy a mi példankalis azonokat inczúc es vgy
mint ingerlyuc az io tettevényeknek es min-
den Istenferent valo életnek gyakorlasara,
mellyeckről oluas ez helyeken. 2. cor. 9.
4. Heb. 10. Mind ezec felet ázi utalomnak el-
vetelegrtis. Mert az Istenes életnek ighireti
vagyon mind ez világferent sinind az más
világferent. 1. Tim. 4. Matt. 10.

Cc iii

Abünök-

TESTNEC FELTAMADASAT.

A bűnöknek boczanatját követi a testnec fel tamadása. Mert az első embernek Isten paranczolattya ellen vétkezésgert, halál állta a tellyes emberi nemzetre Istennek igaz itéletéből, mint azt meg írta Moises első könyvében. **Gen. 3.** Meg hal azért a test, el rothad és földbe leszen, noha euel egyetembe a feleknek is az ő lelki halála utánna következik, és ekeppen az ember mind testbe s mind lélekbe el kárhozott a bűn miat az első Adamba. De az Isten könyörűlő az emberi nemzeten, más Adamot íghe az ő meg szabadítására, a ki vállalja vét a mi bűneinknek terhet a kárhozatot, és enné általa meg mente mind a kétféle haláltól. Enné okaert Pál Apostala e két fő embernek a tellyes emberi nemzetre meg hánya veti alapattyokat, és így szól felőlőc. Ha, vgy mond, egynek vétkezése által a halál vralkodott egy ember által, sokkal inkább azoc a kic vétése a kegyelénec és az igazságnac aiandekanac bőuőkódést az életnek általa, vralkodnac az egy fő által a Iesus Christus által. Ezent forgattya azon Rómaiaknac küldött levele nec hatodik

hatodik részbe és a Corinthusbelieknek első levele nec tizen ötödik részbe, mikeppen oda felis két helyen röttem emlékezetet felőlőc.

Ebből ez a tanulság jó ki hogy Christus oka a feltámadásnac, nem czac vgy hogy ő erette tamastatunc fel mind a testi s mind a lelki halálból, hanem hogy ő maga az a ki mind a kétféle halálból ki szabadit. Ezokaert a s. Iános Euangeliumába egybe köti az halálnac mind kétféle nemet, és azokból való ki menekedésünket a kétféle fel támadásnac általa ő magába mutatya de atya hatalma által, monduan. Bizony bizony mondom tünktec a ki az en beszédemet halgattya, és hisen annac a ki engemet el küldött örök élete vgyon, és kárhozatra nem megyen, hanem az halálból által ment az életre. Bizony bizony mondom tünktec hogy el jó az ora és most vagion mikor az halotachallyac az Istennek fia szavat, és a kic hallyac, élnec, ezeket móda Cristus lelki halálról és feltámadásról feletről.

A követ-

2. Cor. 1. 10.
A következõ igékbe okát adgya e mon-
dasanac, de vgy hogy a második fel tamada-
tis es életet õ magába mutassa meg, mondu
Mikepyen az attyánac életé vagy onnen-
magába, azonkeppen, adot életet a funakis
hogy õné magába legyen hatalmat adot neki
1. Cor. 6. az itéletre is, mert embernek fia. etc.

Ezent bizonyítja e mondasokba is Chri-
stus Vrunk vgyan azon fent Iasónal. Ez vgy
mond annak akarattya a ki engemet el kül-
döt az en attyamé hogy valamit el ne ves-
sek mind azokból a mellyeket ennékem a-
dot, hanem feltámasztam azokat az utolsó na-
pon. Martassonnakis ez igékkel monda. En
vagyok a feltámasztás es az élet, a ki hiszem en
bennem ha meghalok. Melly mondasba
Christus közelb vona Martat a fel tamada-
nak hitibe õ hozza, hogy õ benne gondolna
meg azt, es nem csak közönséges keppen hin-
né a feltámasztást a fent Iasónak tanubizony-
ságot. Dragalatos ez arant az Apostolnak-
is õ mondasá mikor így szól a Philippiéknél
küldött levelébe, Mennyebe vagy on a mi é-
letünknek forgása a honnag várunk a mi üd-
vezítő Vrunk Iesus Christust, ki a mi alávaló
testünket

221
278
105
testünket más abrázatra változtattya, hogy
azt hasonló abrázatra tegye az õ diczősé-
ges testéhez az erő ferenet mellyel mindeket õ
maga alá vehet.

Minék vtanna értjük a feltámasztást hog
Christus annac oka kiért es ki által az meg-
leszen, erőssicük azonról ami hitünket a Pro Matt. 22.
phetaknak irásokból is, a Sadduceusok ellé es 2. Thes. 2.
egyéb hitetlenek ellen kic azt tagattak, mint
Pal Apostol ideiebe uoltak az Hymeneus es
Philetus kic azt vallottak hogy meg lött im-
mar a feltámasztás, es ezek felet uoltak a Poga-
nok közt az Epicurusok kic czufollyak vala
Palt Athenasba mikor említette volna az ha-
lottaknak feltámasztását. De meg Corinthus-
be is uoltak efféle térti élető emberek a Keres-
tyenek közt, kic eucl czufoltak a feltámasztást
Egyúnc, es igük mert holnap meg haluk, azaz
nincz több életükhané ezac itt ez világó, azért
keresük kedvet a fegeny testnek hadiarion a
más világon való életünk. Ezec ellen kic mos-
tis fockan vadnak a Keresztyenek közt, vesük
a fent Iasónal mondasokat mellyeket olvas-
unk

D d

unk

func Ge. 4. 11. 36. Ez. 37. Dan. 21. Iob. 19. es sok helyen az vy testamentumba.

KERDESEC A FELTAMADAS FELŐL.

Harom kiualkeppen valo kérdéses vadenac a fel támadásról mellyeket Pal Apostol el hoz leucleibe es ő maga meg feiti. Első mimodon leszen a fel támadás holot a test el rothagyon? Második, Minemű test támad fel ha az előbbeli porra leszen? Harmadik, Minemű rendel leszen a fel támadás ha akkor nem minnygian halnac meg az emberek, hanem eleuenekis leszen efföldön mint Christus jelentent Mate Euangeliumába Matth. 24. mikor azt mondgya hogy oly hirtelen es veltelen iő az itélet az emberekre mint az őzön viz az első világra, es akkor az üdőbe ketten leszen a mezőn es egyűc fel vetetic sa masie ott hagyatic, két asszonyember őrol a malomba es egyűc fel emeltetic samásie ott hagyatic.

Az első kérdésre így felel az Apostol. I. Cor. 15. Tc estelen, a mit el vetz meg nem eleuenül auagy eleuenéget nem veszen hanc ha meg

221
219 106
ha megrothad. Mely mondasba hasonlatossaggal el az eluetet magrol, melynecki neue kedse nem leszen különbben hanem hamegroshat es vgy sarmazic abbol a test az ő nem estent. Így leszen dolga a mi testünknekis az itélet napian, mely most a földbe el temetic es vgy tetzic hogy oda oda ues, de Istennec hatalma által el hozatic es meg epülne a tetemec az ő hűsokkal egyetembe. Ezen hasonlatos beszéddel ele Christus Vrunec mikor az ő halálánac hasnáról szóla a ő tanítványi nac es monda nekic, El iött az ora hogy meg diczõitese az embernek fia. Bizony bizony mondom tū nektec hogy ha az eluetet buza mag meg nem rothad a földbe czac ő maga marad, de ha meg rothad bő gyümölcszõrterempt. Annakokaert valamennyesszer nezunc az el veter magockra es azoknacki neuekedesere, annycsfor meg emlekezunc a mi halalunkrol es fel támadásunkrol.

D d ii Es vgyan

Es vgyan ez okert iob a Keresztyeneknek te-
metkezni mező földön auagy valasztot kert-
be a regi sent Patriarcháknac es Christus V-
runknac peldáia szerét, hogy meg emlekezze
nec a mag vetesnek hasonlatóságáról, hogy
nem mint a Papáktól búbaibottot cintermek
be es templomokba.

1. Cor. 15. A második kérdésre is azon hasonlatóság
gal felel, monduan. Es a mit el uez poszta
mag az, tudni illic, vagy buzag vagy egyéb fe-
le akar mi legyen, es nem azt a testet veted el
a mely ki nevedic. De az Isten ad annac a
magnak oly testet a mineműt akart, es mindē
magnac az ő testet. Az vtan meg magyaráz-
za ez ighéket az emberi testről es ilyen kép-
pen szól. El vetteti rothadásba, feltámad ro-
thatatlanságba, el vetteti gyalázatba, feltámad
diczőségbe el, veteti lerótlenségbe, feltámat
hatalomba: el veteti lelkes auagy erzekense-
ges test feltámad lelki test. Vagyon lelkes test
es vagyon lelki test, a mint írva vagyon. Az el
ső ember az Adam elő lelecke teremtetve az
utolsó Adam meg elevenítő lelecke. Nezd
meg ez ighéket es negy tulajdonságot talál
bennec

220
104
bennec mellyekkel különböz a feltámadot
test az el temettetett testől, noha azon testből
hozattatik ki a fel támadot test.

Az harmadikra két helyen felel meg. Elő-
ször a Corinthusbelieknek küldött levelebe. az
vtan a Thessalonikabelieknek írt levelebe. *1. Cor. 15.*
Az első helyen így szól. Im titkot mondoc tű-
nékrec. Nem minnyáian olozunk el, az az, né
minnyáian halunk meg, de azért minnyáian
elváltozunk egy Petzenesbe, egy szempillan-
tasba az utolsó trombita sora. Mert az meg
funallattat es az halottac feltámadnac ro-
thatatlanságba, es mi elváltozunk. Szól az Apas-
tal az hiueknek feltámadásokról, es azért
mondgya hogy minnyáian elváltozunk, mel-
lyet nem vőuen esébe Ambrus Doctor el val-
toztatta az Apostol mondasat es vgy oluassa
hogy nem minnyáian változunk el, de igaz er-
telemmel helyen marad az Apostol beszéde. *1. Thess. 4.*
A másik helyen ekeppen ír Pal. Atyamiai,
nem akarom hogy tudatlanoc legyetec az el-
aluttac felől hogy ne bankodgyatoc mint a
többi kikbe nincz a remenség. Mertha hűs-
sűc hogy a Iesus meg holt es feltámadot, a-
D d i i i zonkep-

zonképpen az Isten azokatis a kic el aluttac
a Iesusba elé hozza ő uelle. Mert est mond-
gyuc Vrnac neugbe tünkterc hogy mikic g-
lüncces hatra maradunc az Vrnac elöneszre
semmikeppen eleit nem vessüc azokat kic el
aluttak. Mert ő maga az Vraláiö menyből a
fő Angyalnac kcsültre valóintéscuel es so-
uaua es Isténec trombitaiaua, es a kic a Chri-
stusba meg holtac leg előssör fel tamadnac
az vtan mi kic glüncc es hátra maradunc, azo-
kal egyetembe el ragattatunc a felyhőkbe, Vrnac
eleibe azeghckre, es eckeppen mindékör
az Vrralcsüncc Emondásat beköti az Apas-
talillyen igccckel. Annakokaert vigasztallyá-
toc egymast effele beszedekkel.

ES AZ ÖRÖC ELETET.)

Dragalátos mondas a f. Ianosz első leuelc-
nec ötödicsésbe az öröc életéről, mikor aszt
mutatrya a Christusba ezigheccckel. Ez a tanu
bizonság hogy öröc életet adot az Isten mű-
neküncces es élet az ő fiaba vagyon. kincl a
fiu vagyon, ánae élette vagyon, a kincl nincz
a fiu, ninczen annac élette. Ezeket irtam tünk-
terc a kic hűtcc az Istennec fiának neugbe, ho-
gy tud-

221 108
gy tudgyatoc hogy öröc életet vagyó, es hid-
gyetec az Istennec fiának neugbe. Ezen Istén-
nec fiát a kit ő k luttac es kiuel őtcc es ittac ne-
uezi azon leuelcnecc kezdetibe es uegezetibe
örök életnecc, a mely Istennel volt eleitől fog-
ua es neküncc meg ielct. Annakokaert a Chri-
tusba rekestetec az öröc élet, hogy valaki ő
benne hűsen annac élette legyen öröcke az Is-
ténnel es az öröc halálra ne mennyen. Tehat
e Christus küüül nincz egyeb halálnál es car
hozatnal. Attol otalmazzon minket a mi fő
Pastorunc a Christus Iesus ki vigyaz mi rai-
tűc es kinecc őrizeti ala yetet minket az ő sent
Attya, kiké legyen egyetembe a diczölsecc es
az hála adás. Amen. Amen.

AMEN.)

Ez az ighe erőssiti embereknecc uallását a
Sido nyeluen, mint ez nyiluan vagyon che-
lycken. Deut. 27. Nehem. 8. 1. cor. 14. 2. cor. 1.
es souchelyen az Euangelistáknál. Annakoka-
ert miis Keresztyenec az Vyi testamentumba
glüncc velle mind hitünknecc erőssitcsbe smi-
nd imadságunknac véghebe hogy meg emle-
kezzüncc az Isténec minden igaz mondasarol
es a sent Irsnec bizonyos volárol. Egy

EGY **D**VID INTES A GLO-
ria mellyet foktak enekle-
ni a soltaroc veghen.

Himnus baratir Damasus Papanac-
ki, melybe tanaczul adgya neki hogy
a patri enekeltesse Romaba es min-
denut az obirodalmaba az Alleluiaual egye-
tembe es imest iria neki. A leg fentsegesb Da-
masus Papanacki ul az Romai varosba valo
Apostoli sekbe, az o rabia Hieronimus.

Következik a leuel.

El oluasam a tu Apostolsagoknak leuelet,
mely ast keuannya hogy a Soltart fiessem
Deak nyelure forditanom az hetuen magya-
razo Doctorok egyugusegec ferent a Ro-
mai nepnec emelygo gyomrokert, hogy ahol
homalyossag vagy on benne nyiluabban volt
erteltelme legyen mind Görög smind Deak
nyelube. Azert a terabod könyörög hogy a
Soltar eneklők nec ime fonoc eiel es nappal
enekeltesse ate Romai sekedbe, es minden
soltarnac veghibe ackar reggeli akar estueli
udobe paranczollya ate Apostalsagodnac
rendi

227 109
hogy hozza adassac ez. Diczoleg Atya-
ac es fiuac es sent lelek nec. E diczget-
terset paranczollyad hog minden soltar
vegihez ragassac hogy a Nicæabeli Concili-
umba valo haromsaz estizen nyolcz Püspö-
kők nec hütöc egyenlő keppen meg bizonyitaf-
sac a ti sätokba. Az Alleluia rol kedig ilyen
tanaczot ad hogy Huset napiatol fogva Pün-
köstig enekeltesse, es tiltya hogy böitbe ne e-
nekellyec.

Errölen akaram a teuelygö Keresztene-
ket intenem hogy az emberi szerzesek et esec-
be vennec es azoktol el sacadnanac, ielesben
a Romai egyhaznac minden dögleletes tido-
maniatol es rendelgetöl. Mert a kic a Chrüs-
az o sätat halgattyac es az idegö Pastornac sü-
uöltese vtan nem iarnac. Ioa. 10. Latod ked-
ig hogy a Gloria Patri mely haromsagot eg-
gyüt diczöit, a Nicæabeli Püspökök nec hütö-
ket erősi. Azert had el ast es az helyet diczö
icz az atyat es a fiut, a mint kiuannya Christus
vrunc: Io. 5. es a mint peldad vagy on Iolla
Apo. 5. es serensert Pal Apo stolnac leueleibe
Ez

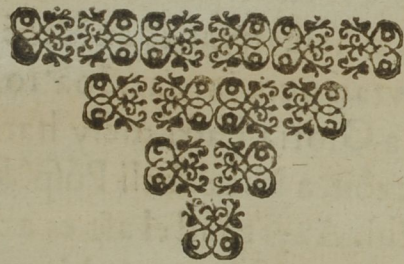

1112

三

227

F f N n S

110

Istentarczon n:3,